





A MAGYAR ADÁS ÉS AZ ELSŐ LEMEZEK

Horváth Károly: A következő kérdésem Boros Zoltánnak szól. Mekkora szerepe volt a tévé magyar adásának a zenekar életében?

Boros Zoltán: 1971-től, amikor a tévéhez kerültem, a magyar könnyűzene minden válfajával foglalkoztam. Tudtam azt, hogy amennyiben felhozunk egy olyan együttest, amely nagyon akar valamit, de még nem tudja rendesen behangolni a gitárt; a dobosnak a lába még nem találja meg a dobos kezét, véletlenül se szólal meg egyszerre; a bőgős még nem tudja, hogy egészen pontosan hol kell lenyomni a húrt, ha véletlenül nincs berovátkázva a hangszere, de tele vannak tenni akarással és van már egy repertoárjuk, a szöveg egy-két része elviselhetetlen... de fiatalok és tehetségesek, akkor kisebb noszogatásokkal, tanácsokkal jó irányba lehet őket terelni.

Feljöttek Bukarestbe ezek a srácok, be a stúdióba és rettenetes dolgokkal álltak elő, nekem pedig volt türelmem megmutatni egy-két fogást. Miért? Mert biztos voltam benne, hogy valami kialakul ebből...

Az elektronikus média – aminek akkorra hatalma volt és monopol jelleggel bírt – besegített abba, hogy amikor legközelebb jött az a banda, arra már összehangolva dolgozott a kéz és a láb, akkor már tökéletesen felkészülve jöttek be a stúdióba, a szöveg már magyarul hangzott, tehát professzionálisan előreléptek és három év múlva a negyedik Siculus fesztiválon a *Metropol* együttes, mint egy igazi ragyogó profi együttes kísérte Györy Klárát – akinek igazán nehéz dzsesszes repertoárja volt – úgy, hogy az bármilyen koncertszínpadon megállta volna a helyét, ez volt az udvarhelyi kultúrházban akkor, amikor aztán Szekeres elvtárs utasítására a rendezvényt betiltották, a szakállak miatt.

A Siculus fesztivál és az azzal párhuzamos tévéadások, semmi mást nem jelentettek, mint azt, hogy most úgy kell tennünk, mintha volna romániai magyar könnyűzene, abban a reményben, hogy egy-két év múlva lesz!

Horváth Károly: Voltak harcaid a *Metropol* miatt?

Boros Zoltán: A cenzorokkal volt állandó összetűzésem. Nekem az volt az elvem, hogy inkább egy sorról mondjunk le, mint az együttesről. Persze az egy másik harc volt, amit a srácokkal vívtam meg, akiknek én voltam a cenzora... Könyörögtem nekik, hogy „mondjatok le erről a két szóról”. Azt hiszem az „Üres tenyér” c. dal esetében voltak komoly vitáink.

Orbán András: „Jártamban-keltemben jöttem gazdagon, egyre színesebb lett a lelki albumom.” Reagálás: Hogy hogy lelki album? Olyan nincs! Esetleg fényképalbum, vagy emlékalbum. És így került be a szövegbe! Trifán aggódott, hogy mit fog ehhez a szövegíró Mátza szólni. Megnyugtattam, hogy erre nem lehetünk tekintettel, mert ha már itt vagyunk a stúdióban, nem fogjuk félredobni a nótát a szövegíró reklamációja miatt, örülhet, hogy lemezborítóra kerül a neve.

Boros Zoltán: Ne hülyéskedj!

Orbán András: Becs'szó! Lemezre nem, de felvételre így került. Ez is egy Trifán–Mátza nóta volt, s hazamentünk és Váradon Mátza nekünk rontott „hogy mertétek az

én szövegemet megváltoztatni!” Mondtuk neki, örülj, hogy adásba került és ott írja, hogy Mátza Gyula: szöveg.

Nagy Gábor: Nagyon sok kompromisszumot kellett kössünk.

Boros Zoltán: Szerintem nem is olyan sokat! Bár akkor én is soknak tartottam. Nekem azért volt súlyos, mert tökéletesen egyetértettem veletek, teljesen benneteket képviseltelek és nagyon akartam, hogy ti a képernyőre kerüljétek, de meg kellett adjam a módját, mert másképpen tudtam, hogy veszélybe kerülhet a műsor, amit veletek terveztem. Nem tehettem mást, mint hogy abszurd dolgokra kérjelek meg benneteket, pl. hogy Márkus kösse, tűzze össze a haját mintha nem lenne hosszú haja...



A kompromisszumokról sokat lehetne vitatkozni. Volt belőlük elég. De az igazság kedvéért el kell mondani, hogy túlnyomórészt „jó kompromisszumok” voltak. Mert szerintem sokkal fontosabb volt, hogy a *Metropol* rendszeren szerepeljen a tévében, mint az, hogy most hosszú, vagy nem a hajuk, van-e szakáll, vagy nincs.

Aztán meg bennünket, tévéseket hihetetlen bukfencekre inspirált ez a kényszerhelyzet. Hogyan lehet például a *Metropol*t mindennek ellenére hosszú hajjal képernyőre vinni? Hát például át kell tenni a sztorit egy más korba, amikor igenis ez volt a legitim hajviselet: be kell öltöztetni a fiúkat középkori gúnyákba! Váradon volt a filmezés, Csíky Ibolya hercegnőnek öltözve libeggett közöttük a Barokk palota udvarán. Próbálja a cenzor itt kifogásolni a hosszú haját!

A másik elhíresült hosszúhajás kijátszás pedig nem máshoz, mint ahhoz a *Phoenix*hez fűződik, amely évekig le volt tiltva a képernyőről. A magyar adás sokak szerint több szabadságnak örvendett, mint a román, pedig valójában pont fordítva volt. Csak (hadd dicsérjem a bandámat!) mi sokkal találékonyabbak voltunk, kihasználtuk az egymásnak ellentmondó utasításokat. Ránk kényszerítették például a magyar adásban a román tartalmat? Ám legyen: akkor a román művészek legjavát vittük bele. Ha rock, akkor *Phoenix*. Lefilmeztük a fiúkat hosszú hajastól, úgy, hogy csak nagyon közelkép, és egészen tág kép legyen. A közelképen csak maga az arc látszott, haj nélkül. A távolin meg higgyen, ki mit akar. Aztán jött a cenzor és vakarta a fejét: egyrészt nem kellene beengednie a *Phoenix*et, másrészt muszáj volt román résznek lennie az adásban, tehát anélkül a teljes egy órás műsort ki kellett volna dobni. Két utasítás ütközött: az erősebbik győzött! Máig legenda, hogy a leltása idején egyedül a magyar adásban jelent meg minden idők legjobb román rockbandája. És így, vagy amúgy, kosztümökbe bújtatva, vagy díszletek





közé rejtve, leragasztott, vagy hátrakötött hajjal, mindenféle furfangossággal tévéképessé tett külsővel mégiscsak sorra szerepeltek a tévében zenekarok, énekesek.

De a magyar adás felvállalta a teljes erdélyi magyar kultúra istápolását. Egy-egy tévéfelvétel kedvéért elevenedtek fel falusi fonók és lakodalmások, tánc-csoportok és kórusok. A magyar adás biztosított országos nyilvánosságot színházaknak és színészeknek, így láthatott az egész ország egy-egy olyan remekművet, mint mondjuk a „Zokogó majom”, vagy a „Csillag a máglyán”. A magyar adás hozta létre és tartotta évekig életben a táncház-mozgalmat is. Akkor Erdélyben, a Székelyföldön csak egyetlen tévé egyetlen adása volt látható: a bukaresti. És a mienk volt az egyetlen, mely hetente egyszer magyarul szólt a hallgatósághoz. Emlékszem, egyszer valaki azt mesélte, a falujában ünnepelőbe öltözve ülnek le az emberek megnézni a magyar adást. A mai tévédömping közepette ezt már elképzelni is nehéz. Ez viszont megmagyarázza immár legendává nőtt jelentőségét is.

A tévé zenei stúdiója pedig valóságos folkrock akadémiaiává változott, ahol nem csak felvételek születtek, de amatőrök csiszolódtak profikká. Mert ami a színpadon nem hallatszott, az a stúdió könyörtelen sterilizálásában ordítva rikított. Itt nem lehetett elmismásolni egy-egy futamot, mellécsúsztatni egy-egy hangot, mert már aludt is ki a felvételt jelző lámpa s szólalt meg az Úr hangja (többnyire Boros Zoli megszemélyesítésében), halljuk csak, hogy is van az a... és ez így ment ötször, tízszer, százszor, amíg jó nem lett az a passzus. Kötélidegzetű hangmérnökök szenvedték végig ezeket a kínlódásokat, mint a kimeríthetetlen türelmű Kerestély Zsolt. Volt úgy, hogy egy standard 4 órás stúdió-időben csak egy számot sikerült felvenni, vagy még annak is csak a zenekari részét. Aztán hazatérve a páciensek elmélázhattak azon, amit tanultak, s legközelebb már garantáltan nem követték el ugyanazt a hibát.

A külvilágban, a tévéstúdióon kívül ez idő alatt túl sok nem történt a magyar beatesek, könnyűzenészek érdekében, de 73-ban végül is sikerült rávenni az Electrecordot, hogy kiadja a Siculus-lemezt. Hogy ez miért volt nagy szó? Először is az Electrecord volt az egyetlen lemezkiadó az országban. Másnak sem felszerelése, sem kapacitása, sem engedélye nem volt ilyesmire. Az Electrecord viszont jóváhagyott évi terv alapján működött. Meg volt szabva, hogy összesen hány lemez, s ez műfajonként hogyan oszlik meg. Nem román nyelvű lemezekre egyszerűen nem volt kvóta. Véletlenszerűen és nagy harcok árán jelent meg egy-egy elszórt kislemez. Az addigi termés egy-egy Kisfalussy Bálint, Boros Zoli és Szabó Edit kislemez volt. A Siculus-lemezzel sikerült azt elérni, hogy azontúl betegyenek néhány magyar lemezt is az évi tervbe. A Siculus '72 nagylemez a *Metropollal* indul: „Három fiú” és „Szeretem az életet”, majd a *Concorde* következik: „Kék árnyak közt” és „Forró nappalok”. A Siculus '72 lemez felvételeinek nagy része az előbb említett módon a tévé

zenei stúdiójában készült. Egy töredékére volt csak idő az Electrecord kabaré-színházból átalakított, recsegő padlójú stúdiójában. Stúdióidőt ugyanis nem sokat szántak ránk. Ezért kissé felemás a lemezen az anyag. A tévé akkori stúdiója még nem tudott igazi sztereó felvételt készíteni. „Műsztereósítás” történt utólag, úgy, hogy egyszerűen megduplázták a mono sávot. Nagy dolog volt ezért, ha az Electrecordnál lehetett igazi sztereóban felvételt készíteni. Megérte még azt is, hogy rettenetesen kellett iparkodni. Az első *Concorde* kislemezt mindössze egy stúdió-szegmentumban kellett felvegyük szóróstól-bőrröstől, négy dalt, hangszert, éneket egyszerre, s lehetőleg úgy, hogy közben meg se mocsanjunk a mikrofonok előtt, ha nem akartuk, hogy a lemezen a padlórecsegés is rajta legyen. Ez lett a „Virágom, virágom” lemez a Babrik Jóska dalával s mellette a „Szól a kakas már”, a „Hütlén dal” és „A vándor”. A *Metropol* első kislemeze ugyancsak 1974-ben jelent meg. Az immár zenekritikával is foglalkozó Horváth Karcsi méltatta az *Iffjúmunkás*ban.



„Vérbeli popzene, tomboló közönség, óriási hangerő, kemény ritmusok, megrohmozott pénztárak, kezüket dörzsölő főkönyvelők, látványos belső viszályok, halálra rémült szállodaportások, a régi szép »holdvilágos éjszakákat« visszasíró időssek, meg nem valósult turnétervek, egy kedélyes álmaiba szenderült színházat felrázó pop-operett (vagy ahogy tetszik), egy jól meghatározott zenei program tudatos, néha »se szomszédom, se barátom« stílusban való követése. Mindez elfér egyetlen névben: a váradi *Metropol Group*ban.

Hazai magyar könnyűzenénk legvitatottabb együttesének megjelent első kislemeze. A hanglemez a ma zenéjének legmaradandóbb bizonyítéka az utókor számára, éppen ezért meg kellene őriznie mindazt, ami jellemez egy énekest, illetve együttest. Megvalósult-e ez a *Metropol* esetében? Az ifjú W. újabb szenvedései fergeteges sikert aratott váradi előadásának slágereiből szerepel kettő az A oldalon: a *Dal a lányról* és a *Rövid mondat*. Az együttes e két szerzeménye az úgynevezett sweet-beat (sláger-beat)-hez sorolható, hangszerelése, hangvétele hagyományos. Ki kell emelnem Sárosi Endre új szint hozó zongorajátékát, Ráduly Béla kitűnő nagydobtechnikáját és gondosan kidolgozott énekszólamát. Be kell azonban vallanom, hogy nagyobb hatással volt rám a B oldal *Kocsidefektje*, melynek zenéjét Elekes Csaba szerezte három évvel ez előtt. Az együttes legrokonszenvesebb, eredeti hanghatásokra törekvő, jazz és beat közös útjait kereső korszakának legsikerültebb dala ez. A kitűnő, szívvel-lelket, végtagokat megmozgató főtéma, az izgalmas improvizációk, az együttes házi hangmérnöke, Virányi Attila készítette »Vacoustic (Virányi Acoustic) Mono Synthesizer« effektusai teszik élvezetessé ezt a formailag pompásan felépített dalt.”

Ezzel a két kislemezzel aztán nagyjából lezárult a *Metropol–Concorde* közös koncertek, fesztiválok korszaka. Később a Zenés Karaván gyűjteményes le-



METROPOL GROUP



égig érhetne az ének . . .





mezeken élveztük még egymás szomszédságát, s pár nagyobb lélegzetű tévé-show-ban.

A Westfried utcában azonban folyamatosan és „élőben” zajlott a szomszédság. A *Metropol* hol Váradon, hol Bukarestben tanyázott. Még ma sem tudom, Attilának miként sikerült a televíziós munkahelye, a váradi színház és az országos turnék között zsonglőrködni.

Hogy milyen volt Virányiékkel közös háztartást vezetni? Hát erről külön könyvet lehetne írni. De mielőtt hálószo- és fürdőszoba-titkokat tennék itt terítékre, hadd kezdjem a konyhatitkokkal.

A meggyleves színű konyhafalak között ugyanis nemcsak bableves főtt füstölt csülökkel (amikor volt), hanem a Vacoustic mindenféle felszerelése is itt készült s vashiányban egyikünk sem szenvedett, mert egyszerű étkeinket bőségesen fűszereztük vasreszeléssel, meg ki tudja még, mi mindennel. A nyomtatott áramkörök gyártásához használatos savat nem egyszer néztem ecetnek, de még ez is semmiség ahhoz képest, hogy az egyik vendégünk mélyen belekortyolt egy Camparis üvegbe, amit egy buli hajnalán az öreg Fram frizsiderből halászott ki diadalmasan, s amiről kiderült, hogy az Elvira házi fotólaborjához használatos fixír. Az illető megúsza gyomormosás nélkül.

Sok mindent megúsztunk még, de az egyik legnagyobb megúsás mégiscsak Arafat bátyánk nevéhez fűződik. Egy alkalommal ugyanis a palesztin kérdés nagyon is személyessé vált Virányi egyik új játékszerének köszönhetően.

Történt egy este, hogy Attila ismét valami új herkentyűvel kísérletezett. Ezúttal nem egy új torzítóval riogatta a szomszédságot, mégcsak nem is vakító vilámlással ugrasztott ki az ágyból éjnek évadján, melyről aztán kiderült, hogy azért nem követi mennydörgés, mert stroboszkóp, s hogy a lidérces alak az üvegajtó másik oldalán Elvira, aki hálóingben delejes táncot lejt a strobó villogási sebességét beállítandó. Attila ezúttal nem színes folyadékokkal, vetített amóbás hátterekkel, vagy görögtűzzel, hanem egy rádió adó-vevővel kísérletezett. Ez úgy történt, hogy az egyik készülék Elviránál volt, a másikkal meg Attila ment körbe a konyhába, a fürdőszobába, a pincébe s hallózott Elvirának. Hallatszik, nem hallatszik, hallatszik, nem hallatszik. Én ezalatt a tévé előtt ültem s a híradót néztem. Egyszer csak hallom ám a tévéből, hogy „Kutykurutty, itt én vagyok!” Hű, a mindenit. Rohanok Attila után, aki épp a klotyóról hallózik és kuruttyol, mondom, Attila, az istenért a tévé frekvenciáján vagy! De ez őt mákszemnyit sem zavarta. Azt mondja – miközben lehúzza a vizet – hogy na és, úgysem érti senki. Hát mondom, képzeld el, hogy Szilágyi bácsi ül a tévé előtt és azt mondja neki a híradó, hogy kutykurutty itt én vagyok. Volt ugyanis egy magyar szomszédunk, Szilágyi bácsi, egy öreg nyomdász, aki mindig késő délután tántorgott hazafele a munkából, a zsebéből kikandikáló piásüveggel.

Akkor aztán Attila fogta a masinát s jó hangosan beleköszönt. Így esett, hogy a tévéhíradóban Arafat azzal lépett ki a repülőgép ajtaján, hogy „Jó es-

tét Szilágyi bácsi! Kutykurutty, itt én vagyok.” De erre már Elvirával ketten vetettük rá magunkat Virányira s csavartuk ki a kezéből a masinát. Lelki szeminkkel láttuk a szeku autóját a tetején forgó antennával, amint az illegális adót becserkészi s mindhármunkat hűvösre rak. Találgattuk, hányan hallhaták a környéken a titkos üzenetet, s vajon hányan jelentették. Annyi bizonyos, hogy Szilágyi bácsi egy darabig színjózanul járt haza, mert nagy baj van, ha már az embernek a tévéhíradóból kiszól Arafat és azt mondja, kutykurutty itt én vagyok! A Westfried utcában mindig mozgalmas volt az élet. Az ember sohasem tudta, hogy a vendégszobának használatos hallban reggelente kin lép majd keresztül. Turnék, tévéfelvételek, lemezfelvételek indultak innen. S két felvonás között a társaság letelepedett a fotellé előléptetett szivacsmatracra, s megnézett valami lebilincselő, érdekesítő kínai filmet a tévében. Egyszer a híres „Milicista nők szigete” című filmet adták, s valami komphajó, azaz „feribot” jött-ment benne. Béluska elkezdte mondani, hogy megint jön a Feri a bottal.



S minél többször jött a Feri, mi annál hangosabban neveltünk, a végén már mindenki visított a nevetéstől. Másnap a szomszédasszony megkérdezte, hogy ugyan mi milyen filmet néztünk a tévében (azon az egyetlen adón!), hogy olyan jól szórakoztunk, mert náluk egy unalmas kínai film ment. Béluska ragályos nevetése okozott egypár galibát, például, amikor kidobták őket Virányival a bukaresti Patria moziból. Szép, hazafias, zenés film ment a nagy hegedűvirtuóz Ciprian Porumbescurol (házi használatú fordításban „Galambos Csipogó”). Mindenki megilletődöttségébe nyűszítettek bele, amikor a filmvásznon felismerték azokat a román parasztoknak öltöztetett bukaresti magyar egyetemistákat, akiket a Petőfi-házból verbuvált a rendező, statisztáknak. Amikor pedig a lobogó hajú főszereplő, Ruha István hegedűművész játékára playbackezve nekiállt hegedülni a mezőn és a bocskoros magyar egyetemisták szerepük szerint „nemzeti hevülettel” mondogatták hogy: „vai ce frumos cîntă românașul nostru” (hej, de szépen hegedül a mi kis románunk) akkor már teli torokból hahotáztak, túlharsogva a Patria mozi hangbe rendezését.

A Kőkeresztnél immár megbékélt velünk a szomszédság. Eleinte gyanakodva figyelték, hogy miféle idegen népek vertek köztük tanyát, de aztán amikor először cipeltük végig az utcán a nagybőgőt, fellelegeztek: no, hát ezek is csak amolyan fehér cigányok! S nem volt már megbotránkozás az ajtónkon ki-be sétáló dobok és gitárok, szakállak és hosszú hajak láttán. Az évek során a fővárosba utazó, vagy „ideiglenesen ott állomásozó” erdélyiek főhadiszállásává lett a Westfried utca. Volt, akinek valamilyen segítségre volt szüksége, s volt, aki csak társaságra vágyott. Megtörtént, hogy valóságos éjjeli menedékhellyé változott, mint amikor egy vidéki tornatanár – szállodapénz híján – egész iskolai teniszcsapatot szállásolt el nálunk. S elefántcsontto-



ronnyá változott a Westfried-lak a költőnek, aki a tiszteletére alkoholmentesített házukba vonult be, önkéntes karanténba, hogy a sokadik kiadói határidőre befejezze végre a kötetét. No, de el ne felejtsem, Virányiék saját és „vendég” macskáik mellett, volt nekünk egy kutyánk is, Öcsi nevezetű drótszőrű foxi. Öcsinek rendkívül fejlett volt a politikai érzéke, mert allergiás volt minden egyenruhára. Már a postást is nagy vehemenciával ugatta, de ha az utcán milicistával találkoztunk, alig lehetett kézben tartani a pórázt. Ez idő tájt más egyenruha is gyakran megfordult az ajtónk előtt: Virányinak szorgalmasan hordták a katonai behívót. Életbe vágóan fontos volt, hogy ne tudják kézbesíteni! Olyan veszély nem állt fenn, hogy valaki közülünk véletlenül ajtót nyisson, mert Öcsi kutya időben jelezte a nemkívánatos személyt. Azért, amikor mit sem sejtő szállóvendég tartózkodott a „vendégszobában”, előfordultak bakik. Voltak ám nálunk látványos kizáródások is!

Egyszer az Attila unokatestvére nyitott ajtót álmából felverve a behívós futárnak, s a kutya mint egy véreb vetette rá magát szegény kiskatonára. A vendég rémülten rángatta vissza és rácsukta az ajtót. Magát meg kizárta. Ott szobrozzott egy szál gatyában, míg valamelyikünk haza nem ért.

Egy más nevezetes alkalommal én zártam ki magam egy téli hajnalon, amikor a fűtőolaj szállítmányt hozták. Olajkályhánk volt ugyanis és a pincében hordókban tároltuk az olajat. Nagy műsorszám volt az utcában, ahogy egy szál hálóingre vett kisbundában másztam be az emeleti konyhaablakon. De a Virányi behívója indirekt módon később az életemet mentette meg: '77-ben, a földrengéskor, amikor a házból kirohantam, felvillant bennem a kizáródások sorozata és egy pillanatra visszaléptem, hogy a zárat biztosítsam. Ez alatt a hátam mögött lezuhant a kémény. Pont telibe talált volna...

Alsó szomszédasszonyunk, Gheorghe néni erős idegzetű valaki lehetett. Sztoikusán tűrte a bulikat, nyérítő és dübörgő röhögéseinket, ablakon való közlekedésünket. S csak kicsit hisztizett, amikor napokig malomkeréknyi lyuk tátongett a végéje plafonján, a mi fürdőszobánk átépítésekor. Épp ésszel megúsztam azt a megdöbbentő élményét is, amikor egy hajnalban, félálomban (az egyébként csak hideg vizes) fürdőszobájában lehúzza a végéjét, öblítővíz helyett gőz sivitett a fenéke alá... Barkácsolt kazánunk ugyanis akkor úgy került el a robbanást, hogy telenyomta a ház vízrendszerét gőzzel.

Gheorghe néni sírt, amikor elköltöztünk. Elvira szerint örömeiben.

A Westfried tanyán – a két zenészbanda vonzatában – nagy volt a rangos vendégek forgalma. A hazai rock/folk-világ színe-java mindennapos vendég volt, de a magyarországiak is, ha Bukarestben koncerteztek, törvényszerűen a Westfried utcában kötöttek ki a műsor után. Előkerült a kisüsti, meg a híres-nevezetes paszulyleves. Hatalmas fazékkal főztem mindig, de még így sem volt sohasem elég. Még a legelső tanuló-bablevesem is mind egy cseppig elfogyott, amit pedig az éhes bandára való tekintettel nem főztem elég hosszán s





mikor már kiürült a fazék, valaki csendben megjegyezte: finom volt ez a mo-
gyorólevés.

Volt nálunk bableves-vendégségben a *Sebő* és *Tolcsvay Béla* és a *Kalácsa*, az *Omega* és az *LGT* és *Koncz Zsuzsa*. Volt egy pöttös bádogtányérunk, ami-
re ráragadt, hogy a Koncz Zsuzsa tányérja, mert akkor olyan sokan jöttünk
össze, hogy a „másodosztályú” szervizt is elő kellett venni. Zsuzsa rögtön ki-
szúrta magának a kékpöttöst.

Mentek aztán a bulik, amik rendszerint muzsikálásba torkolltak. Eleinte ag-
gódtam, hogy a szomszédok ránk hozzák a rendőrséget, csendháborításért.
Egy alkalommal, amikor *Sebestyén Márta* énekelt nálunk hajnalig, kinéztem
az ablakon, s hát ott ült az egész cigánynegyed sámlin, hokedlin az utcán s
hallgatta Mártát a nyári éjszakában. Manapság a világ tornácára ülünk ki,
hogy Márta énekét meghallgassuk...

Ki tudná összeszámolni hány dal született a Westfried utcában? És mennyi
ötlet, mennyi kísérletezés? Mert hiába ívelt felfelé a *Metropol* karrierje, azért
továbbra sem lehetett csak úgy készen megkapni semmit, ami a show-hoz kel-
lett. A *Metropol*-koncertek mégis egyre komplexebbek, egyre látványosabbak
lettek. Csak a romániai idők nem tartottak velük lépést. A rendszer egyre erő-
sebben bekeményített, egyre nehezebb volt egy-egy koncertet, turnét keresz-
tülvinni.

Még a hetvenes évek elején elkezdődött Romániában az úgynevezett kultúr-
forradalom, Mao Ce-tung után szabadon. Ceaușescu azzal tért vissza a kínai
útjáról, hogy az ott tapasztaltakat nálunk is életbe lépteti. Akkor mondta el
híres beszédét a tücsökről s a hangyákról. Az egész kultúrára kiterjedt az a
lesújtó kijelentése, hogy hangyákra van az országnak szüksége nem naplopó
tücskökre. Minden, ami nem volt „produktív” – elítéltetett. Akkoriban kez-
dődött a másik agyrem is: a hazafias könnyűzene.

S egyre másra jöttek az újabb határozatok és útmutatások, mindig tovább és
tovább szorítva azt a bizonyos csavart. Egy ilyen újabb kultúra-szabályzó be-
széd után volt a szentgyörgyi színházzal egy másik emlékezetes turnénk a *Bú-
gócsigával* és a *Camerata Transylvanicával*. Augusztus volt, kész volt a plakát,
mindenki megérkezett Szentgyörgyre Vásárhelyről, Szatmárról, Bukarestből.
A másnapi indulásra készültünk a szállodában, s szól a telefon, hogy a turnét
lefújták. A továbbiakat most azért mesélem el, mert tipikus példája volt an-
nak, hogy miket kellett véghezvinni egy-egy koncert, turné érdekében. Men-
tem a propaganda-elvtárshoz, akit magyarra fordítva Kőszikla elvtársnak hí-
vott a köznyelv. Előtte a plakát: a címe „Csak csend ne legyen”. Azt mondja,
ezt mégis hogy gondoljuk? Hogy vonuljon ki mindenki az utcára kiabálni?
Dehogyan, mondom én – mert erre a kérdésre fel voltam készülve – hát az elv-
társ nem ismeri a Farkas Árpád versét? A folytatása az, hogy „a munka mo-
rajló ritmusai ropogtassanak.” De az nincs a plakáton, ez a cím nem marad-

hat. Mérlegeltem: megéri-e, hogy az egész turné bukjon? Na jó, mondom, levágjuk a plakát tetejéről a címet. Akkor rendben van? Nem, még akkor sincs rendben. Mert itt vannak ezek az idegen hangzású nevek. A pártutasítás az, hogy az együtteseknek ezentúl csak az intézmény nevén lehet szerepelni, ahova tartoznak. Például hova tartozik a *Concorde*? Akartam mondani, hogy az bizony sehová, de még idejében meggondoltam, mondom a bukaresti Petőfi Házhoz. Na, azt mondja, akkor azt kellett volna a plakátra tenni. Így ment ez mindegyik együttessel, mindegyiknek kihúzták a nevét, csak annyi maradt, hogy Koncert a Színház szervezésében. Akkor mehet? Nem, akkor sem mehet, mert újabb utasítás, hogy a színház csak a saját alkalmazottaival szervezhet előadást. Aztán meg ez a turné már azért sem mehet, mert nézzem meg, mit mond az ilyen előadásokról Ceaușecu elvtárs a legutóbbi beszédében. Persze, hogy tudtam már, fel kellett azt dolgozni a magyar adásban is. De ezzel szerencsém is volt, mert volt annak a beszédnek egy olyan passzusa, amit most diadalmasan idéztem. Mondom Kőszikla elvtársnak, hogy igen, de abban a beszédben az is benne van, hogy a kultúrát ki kell vinni a népnek, a falvakba. Mit gondol, arra mit mondanak majd Bukarestben, ha én visszamegyek s elmondom, hogy egy szép hazafias, hazánk felszabadulásának évfordulójára készült műsort nem engedett eljutni a néphez? Ettől a blöfftől nagyon meghökkent. Azt mondja, na jó, de meg akarja nézni a műsort. El lehet képzelni, milyen hazafias volt a régizene, meg a virágének! Még nagytítóval sem volt ilyesmi egyikünk műsorán sem. Egész éjjel szöveget írtam, aztán a „vizionáláson” mindenki előtt ott volt a kotta-állvány, amiről olvasta a sületlenebbnél sületlenebb hazafias szövegeket. Nem tudom, hogy bírtuk ki röhögés nélkül. Az persze eszünk ágában sem volt, hogy egy sort is így énekeljünk el a turnén. De megkaptuk a boldogító igent. Végül is a Víg István tervezte plakátból csak a három gyönyörűen megrajzolt gitár maradt, ami a közepét díszítette. A turnét átvette a kultúrház. (Különben az is kiderült, hogy az egész nagy kirohanás hátterében a színház új igazgatója, Sylvester Lajos Kőszikla elvtárrsal való kemény összetűzése állt. Ezért aztán a színházat meg kellett büntetni!) Na aztán a képzőművész Zemlényi Csaba, akit eredetileg azért vitünk magunkkal, hogy minden helyszínen a faluból összeszedett tárgyakból kreáljon díszletet nekünk, egész turné alatt plakátokat festett, amiket egyik helységről a másikba vittünk. Egy példánya ma is megvan, gondolom: ma már muzeális érték. (Az azóta elismert festővé lett Zemlényivel történt meg az az abszurd eset, hogy az egyetemről egyenesen a vakok iskolájába helyezték – rajztanárnak!)



Az előzmények mellett ez a turné azért is emlékezetes, mert ez volt az utolsó Babrik Jóska-val. Tudtuk, hogy szívbeteget, bár soha nem beszélt róla. Tudtuk és próbáltuk is kímélni. De valahogy Jóska mintha érezte volna a végét. Nem fogadott szót. Elsőnek pattant, hogy segítsen levenni a bőgőt a busz tetejéről.



Koncert után hiába küldtük lefeküdni, ottmaradt a bulikon hajnalokig. Élvezni akart minden pillanatot. Pár nappal a turné vége után, Marosvásárhelyen, 25 évesen meghalt. A gitár s a bőgő nyakán évekig fekete szalag lengett az emlékére.

S hogy mi minden történt ez idő tájt a külvilágban? Talán ránk fér itt egy kis emlékeztető.

A '68-as váradi kezdetek után a következő év nagy eseménye volt a holdra szállás, no meg Woodstock. 1970-ben elhallgatott *Hendrix* és *Jennis Joplin*. '72-ben, a müncheni olimpián a széles nagyvilág megismerkedett a nemzetközi terrorizmussal. '73-ban kitört az arab–izraeli háború és a Watergate-botrány. Megjelent a *Pink Floyd* új lemeze, a „Dark Side of The Moon”, és olyan filmek készültek, mint az „Exorcist” és „Jesus Christ Superstar”. Házunk táján pedig a Pița–Veroiu–Demian József trió megalkotta az új filmkorszakot indító „Kőmennyező”-t (Nunta de piatră). A határ túloldalán betiltották Bacsó Péter „Tanú” című filmjét és a *Koncz Zsuzsa–Illés-féle* „Jelbeszéd”-lemezt. Az egyetemes művészet elvesztette Picassót és béke lett Vietnamban.

Így köszöntött ránk 1975.

A Westfried utcában hárman maradtunk. Karcsi befejezte a konzervatóriumot és kihelyezték, ha nem is a süketnémák iskolájába, de egy távoli kis faluba, Oroszhegyre zenetanárnak. Nagy meccs volt elintézni, hogy a hargitai propagandatitkár „elengedje”.

A sepsiszentgyörgyi színházzal való régi kapcsolatunk jegyében aztán Sylvester Lajos ajánlott állást Karcsinak. A szentgyörgyi muzsikás cigányok meg csak vakarták a fejüket, mikor megjelent a hirdetés, hogy a színház zenekar-vezetőt keres, aki tud zongorázni meg csellózni, fúvós hangszereken játszik és nagybőgőzik. Mondták, hogy ilyen állat nincs!

ÚJ IDŐK, ÚJ KIHÍVÁSOK

A hetvenes évek közepén – ha lehet – még nehezebb lett minden. Véget ért az a viszonylag nyitottabb korszak, ami a hatvanas évek végén több engedményt is tett: létrejöhetett a magyar adás a tévében, a Kriterion könyvkiadó, magyar újságok, s olyanok is, mint a Siculus fesztivál, melyet végülis betiltottak. A hosszú hajak miatt? Vagy az elhangzott szövegek miatt? Vagy a nyugati hangzású zene miatt? Szerintem főleg inkább azért, mert felmérték az erejét, s a jelentőségét. Nem szerették azt, hogy ennyi fiatal egy helyen összegyűljön. Túl jó volt, hát meg kellett szüntetni.

Ki-ki maradt a maga gerillaháborújával. Aki bírta, kiverekedte a maga koncertjeit, turnéit, lemezeit, udvarolt, kilincsel, lekenyerezett, furfangoskodott.





Aki nem, az lemorzsolódott, feladta. A *Metropol*nak nagy szerencséje volt a Wertherrel, ami ezen a kínos korszakon átsegítette. Volt valami biztos a kezükben. S az első sorozat után a sikerre való tekintettel még évekig a műsorban hagyták az előadást. Nem hiszem, hogy erre valaha is volt példa a színházaink történetében. Tény, hogy az előadás minden rekordot megdöntött, s kisebb megszakításokkal '77-ig ment. Több mint száz előadást ért meg, több mint 41 ezer néző látta.

Az Ifjú W. korszak alatt az együttes új tagokkal gyarapodott. Ekkor csatlakozott hozzájuk az egykori „glóbuszos” Orbán Bandi. Akkoriban Bandi technikusként dolgozott a postán. A *Metropol* miatt aztán felszólították, hogy válasszon, vagy a posta, vagy a gitár! Na, vajon, mit választott?



ORBÁN ANDRÁS (BANDIKA)

Hogy mit választottam? Kezdjük az elején.

Én is a Boda Boriska „belvárosi zenede” hegedű-tanodájában kezdtem az ismerkedést a zenével. Boriska néni igen jó zenepedagógus volt, játékosan tanultuk a zenét. Bélicival ott találkoztam először, de ő se lett komoly hegedűs se én, szüleink legnagyobb bánatára. Ez időben János bátyusom zongorázni tanult, édesapám pedig tangóharmonikázott, egész házizenekar szólalt meg karácsonyoként.

Jellemző a „kenyérjegyes”, szegénységes évekre, hogy egy időben mindenki 5 db fát is cipelt a hegedű mellett Boriska nénihez, hogy legyen mivel fűteni a tantermet.

1960 után már kezdett divat lenni a gitár és ahogy mindenki abban az időben, én is *Shadows*-számokon nőttem fel. János bátyám megalakította a *Glóbusz* iskolazenekart, majd az érettségije után nélküle zenéltünk tovább. Sok jó zenész járt a híres „Orsolyába” de kevesen lettek hivatásos zenészek. Ekkor kezdtem elektronikával foglalkozni, erősítőket, hangfalakat barkácsolni rádió-hangszórókból. Egyedüli gyári erősítő egy iskolai mozierősítő volt, amin Hájek basszusozott és ő is cipelte az igen nehéz tápegységet is. Alig szólaltunk meg 20-30 wattal, mégis mindig jöttek a tanárok: túl hangos ez a je-je beatzene.

Akkor még csak álmodoztam a legendás „Doina” erősítőről „Goodmans” angol hangszóróval, ami a „Szoli” klubban játszó *Metropol*nak már megvolt. Zseniális ötlet volt részükről, hogy a hangszórót egy külön hosszúkás ládába rakták és felkötötték a színpad közepére, ebből szólt a gitár is, az ének is, és én irigykedtem a jó hangzás miatt. Még nem sejtettem, hogy néhány év múlva én leszek az irigyelt gitáros a *Metropol Group*ban.

Profi külföldi hangfelszerelést csak a temesvári bandáknál láttam, például a *Phoenix* együttes színházi koncertje alkalmából, mikor is a *Glóbusz* testületileg beült a koncertre, el voltunk ájulva a „Selmer” és „Dynacord” felszereléstől és a nagy hangerőtől. Utána átballagtunk a suliba, pionírbált tartani, bekapcsoltuk a mi cuccunkat és vártuk a hasonló jó teljesítményt, de siralmasan gyengén szólaltunk meg.

Ez a hiányérzet még eltartott egy darabig.

Nem csüggedtünk, továbbra is teljes gázsinkat beleöltük a felszerelésbe: például összegázi volt 250-300 lej, ezért kaptunk egy magnóhoz való Tesla mikrofont. Mecano szerelőjátékából egy vasidommal szereltem fel a mikrofonállványra. Az első külföldi banda, amelyik megjelent Váradon, a *Federals* angol együttes volt, velük egy lemezt is kiadott az Electrecord. 26 lejért vettem meg, mai napig van egy példányom. Ez nagy szó volt annak idején, főleg, hogy akkor még működött az igen hangulatos váradi nyári színház.

Ebben később a *Metropol* is igen sikeres koncertet adott.

Érettségi után Temesváron távközlési technikumot végeztem. Ez jó hangulatú diákváros volt, ahol farmert tudtunk venni a csencselő jugóktól, így én is hozzájutottam egy kopott Lee farmerhez, irigyeltek is a haverek, míg anyukám be nem festette Gallus textilfestékekkel, hogy szebb legyen. Máig nem hevertem ki azt a sokkot, amit akkor kaptam. Ez időben volt egy MZ motorbiciklim, amit abból vettem – apai segítséggel –, hogy eladtam a *Metropol*-nak egy erősítőt, amit én csináltam.

Temesvár után katonaság Kolozsváron, ahol zenekart alakítottam, nagyrészt váradi katonatársakkal. Érdekeség, hogy könnyűzenészek lévén, a kaszárnya kultúrtermében civil ruhában léptünk fel mindig, civil ruháink a katonaládában voltak az ágy alatt. A városban is zenéltünk, így könnyen letelt az idő. Leszerelésemkor, nagy meglepetésemre Elekes Csaba vonult be, szintén gitárfelszereléssel. Ő egy szilveszteren a szamosfalvi börtönben zenélt az öröknek (rosszul nem játszhatott, mert kiengedték).

Ezután kerültem be a Béluci vezette *Metropol*-ba bőgősnek, akkoriban Claudiu Frunza volt a billentyűs, gitáron Trifán László játszott. Egy modern táncegyüttes, az Ars Nova (jó csajok táncikáltak benne) is volt a „szindikátus” (szakszervezeti) kultúrházban, akikkel sokat turnéztunk.

Minden a „Megéneklünk Románia” égisze alatt zajlott, évente fesztiválok voltak országos szinten, ahol természetesen hazafias dalokat lehetett volna csak énekelni. Ez nálunk a Virányi–Ráduly féle „Vatra” (otthon) című nóta volt, ami abból állt, hogy ref-rénje „az otthon melegebb” sorból állt (csak azt nem tisztáztuk, hogy melyik otthon melegebb!). Így békén hagytak.

Később volt szerencsém *Az ifjú W. újabb szenvedései* darab utolsó 10 előadásában is játszani, ahol is megismerkedtem a színházi munkával, légkörrel. Hasznos tapasztalatokat szereztem. Esténként felcipeltük Virányival a „Sound City” nagy, 4 hangszórós hangfalakat, nekem saját gyártmányú „Elephant” erősítőm volt, míg Attilának a *Phoenix* együttestől örökölt „Selmer” legendás erősítője volt, ő ugyanis egy ideig az említett banda hangmérnökeként működött. Én kölcsönből vettem a profi hangfalat, amit Kiss Hajnalka (akkori barátnőm) édesanyja adott, turné végén mindig törlesztettem az esedékes részletet.

*Metropol*os korszakom leghosszabb idejét a szakszervezeti kultúrházban töltöttem, ahol próbatermünk volt, a színpad alatt pedig Barna Péter, az „úri road és mecénás”, asztalosműhelyt rendezett be a hangfalgyártáshoz. Szabad kézzel nagyon egyenes vágásokat tudott produkálni (külön erre a célra importált svéd kézfűrészszel) és gyakran





kihívott a próbateremből, hogy gyönyörködjünk benne. Ilyenkor kórusban kellett dicsőhimnuszokat zengenünk a „szorgalmas” gyakorlás helyett. Ez az idő a nagy cuccépítés korszaka volt, a megépített ládákat a nagyszínpadon ki is tudtuk próbálni. Ezek voltak a „szeánszok” amit minden esetben Félix-fürdői vacsorák követtek, ugyane ide jöttünk vacsorázni, ha én eladtam egy saját készítésű „Elephant” erősítőt. Barna Péter, alias „brown sound”, lelkes kísérletező volt, befektetett hangszórókba és más cuccba is, ezzel segítve technikai felszereltségünket. Nekem mindvégig hitelezőm volt, amiért igen hálás vagyok neki. Ha nem találta elég okos dolognak azt, amire pénzt kértem, akkor csak „erkölcsileg” támogatott. Szóval vidám élet folyt az alagsorban. Ugyanitt Virányi, az elektronikai guru „Vacoustic” néven gyártotta a végfokokat, keverőket, stroboszkópokat és egyéb elektronikai herkenyűket. Minden hangszernek és „cájpg-nak” (berendezés) külön hordládát csináltunk *Metropol* felirattal, ami igen jó benyomást keltett egy koncertre érkezéskor, nem is beszélve, hogy óvta a cájgot.

Farkas Zoltán és Mátza Ferenc (Rezsőke) volt a road gárda, a főnökük és a hangmérnök: Dinok István, akit, távozása után, Lupancu Florin (Sofro) váltott fel. A váradi koncertek kiegészültek: Seidler Andrissal, Hájek Ferivel, Burchard Bugival, Kockával, Kiskovácsal, Jegenyével stb. és persze az elmaradhatatlan animátorral: Fischer Péterrel (Péter cica), Várad legendás figurájával.

Udvari fotósunk Szabó Géza régi glóbuszos társam volt, rengeteg jó reklámfotót készített. A plakátok „designerei” Tivadar és Cosma voltak, nekik köszönhetjük, hogy az országban egyedülálló minőségű és méretű „posztterekkel” láthattuk el a MG-rajongókat.

Így nem volt kérdéses, hogy mit választottam: a „vándorzenész” évek életem legszebb része volt.

Budapest, 2003. március



Ez időben jelent meg egy másik új tag is: Trifán László.

Őt is volt alkalmam már jóval korábban megismerni, még 1970-ben, amikor rövid ideig egy munkásklubban gitárt tanítottam. Érdekes volt az a csapat, amely hozzám járt órákra. Voltak akik Bokor Barnától, volt népművészeti tanáromtól pártoltak át hozzám, mert Barnuska (ahogy mi hívtuk) túl komolyzenés volt nekik. (Elvégre a filharmóniánál volt elsőhegedűs...)

Voltak egyszerű melósok, olyan kezekkel, melyekbe légkalapács illett, nem gitárnyak. Volt egy lány, aki naphosszat hagymát válogatott az Aprozárnál. Mikor belépett, olyan hagymaszag lengte körül, hogy könnybe lábadt tőle az ember szeme. S volt jó családból, „zongorás házból” való úrilány, aki csak di-

vatból akart megtanulni gitározni. Hát egy ilyen társaság közepébe toppant be egy szép napon Trifán Laci.



Mondta, hogy ő már tud egy kicsit gitározni, de szeretne megtanulni rendesen, kottából. S aztán bemutatta a tudományát. Na, azt rögtön láttam, hogy máris jobban gitározik, mint én! Úgy szaladgáltak az ujjai a gitár nyakán, hogy öröm volt nézni. Persze pengetővel csépelte a húrokat, hát gondoltam, valamit azért csak tudok én neki mutatni. Kérdeztem, hogy szeretne-e megtanulni négy ujjal pengetni, à la Segovia? Elővettük a Carullikat, meg a többi szép preklasszikust. (Lacika, hasznát vetted valaha?)

Laci bármennyire is szerette, sohasem tekintette főfoglalkozásnak a zenét. Neki szüksége volt a biztos háttérre, stabilitásra, amit egy ilyen örült társaság – ott és akkor – nem tudott nyújtani. Szorgalmasan bejárt a munkahelyére, a mozivállalat festőműhelyébe, ahol kétszer is dolgozott, a *Metropol* előtt és a *Metropol* után. De álljon itt Horváth Karcsi Trifán-bemutatója, s a fiúk kommentárjai.

TRIFÁN LÁSZLÓ



Furcsa ember! Country-stílusban írt dalokat énekelt egy időben. Tartózkodó, csendes, visszahúzódo típus. Makacs. Legendák szólnak a makacsságáról. Mert ha ő valamit a fejébe vett, úthengerrel se lehetett letéríteni választott útjáról. Még akkor is ragaszkodott vélt igazához, amikor maga is belátta, hogy ezzel saját magát is tolja ki.

Feltűnését a Metropolban mindenki hitetlenkedve fogadta, aztán kiderült, hogy az ötlet kitűnő volt: a halkdalú Trifánból frontember lett a Metropolban.

Balladisztikus hangvételű szerzeményei a zenekar örökzöldjei közé tartoznak. Egy rádióinterjú alapján (készítője Bartha Csaba) próbálom őt bemutatni.

Riporter: Mikor kapcsolódtál bele a zenekar életébe?

Trifán László: Konkrétan nem tudnám megmondani. Csupán annyit mondhatok, hogy amikor a színházban *Az ifjú W. újabb szenvedései* darabot kezdték játszani a fiúk. Rövid időn belül megtudták, hogy Elekes Csaba el kell menjen katonának, s akkor kértek meg, hogy helyettesítsem őt.

Riporter: Akkor már a *Metropol* befutott zenekar volt?

Trifán László: Persze, akkor már nekik nagy sikereik voltak, amit én a rádióból hallottam, és ifjúként csodáltam őket. Álmaim közé tartozott, hogy tagja legyek egy ilyen zenekarnak.

Riporter: Végül is az állom teljesült, és ha jól tudom, nemcsak a színházi produkciókban vettél részt, hanem lemez is készült.







Trifán László: Mivel voltak szerzeményeim, mint egyéni előadó, ezért én itt-ott felléptem velük párhuzamosan. Aztán úgy adódott, hogy kaptunk egy turnémeghívást és kellett kb. 10-15 dal amiből nekem volt 11 készen, s mondtam a fiúknak, hogy ezeket megcsinálhatjuk. A számok elkészültek, mehetett a dolog! A turnék alkalmával sokat beszélgettünk arról, hogy bár anyagilag nem éri meg, de azért jó ezt csinálni. Mi, azt hiszem, hogy egy-két ilyen turnén leéltünk annyit, mint más ember évek hosszú során.

Riporter: Mennyire van közöd az „Égig érhetne az ének” című nagylemezhez?

Trifán László: Ez a lemez 78-ban jelent meg. A dalok már turnék során kipróbált slágerek voltak, ezek közül én 5 dalt írtam: Hideg hajnal, Kedves mosoly, Virágének stb.

Riporter: Hogy jött össze ez a lemez? Nagy dolog volt akkor tájt, ha egy magyar zenekarnak sikerült lemezt kiadnia Romániában.

Trifán László: Akkor számomra is elég meglepő dolog volt, mert én azt gondoltam, hogy egy nagylemezt úgy készítenek el, hogy bevonul az együttes a stúdióba és akkor elkezd dolgozni két-három hétig, sőt hónapokig. Semmiképp nem gondoltam, hogy egy lemezanyagra 3 napot adnak. Annyira készen kellett lennünk, hogy ha netán egy-két hiba becsúszott a felvételbe, azt már nem volt idő korrigálni. Sajnos ilyen hiba van a lemezen is, ezt nincs miért takargatni.

Riporter: Ráduly Bélát, szakemberek nemcsak jó dobosnak minősítik, hanem ő azon kevés dobos közé tartozik, aki énekelt is közben. Ez nagyon nehéz dolog, mondják a hozzáértők.

Trifán László: Vannak a világon olyan dobosok, akik jól is énekelnek. Hogy ez mennyire nehéz dolog, azt nem tudom, de biztosan egy plusz, ami izgalmassá teszi az előadást. Béluci ezt a kettőt nagyon jól össze tudta hozni!

Riporter: Nagyon jó showmannek tartották. Ez miben nyilvánult meg?

Trifán László: Képzeljünk el olyan lehetetlen közönséget, amit rengeteg zenész biztos nem tudna felmelegíteni és ő meg tudta csinálni.

Riporter: Mi volt a kulcsa ennek?

Trifán László: Olyan egyéniség, olyan jelenség volt, hogy ha megjelent a színpadon azt a közönség észrevette! Az alakja, a gesztikulációja, a modora rögtön felkeltette a hallgatóság kíváncsiságát.

Riporter: Mennyit játszottál a *Metropol*-ban?

Trifán László: Körülbelül 2-3 év volt, amit együtt játszottunk. Aztán stílus-felfogásbeli nézeteltéréseink lettek. Én azt szerettem volna, hogy egy hangszereltebb, dallamosabb, tisztább zenét játszunk. Ezzel szemben Béluciék erős rockot akartak és játszottak. Ezt egy időn túl nem tudtuk összeegyeztetni s akkor úgy határoztam, hogy kilépek az együttesből. Pár szóban, ez így nagyon egyszerűnek tűnik, de sok minden közrejátszott abban, hogy én kiléptem a zenekarból. Szerettem volna lecsillapodni, megnyugodni és láttam, hogy ezekből a turnékból, fellépésekből nem tudok megélni. Gondoltam arra is, hogy jó lenne már megnősülni...

Riporter: Megjelent a második nagylemez.

Trifán László: Ezen a lemezen én már csak hangszeresként szerepelek egyetlen szerzeménnyel...

Riporter: ... de már románul!

Trifán László: Igen, ez egy román variáns!

Riporter: A zenekar volt tagjai tartják egymás közt a kapcsolatot?

Trifán László: Szomorúan kell elmondjam, hogy amióta szétszóródtunk a világban, azóta nagyon keveset tudunk egymásról. Én elvártam volna, hogyha ők elmennek, akkor jelezzék, hogy „Fiú, itt vagyok, itt és itt élek, írájál!” Ez nem történt meg, így az utóbbi években nagyon keveset hallottam róluk. Mindaddig, amíg tavaly, Udvarhelyen, a tévétalálkozón összejött újból az a „felállás” amiben én is játszottam. Senki se gondolta volna, hogy ennek a társaságnak ez lesz az utolsó együttléte, találkozása...

Márkus János: Trifán Lacival kapcsolatban szeretnék valamit mondani. Mert szerintem erről még senki sem beszélt érdemben. Trifán Laci tulajdonképpen „nyárigitárosként” került a zenekarba és első perctől kezdve, az utolsó percig soha nem illett bele ebbe a társaságba. De ugyanakkor rendkívül értékes hozzájárulása volt a banda fejlődéséhez és egyáltalán színpadi jelensége volt az együttesnek, egy külön színt adott. Trifán Laci soha nem volt rockénekes és folytonos feszültséget teremtett a bandán belül. Teljesen át kellett állítsátok az életmódokat és mindent, hogy Lacikát kezelni tudjátok.

Orbán András: Ez így van! Egyszer Zilahon játszottunk. Kezdődik az előadás, Trifán sehol. Kimegyünk, látjuk hogy nyugodtan cigizik az öltözőben: „Kezdődik az előadás, Lacika”. Erre a válasz „A tudóm kéri, követeli a nikotint, várjatok!”

Virányi Attila: Minden zenekarban vannak problémák. Emlékszem, amikor egyszer szegény Béluska próbált engem megzsarolni... Bélus kényelmes ember volt és megkövetelte a roadoktól, hogy azok vigyék fel a bőröndjét a szállodába. Rászóltam, hogy ez így nem fog működni. Egyik nap előállt, hogy neki nagyon fáj a veséje és nem tudja felvinni a bőröndöt, és ezt olyan hangon közölte a roadokkal, hogy a fiúk hozzám jöttek panaszkodni. Nekem valahogy igazságot kellett tenni és közöltem Bélával, hogy ezt ne csinálja: a roadok nem érdemlik meg ezt a bánásmódot, lévén nagyon lelkes emberek. Ezek után Béla minden áron bosszút akart állni rajtam. Csíkszeredában bejelentette, hogy mivel felcipelte a bőröndjét, olyan rosszul van, hogy koncertről szó sem lehet! Estére két teltházunk volt eladva! Világos volt, hogy nekem is valamilyen cselhez kellett folyamodnom.

Kihívtam a mentőt, hogy vizsgálják meg Bélát és ha valóban valami baja van, adjanak orvosi papírt, mert arra szükségünk volt, hogy a fellépést lemondhassuk. A vizsgálat eredménye – természetesen – az volt, hogy Bélának súlyos szimulációs tünetei vannak. És itt jött az én „bosszúm”, ugyanis tudtam, hogy Béluska – bár évtizedek óta kórházi sterilizálóként dolgozott – ösztönszinten fél az injekciótól. Megkértem az orvost, hogy adjon be egy adag enyhe fájdalomcsillapítót injekcióban. Bélánk icire-picire töpörödött, amikor meglátta, hogy szuri lesz a dologból, de már nem volt mit tenni. Ezek után az orvos hálapénzét is kifizettettem vele, s mivel már jól volt, a hangversenyt is megtartottuk, és a roadok se kellett többet a bőröndöket cipeljék.

Írásban nem tudom a történetet olyan színesen előadni, ahogy azt Virányi tette és a hatást se tudom felidézni, amit aratott a hallgatóság körében,





mert a tragédián kívül, ami Bélával történt, mindannyian tudjuk, hogy Ráduly Béla nemcsak a színpadon, hanem az életben is rendkívül színes egyéniség volt. Erre szokták azt mondani, hogy „nem könnyű ember”. Két nagyon erős egyéniség – a kökemény szegecselt rocker és a mindenkivel kedves, dallamos, csilingelő Béluska – vívta a maga harcát showman barátunk lelkében. Ez a csata néha fergeteges jókedvben, néha búskomorságban; egyszer harsány, magamutogató eufóriában, másszor napokig tartó bujkálásban nyilvánult meg. Mélyen hívő ember volt – nagyon sokáig énekelte a váradi székesegyház kórusában –, de a rockzene szabadszájúsága is a sajátja volt. Neki se volt könnyű összeegyeztetni ezeket a különbségeket, de a környezetének is türelemre volt szüksége. Számára a színpad – utólag visszagondolva – fiziológiai szükséglet volt: érzelmi, lelki hullámozásainak csak ott tudott igazi teret adni. Szemtanúk szerint mindig csúcspontba került a színpadon, tehát a „hullámokat” tudatosan tudta irányítani, és ez már önmagában is nagy művészet.

Virányi Attila: Volt egy korszaka a zenekarnak, amikor kivétel és faksznik nélkül mindenki nagyon dolgozott a zenekar érdekében. Rengeteget töprengtünk, hogy milyen új látványt ötljünk ki az előadásainkra, a próbákra mindenki rendszeresen jött. Zalányi Gyula az egyik Werther előadáson eltörte a lábát – úgy, hogy a függőnyt le kellett eresztetni –, de mivel a színház költségvetése az ifjú W-re alapozódott, a vezetőség kitalált egy turnét a *Metropol*nak. Kaptunk két színészt meg egy „rendezőt”, Szombati Gille Ottót, összeállt egy műsor, amivel jártuk a városokat, falvakat.

Újabb nyomdatechnikai krach állt be! A társaság már nem tudta elviselni a riporter által megszabott rendszert, kitört az „anarchia”. Mindenki egyszerre kezdett el beszélni mindenkivel. Jó hangulat volt, csak ezt nem lehet reprodukálni... Tíz perces zűrzavar után a riporter úgy érezte, hogy érkezett az ő pillanata.

Horváth Károly: Emlékszem, hogy ezeket a turnékat nem volt olyan egyszerű megszervezni. Milyen ügyeskedésekről tudtok beszámolni, amik elengedhetetlen feltételei voltak egy hangversenykörút megszervezésének?

Virányi Attila: Az alapelv az volt, hogy különböző klubok, szakszervezeti házak, sportklubok voltak, amiknek pénzre volt szükségük. Ehhez olyan zenekart kerestek, aki behozza a közönséget. Volt olyan év, amikor a váradi szakszervezeti háznak négy és félmillió lej tiszta hasznót hoztunk... Ez az összeg rendkívül jó reklám volt a zenekar számára: nem nekem kellett cégek után loholnom, hanem ezek a kultúrházi szervezők próbáltak bennünket – hál’ istennek egymást túllícitálva – megnyerni. Kezdtém rájönni, hogy sok esetben óriási csalások lehetnek. Nem engedték, hogy a saját jegyeinket használjuk. Kiderült, hogy biza ezek a cégek a jegyeinkkel manipuláltak és próbáltak (sikerrel) külön bevételekhez jutni, sokszor nem is a saját zsebükbe, hanem a „Nuntaşii



METROPOL GROUP

IN CONCERT



Bihorului” nevű haldokló népi együttesnek kerestük meg a pénzt. Persze az előadások után járó jogdíjak se a mi zsebünkbe vándoroltak, hanem a máséba!

Volt még egy stika a turnékkal – mivel minden hónap végén fizettük az adót – úgy kellett megszervezzük, hogy 20-a körül indultunk, mert különben a progresszíven haladó adó miatt alig maradt valami a gázsiból. Felkérés, meghívás volt bőven, de sajnos mind nehezebb volt elindulni: nem volt üzemanyag, nem volt villany – megérkeztünk valahova és este nyolckor beállt az áramszünet. A szállodákban nem volt fűtés. A tagok üvöltöztek, hogy ezt így nem lehet tovább csinálni, én próbáltam csitítani őket, persze közben én is éreztem a helyzet kibíratatlanságát. Azt vetted észre, hogy minden oldalról megszorítások jelentkeznek, bár a siker az előadásokon óriási volt, rá kellett döbbenjek, hogy ez így nem fog sokáig menni. Én úgy terveztem – annak idején –, hogy a zenekar fennmaradásához létfontosságú lenne külföldi meghívásokra szert tenni. De amikor három komoly meghívásunk – Magyarország, NDK, Szovjetunió – dugába dőlt, teljesen összeroppantam. Óriásit lendíthetett volna a bandán, ha a nagy magyar zenekarokkal játszhatunk volna egy műsorban.



Ez alatt az idő alatt a *Metropolt* a román közönség is egyre jobban felfedezte magának. Ott voltak az élvonalban olyanok mellett, mint a *Phoenix*, *Sfinx*, *Progressiv TM*. A dolgok természetes evolúciója volt ez. Hiszen – ha tetszett, ha nem – abban az országban, ahol éltünk volt kétmillió magyar és húszmillió román. Egy adott pillanatban már a magyar közönség szemében is csak akkor nőttél, ha a többség is elfogadott és elismert. Akkor nőtt nagyra a tekintélyed, amikor felkerültél a román top-listára. Persze a természetes az lett volna, ha a magyarországi top jegyez bennünket, de odaát senki sem figyelt a határon túlra, s amikor az ember végre valahogy átvergődött egy-egy magyarországi turnéra, olyanokat kérdeztek tőle, hogy na hát, hol tanult meg ilyen szépen magyarul? Azzal kellett beérnünk, ami adva volt és diplomatikusan, lehetőleg senkit sem sértve, kinek-kinek a maga nyelvén kellett énekelni. Hiszen a lényeg az volt, hogy elmondjuk a mondanivalónkat, s ha megadatott a lehetőség, hogy több százezer fiatalhoz szólhassunk, persze hogy megragadtuk az alkalmat. Végül is egy hajóban úsztunk, a mi problémáink az ő problémáink is voltak. Ha kiállhattunk a Köztársasági Palota színpadára a legjobb gálaműsorában s onnan adhattuk elő a dalainkat, ki ne vette volna megtszítettetésnek?

Pláne, hogy ezek az alkalmak is egyre gyérültek. Egy-egy turné, koncert engedélyeztetése olyan kálváriával járt, hogy túlnyomórészt csak intézményes keretek között, befolyásos bennfentesek közbenjárásával volt lehetséges.

Orbán András: Annyira meghalt országos szinten minden, hogy nem maradt más esély a zenekarok számára, mint a Păunescu műsora a „Cenaclul Flacăra”, ahol olyan zenekarok léptek fel, mint az *Iris*, *Progresiv T.M.*, *Pro Musica* és a *Phoenix*.



Horváth Károly: A Păunescu-féle műsor a legelején színvonalas kezdeményezés volt, ahova az ország legjobb színészei, előadói, zenekarai próbáltak bejutni. Aztán egyszer csak elferdült a dolog egy olyan álhazafias, a nagyvezért dicsőítő irányba, amit már nem lehetett elviselni.



Virányi Attila: Emlékszem rá, hogy már Magyarországról menten vissza Váradra, ahol megcsináltuk azt a nosztalgiaconcertet (1982 decemberében). A sportcsarnokban szerettük volna az előadást Nagyváradon. Az illetékes elvtársak azt állították, hogy oda a közönséget nem lehet beengedni.

Közben én tudtam, hogy egy hónappal ezelőtt volt egy Păunescu-féle akció, amikor kijött a katonaság, lerakott egy ponyvát a sportpályára és ezt hangosan meg is mondtam. Valaki beköphetett, mert Magyarországra visszamentemkor a határon leszállítottak a noteszem miatt, amiben semmi se volt, címeken és telefonszámokon kívül. Addig hallgattak ki, amíg a vonatról lemaradtam!

Horváth Károly: Hogyan fogadta a magyar közönségetek, hogy románul is énekeltek, mert nekünk Erikával ebből elég sok gondunk volt. Mivel máskor nem lehetett, magánbeszélgetések alkalmából próbáltuk elmagyarázni az aggályoskodóinknak, hogy ők mit szólnának, ha holnapról *Zorán* a lemezgyárat szerbül „hívná fel”, lévén szerb az anyanyelve... Nem értették meg! Azt mondták, hogy az más: a Józsa–Horváth kettős akkor se énekeljen románul!

Virányi Attila: Voltak nekünk is gondjaink! Egyszer például Trifán Laci egy turné előtt megtagadta, hogy ő románul énekeljen, ezzel veszélybe sodorván az egész körutat.

Nekünk addig már több székelyföldi turnénk volt és azt mondtam Lacinak: Figyeld ide, ha bennünket Moldovába meghívtak, akkor próbáljuk a szövegeinket érthetővé tenni! Mert ha mi angolul énekelhetnénk – ha mi tudnánk angolul, persze ma se tudunk – talán megértenének részleteket belőle. Azt nem várhatjuk el, hogy egy teljesen román lakta vidéken magyarul tudjanak! S hogy a zenekar tovább tudjon menni, ne csak abban a kis körben fortogjunk, ezért nekünk igenis román szöveggel kell bizonyos városokban fellépni, még hozzá minőségi román szövegekkel. Nagy gondunk az volt, hogy ezek ne legyenek szó szerinti fordítások, hanem valahogy jól jöjjön ki az a szöveg. Nem az foglalkoztatott bennünket, hogy ha mi román szövegeket írunk, akkor román lemezeink jelennek meg és meggazdagszunk, hanem, hogy ne szigeteljük el magunkat.

Tudtam azt, hogy magyar vidékeken sokan ellenzik majd a románul éneklést, hogy „miért pártoltatok át”, számomra nem átpártolásnak tűnt, lehet, hogy ez tévedés, de az volt a véleményem, hogy ha jók lesznek a román szövegek, akkor a magyar közönség értelmesebb rétege belátja, hogy jól döntöttünk. Sajnos – utólag végiggondolva – bár Bélának volt egypár jó fordítása, pl. az „Üres tenyerek vagyona”, igazi telitalálat nem volt egy se!



Orbán András: Elmentünk Csíkszeredába, magyarul énekeltünk, erre felkiabáltak románul, hogy „Cîntă românește, trăiești în România” (Énekelj románul, mert Romániában élsz). Jó! Akkor kitaláltuk, hogy egy szakasz románul, egy magyarul, akkor meg a magyarok kiabáltak fel, hogy „Hé, a Székelyföldön vagy!” Na akkor most énekeljél jókedvűen! A végső megoldás csak a fele-fele arány volt, de akkor meg a nótáink lettek félórások...

Virányi Attila: Később azt csináltuk a hangfelvételek alkalmával, hogy negatívokra ráénekelünk magyarul is, meg románul is. A magyar adók – rádió, tévé – a magyar változatot kapták, a románok meg a románt.

Horváth Károly: Sajtótokat végigolvasva feltűnt, hogy a román újságok milyen lojálisan veszik tudomásul, hogy volt olyan lemezetek, ami magyar nyelvű volt, hogy a Werther egy magyar színházi előadás volt...

Virányi Attila: Hozzám elég ritkán jutnak el román újságok és azokban a ritka számokban is elég sokszor találok olyan hirdetést, amelyben Ploiești-i, resicai gyűjtők keresik a „fehér albumot”, vagy olvasói levéllel, melyben sült románok érdeklődnek, hogy ki tud valamit a *Metropol*-ról... Énekeltünk mi németül is, a keletnémet „Agenturának” is a Petőfi-házban, az ARIA [állami impresszárió-ügynökség] szervezte és akkor Béluska gyorsan az „Ó, hideg hajnal” című dalt „O, liebe Anne”-re változtatta és erre kaptuk mi a drezdai szerződést, amire aztán soha se engedtek el. Az volt rólunk a véleményük, hogy ez olyan mint az *Omega*, csak sokkal keményebb.

Orbán András: Azután a KISZ zenekara ment el helyettünk... Hogy is hívták őket? (*Hosszas gondolkodás, mert a rosszat nagyon el tudja felejteni az ember*) Savoy.



Amit Karcsi nem mondott el a Flacăra-kör kapcsán, az az, hogy itt adódott a másik abszurd helyzet. Egy az, hogy az embert nem engedik színpadra lépni, de az már egészen más, amikor egyenesen kényszerítik rá. Hogy lehet valakit kényszeríteni? Íme a példa.

A Flacăra első '73–'74-es szakasza után, amiben tényleg a legjobb színészek, zenészek, írók, költők, valóban megtisztelő társaságában léptünk fel, igazán progresszív, nagyon magas színvonalú műsorban, melyben a politikának még nem volt látható, érezhető színpadi megnyilvánulása, nagyot változott a hangneme. A tücsök és hangyás utasítások jegyében elkezdődött a hazafias vonulat. Egyre másra kezdtek a román kollégák dicsőítő nótákat énekelni, a pártot és Ceaușescut éltetni. Kitalálták a Hitlerre emlékeztető karlengetést, amit az én szememben cseppet sem enyhített, hogy L betűt formálva (az L-betűs román szavak után) a fényt, szabadságot, harcot [lumină, libertate, luptă] volt hivatott jelképezni. Egyre nagyobb volt a nyomás, annak láttán, hogy



mi Karcsival nem karlengettünk s nem váltunk át hazafiasra. Bejelentettük, hogy kilépünk a buliból. Csakhogy az nem volt olyan egyszerű. Innen nem lehetett csak úgy kilépni. Egyre-másra hívtak, követelték, hogy menjünk. Már mindenki tudta a szerkesztőségben, hogy ha a Flacăratól hívnak, nem vagyok ott. Bodor Pali meg rögtön „elküldött” valami kiszállásra, ha újra turnéra citáltak. Mi lett mindennek a következménye? Păunescu panaszt tett Ceaușescunál (mert neki személyes bejárása volt hozzá!), hogy itt van ez a magyar főszerkesztő, aki nem engedi el a beosztottját ezekre a nagy hazafias turnéokra. (Azt mégse mondhatta, hogy azok a fránya magyar énekesek nem akarnak menni!) Egyenesen a tévé elnökéhez jött a parancs, hogy nekem azonnal menni kell a Flacăra turnéra. Azt mondták: nincs apelláta, pártutasítás! Külön behívatott kihallgatásra az ifjúsági miniszter is. Én meg csak mondtam a magamét, hogy válasszanak valaki mást. A minisztérium előtt várt a fekete autó. Beültettek. Kérdeztem, hova megyünk? Gondoltam, hogy tán egyenesen a veszthelyre. Az a parancs, mondta a sofőr, hogy az elvtársnő veszi a gitárját és egyenesen megyünk a repülőtérre. Karcsit is felrakták Szentgyörgyön az első vonatra.

Milyen jó lett volna akkor szép csendben, tiszta lappal kilépni. És mennyivel nehezebb volt azt a tiszta lapot megtartani a következő évek józan ésszel felfoghatatlan tömeghisztériája közepette. Végig azzal vigasztaltam magam, hogy tanúk vagyunk, amit látunk, tapasztalunk, egyszer majd csak elmondhatjuk valahol. (Azóta is várom, hogy hátha kíváncsi rá valaki...)

Tanúi voltunk, hogyan lehetett a több ezres tömegeket a színpadról manipulálni, hülyíteni, agymosni. Emlékezetes egy bukaresti húsvéti koncert a sportcsarnokban. Bezsúfoltak több mint 10 ezer fiataalt és bezárták az ajtókat, hogy senki ne tudjon elmenni az éjféli misére. Hajnali 5-ig tartott az előadás. A szülők meg kint várták a gyerekeiket, mert el nem tudták képzelni, miért nem mennek haza.

Mi meg azt mondtuk, hogy ha lúd, akkor legyen kövér! Gyimesi népdalokat játszottunk gardonnyal és hegedűvel! El lehet képzelni, hogy hatott, amikor tízezer hangra énekelt hazafias folk-indulók után elkezdtek énekelni, hogy „Újkorában repedjen meg a csizmám”. Ráadásul akkor volt (ismét) napirenden a csángó-kérdés. És vastapsot kaptunk attól a színromán közönségtől! Mert amíg bele nem heccelték a gyűlölködésbe, a román közönség egyszerűen a zenét nézte. Más volt, új hangzás volt, tetszett. A *Metropol* is azt tapasztalta, hogy színromán vidékeken volt a legnagyobb sikere. Ott, ahol még nem fertőzte meg a hangulatot az uszítás. Számomra is feledhetetlenek az olyan koncertek, mint amikor a *Phoenix*-szel Olténiában, Craiován léptünk fel s a közönség nem akart bennünket leengedni a színpadról.

Ott kellett közönség elé állnunk, ahol lehetett: otthon. Külföldi fellépések szinte lehetetlenek voltak. Olyan kínos tortúrán kellett az embernek átesnie, hogy kevesen voltak, akik egyáltalán belevágtak.







Először is névre szóló meghívónak kellett érkeznie egy hivatalos külföldi koncertirodától a román koncertirodához, az ARIA-hoz. Eddig még valahogy csak sikerült eljutnia a *Metropol*-nak, több alkalommal is elküldtek oda-átról minden papírt, ami kellett. Aztán az ajánlat, az anyagiakat is beleértve, meg kellett feleljen az ARIA-nak. Magyarán: a pénz nagyrészét az ARIA kapta, csak egy töredékét a művész. Anélkül, hogy az iroda egy lépést is tett volna azért a meghívásért. Jobb helyeken egy menedzser-iroda az, amelyik meghívásokat szerez, szervez, intézkedik az előadók érdekében. Nálunk fordítva volt: ez az intézmény szűrőként működött, hatalmas apparátussal és bürokráciával, aminek az volt a rendeltetése, hogy akadályozza a külföldi utakat. Ha mégis jött meghívás, a teljes műsort jóvá kellett hagyatni, először a szöveget, utána be kellett magát a műsort mutatni az engedélyező bizottságnak. Ha a műsort is sikerült elfogadtatni, akkor jött a végső és legnehezebb próba: megkapni a kiutazási engedélyeket. Egy-egy külföldi út jóváhagyása valósággal állambiztonsági kérdéssé minősült át. Legtöbbször ezen a ponton bukott meg a dolog. Egy vagy több személy az együttesből nem kapta meg az útlevelet. (Zárójelben jegyzem meg, azok kedvéért, akik csak az új korszakot ismerik, amikor az útlevél a zsebedben van, s az utazás „csak” pénz kérdése, hogy 89 előtt Romániában senkinek sem volt útlevele. Útlevelet csak egy-egy utazás erejéig kaptál, s visszatéréskor azonnal be kellett szolgáltatni.) Legtöbbször már az útlevél-kérvény beadásánál füstbe ment az utazás, mert millió aláírás kellett rá, s ha csak egy is hiányzott, nem fogadták el. S ha már beadta az ember a kérelmet, akkor sem volt semmi garancia, hogy megkapja az útlevelet. Még a szomszédba, Magyarországra sem. Velem is megtörtént, hogy minden tortúrát végigcsináltam egy magyarországi *Táltos*-turnéért, rengeteg kilincselés és töménytelen pálinka átadása után azt mondták, minden rendben, nemsokára meglesznek az útlevelek. S aztán jött az elutasítás. Annyit még elárultak – a pálinkákra való tekintettel, hogy azért fuccsolt be a turné, mert megjelent odaát egy karikatúra Ceaușescuról a *Lúdas Matyi*-ban. Ezért büntetésből minden magyarországi utazást leállítottak. Az a lényeg, hogy Magyarországon jót röhögött a nép! Az meg mit számított, hogy az ostor a határ túloldalán csattan.

Lehet, hogy a *Metropol* két magyarországi, egy NDK-s és egy szovjet meghívása is valami karikatúrán bukott meg. Volt olyan, hogy minden készen volt már, a plakátok is ki voltak ragasztva odaát. Lehet, hogy csak ennyin múlt, hogy a határokon túl – ne adj isten nemzetközileg – is befussanak. Az ember mindig azon spekulál, hogy mi lett volna, ha...? Pedig nem kellene, mert csúnyán el tudja rontani az ember hangulatát.

A rosszat az ember igyekszik elfelejteni. Nekem is kínos ez a fejezet, olyan emlékeket ébreszt fel, amiket a lehető legmélyebbre ástam el magamban. Most azonban úgy érzem, nem lenne hiteles ez a könyv, ha kihagynám. Nem volt szép az a korszak, amiben mi éltünk. Kifejezetten csúnya volt, kegyetlen,

igazságtalan, embertelen. De mi mégis széppé tettük magunknak, s amennyi-
re tölünk tellett, másoknak is. Ez a történet éppen erről szól.



Míg a *Metropol* három éven át többnyire az Ifjú W-vel „szenvedett” Vára-
don, nekünk Karccsival át kellett gondolnunk a magunk szanaszét-sorsát. Én
Bukarestben, Karcsi Szentgyörgyön, hegedűsünk Dobránszky Sanyi pedig
Szatmáron. Pályafutásunk immár két nyelven, két fronton zajlott. '74-'75-
ben felkerültünk a hivatalos román *Săptămîna* toplistára. Következtek a Pa-
lotateremben megrendezett országos gálák, amelyek valójában bármely román-
iai előadó számára az abszolút csúcst jelentették. Az első nagylemez még
mindig váratott magára. Végülis 1977-ben sikerült felvenni a „Kettőspontot”.
A *Metropol* első nagylemezével egy esztendőben jelent meg – lám csak tovább
folytatódik a párhuzam. Botrányosan kis példányszámot nyomtattak mind-
kettőből, elkelt volna tízszer annyi, mint amennyi az üzletekbe került. A *Met-*
ropol „Égig érhetne az ének”-e talán azért volt olyan töményen jó muzsika,
mert csaknem tíz év várározása, tíz év termésének legjava volt belesűrítve.
A váradi zenészek (egyik) hűséges krónikása, Nagy L. Róbert a *Fáklya*ban
írta róla a következőket:

„Már a kezdő számmal meggyőződhetünk arról, hogy a *Metropol* tovább
haladt az együttes újjászervezésekor megkezdett úton. Eredeti *Metropol*-
stílusból nem veszítve, kidolgozottabb és higgadtabb számok kerültek az LP-
re. Az egykori *Kocsidefekt* és *Három fiú* robbanó ritmusának helyét a lecsil-
lapodott, de nagyobb gonddal és hozzáértéssel hangszerelt dallamok vették
át. A lüktető rock-ízű szerzemények (*Szükségem lenne, Nektek, Hideg hajnal*)
mellett nagyobb teret kaptak a líraibb hangvételű, az együttes által már a
múltban is sikerrel előadott beat-oratóriumszerű számok. Szöveg és hangsze-
relés egyaránt kedvelt slágerekévé avathatja a lemez számait, amelyek sikeré-
hez jelentősen hozzájárulnak Dinok István és Virányi Attila hangeffektusai,
főleg az utóbbi által tervezett-szerkesztett szintetizátor. Említésre méltóak a
számok szövegei is – mai világunkról, fiatalságunkról szólnak. Ráduly Béla,
Mátza Gyula és Garda Anna versei –, különösen az *Otthon* és a címadó szám-
ban felhangzók.”

Lám, megváltozott már végképp a terminológia. Rockról beszélünk már. A
beatkorszak véget ért volna? Vagy csak átalakult? Ugyanez a szerző foglalta
össze a *Metropol*nak erre az időszakra eső tevékenységét:

„Sikeres *Metropol*-koncertet láhattunk-hallhattunk nemrég a Szakszerveze-
tek Művelődési Házában. Ez volt az első nagyváradi koncertjük az idén, me-
lyen hallhattunk néhány számot új, készülő nagylemezük anyagából is. Fe-
szes ritmusú, improvizációkkal tűzdelt, lüktető rock-muzsikát játszott ezúttal
is a *Metropol*, a tőle megszokott látványos show kíséretében.



Az újabb, de igen ritka váradi koncert után kis számvetést készítettünk a *Metropol* tavalyi tevékenységéről. Az együttes vezetője Virányi Attila elmondotta, hogy a tavaly mintegy 300 napot voltak úton, 171 koncertet adtak és 27 000 km-t kocsikáztak az országos turnék során, melyeket 126 000 néző tekintette meg. A legnagyobb sikerük a fővárosi Köztársasági Palotában a *Săptămîna* gálán volt márciusban, aztán szeptemberben ugyancsak a fővárosi Polivalens teremben több mint 8000 néző előtt adtak önálló koncertet.”

De ha már újságokat idézek, hadd kerüljön ide egy hírrovat az *Ifjúmunkás*-ból, mely az országos zenei-művészeti élet aktuális eseményeit foglalja össze. 1976 egyik lapszámában ez így nézett ki:

„• Legérdekesebb hírként a *Metropol* újjászervezését kell megemlítenünk. Hónapokig tartó hallgatás után az együttes teljesen új műsorral jelentkezett. Az új szerzemények mellett speciális hanghatásokat (sztereofónia) fényjátékot, a zenei anyagot funkcionálisan kiemelő színpadi mozgást, a pirotechnikát is felhasználó show-juk aratott nagy sikert, egyelőre Bihar megye városaiban. A Ráduly Béla – dob, ének, Orbán András – vezetőgitár, ének; Trifán László – gitárok, harmonika, ének; Virányi Attila – basszusgitár, szintetizátor, ének – felállítású zenekar hosszabb turnéra készül.

• A volt *Metropol*-tag, Elekes Csaba, *Kódex* néven Marosvásárhelyen alakított új együttest. A *Kódex* alaptagjai: Elekes Csaba – gitár, ének; Tănase Nicolae – basszusgitár, ének; Pascu Claudiu – orgona és Katona Pál – dob. Jelentősebb előadásokon az együttes vonósokkal és kórossal bővített felállításban lép fel. A Megéneklünk, Románia fesztiválon szép sikerrel szerepelt együttes stílusára legjobban a progresszív jelző illik.

• A Józsa–Horváth kettős pár hónap alatt több mint negyven előadáson vett részt. Ezek között számukra a legemlékezetesebb a temesvári Olimpia terem-beli fellépésük volt, ahol gyímesi csángó szvitjük zenéjére 4000 fiatal ropt a táncot. Műsoraikon Dobránszky Sándor, Kappl József (Phoenix) hegedűn és Nemes György gitárral működik közre.

• Az üstökösként feltűnt zeneszerző-szövegíró-gitáros-énekes Márkus János nagy sikerrel szerepelt a nagyváradi Ady Endre irodalmi körön és a már említett *Metropol*-koncertek első részében. Tehetségére felfigyeltek más városokban is: különböző előadásokra hívták meg Temesvárra és Kolozsvár-Napocára.

• Végül egy Budapestről érkezett hír: az *Omega* együttes júliusban hazánkba látogat.”

NO COMMENT.

Amint a fenti cikkekből látható, ekkor Nagy Gábor, Biga már nem volt a csapatban. Idézzük itt ismét a tinnyi beszélgetést.



Nagy Gábor: Én 1977-ben, az „Ifjú W.” lejárta után döntöttem úgy, hogy kilépek a zenekarból. Rájöttem, hogy egy csomó minden, amit elterveztünk – ahogy azt Virányi elképzelte, hogy ezzel a zenével ki kéne menni külföldre –, az lehetetlenné vált. Az álmaink szertefoszlottak. Amikor az első tévéfelvételeket csináltuk, akkor hittem abban, hogy oké. Cukrozott, meg lenyalt haj, meg öltöny stb., hogy ennek értelme van. Aztán a végén kiderült, hogy nincs!



Virányi Attila: Mindegy! A tények mást igazolnak! A kilépésed után jelent meg a „Fehér lemez”, azután elkészült a „Vouă” című román lemez, amely szintén elég nagy siker volt. Érdekes, hogy az a bizonyos börtönfénykép megjelenhetett rajta. Megjelent a Metropól 3-as lemez és jó pár nagy koncertet sikerült összehozni.

Orbán András: Azt a bizonyos börtönfotós „Vouă” lemezborítót észrevette egy nagykarolyi elvtárs és azon nyomban betiltatta. Ezen a fotón, szemből és profilból vagyunk lefotózva, kezünkben egy cetlivel, amin a nevünk áll. Ilyen fotókat csak a börtönben csináltak az elítéltekről. Ezzel azt akartuk kifejezni, hogy börtönben élünk, börtön az egész ország. Figyelemre méltó tény, hogy egy pártfunkcionáriusnak mekkora szava volt akkor, elérte hogy egy Bukarestben kiadott és országos terjesztésű hanglemezt betiltasson. Mai szójárással: ez nem semmi!

22 év távlatából is picit feszült lett a hangulat, amikor szóba került „Bigus” kiválása a zenekarból. A Metropolból Nagy Gábor a szintén váradi Metrock együttesbe igazolt át, amit a szintén néhai „metropolos” Marius Luca (Bubu) alapított, aki azon nyomban kinevezte magát zenekari főnöknek.

A Metrock pedig nemcsak a feltűnően hasonló név miatt volt szálka a fiúk szemében, hanem – a fiúk szerint – megpróbálták erőszakosan lenyúlítani azokat a kapcsolatokat is, amikre a Metropol évek áldozatos munkájával tett szert. Stílusuk is azonos volt a Metropoléval. De belőlük hiányzott az a legendás fanatizmus, ami a Metropol sajátossága volt, így a Metrock pár év után eltűnt a süllyesztőben. Hiába lopta el Marius a plakát-ötleteket, a showt, a szervezési tudományt, akkor is csak egy utánzat volt. Jellemtelen, gátlástalan cselekedet volt, és sokszor lejárátták a rockzenét, kellemetlen helyzetbe hozva az igazi Metropol, akik történetesen ugyanott léptek fel egy későbbi időpontban.





Hát az az „átigazolás” azért nem éppen úgy volt az, naa... Hadd tegyek hozzá én is egy-két oldalnyit, jó? (Köszí!)

Nos. Akkor én már kb. hat éve voltam a bandában. Persze közben katonaság, meg minden. Attila is, én is erős egyéniségek voltunk, jobban mondva: az évek során azzá lettünk. A banda dolgait – és persze: a Cájgot! (= felszerelést, így, nagybetűvel!) – éve-kig én is intézgettem. De amikor Attila éppen Váradon tartózkodott, akkor mindig mindent megbeszéltünk, és ő rendszerint átvette a kezdeményezést és szervezést. Én meg segítettem neki, amit tudtam.

[Abban az időben Attila folyton jött-ment, azt hiszem Bukarestbe és vissza.]

Tulajdonképpen remekül megvoltunk egymással, sikeres dolgokat tudtunk összehozni, nótákat és cájgokat egyaránt. Azóta is gyakran úgy szólítjuk egymást, hogy „világ-hírű szerzőpárom”. Ezalatt persze főleg a dalokat kell érteni, de ez a szerzőpár ennél több is volt.

A „szerzés” ugyanis egy különleges, rafinált ösztönné finomult az akkori, mindenben hiányt szenvedő, agyoncentralizált kereskedelem árnyékában.

Attila egyszerűen egy elektronikai zseni volt, a szó szoros értelmében. Én pedig – mint zseniális kivitelező –, a mechanikai vezérigazgató voltam!

Igen, mi már akkor is szerények voltunk... ☺

Igen, mi már akkor is, ott, a *kommunizmus* kellős közepén, magáncégesdit játszottunk! És nem is akárhogy! Azóta se volt, és azt hiszem soha többé nem is lesz még egy olyan remek cégem...

Most, egy aránylag jól ellátott környezetből visszatekintve, szakemberek nyafogásait hallgatva, bizony egyáltalán nem túlzok, ha azt mondom, hogy fantasztikusan találékonyak és operatívak voltunk... Attila otthon, a hálósobája asztalán, én meg a nagy-papám kis udvari műhelyében, szerény kéziszerszámokkal, a sokszor hajmeresztő módon beszerzett anyagokból, csodálatos dolgokat produkáltunk.

Mindezt azért hangsúlyoztam ki ennyire, mert annak idején szinte minden a cájgon múltott. Így a mi kettőnk együttműködése vitális jelentőséggel bírt a zenekar akkori működésére. Véleményem szerint a későbbiekben is (amikor már nem voltam a bandában), Attila ezirányú tevékenysége döntő jelentőségű volt.

Azt hiszem, annak idején – jó pár évig – én voltam az egyetlen bandatag, aki a zenélésből próbált megélni. Az akkori *Metropol*-haknikból ez persze nem jött össze – kivéve talán a Wertheres időszakot –, ezért a hétvégeken eljártunk mindenfelé baselni. Lakodalmakba, bálókba, Bélucival is, Csabával is, meg mindenféle más zenészekkel is. (Abban az időben még csak az élő zene járta.) És közben játszottuk rendületlenül a Werthert. Én úgy tudom, hogy összesen 342 előadás volt...

Nem valami sokat próbáltunk akkor, a Zalányi lábtörése miatt bekövetkezett és Sz. Gille Ottó által „rendezett” koncertünk turnéján kívül más *Metropolos* akciók nem is voltak. Fogytán volt a motiváció. Akkor én úgy éreztem – és ezt hangoztattam is –,



hogy zeneileg megakadtunk, hangszertudásunk sem fejlődött. (Én mindig legalább a magyarországi mezőnyhöz viszonyítottam, akkor ott már komoly bandák voltak, világ-színvonalú hangszerekkel...)

Amint Erika remek háttér leírásából is kiderül, a 70-es évek vége felé kezdett szorulni a hurok, mindenki kezdett ideges lenni, mindenkinek mehetnéke volt, egész nap szaladgáltunk, mint pók a falon. Addigra már sokan el is mentek az országból.

'77-ben én 25 éves voltam, a Werthernek is vége lett, ismét gitároscsere következett, és emlékszem, hogy ott próbáltunk a színház színpadán. Éjjel volt már, és sehogy sem haladtunk. Valami kattant...

A tolerancia-biztosítékom volt... (Azóta már többször is elkattant!)

Utána egy darabig Félix-fürdőn játszottam, a „kocsmázás” azonban elég unalmasnak bizonyult, hiányzott a hangerő is, meg a felhajtás is, meg minden...

Csináltam egy másik bandát, Balogh Joe-val és Balázs Lacikával, úgy hívták, hogy *Spectrum*. Jó kis banda volt, szerettünk zenélni, sokat gyakoroltunk, hívogattak is bennünket ide-oda. Akkor jöttek a „szóvátai korszakok”, a másodikban már a *Metropol* is ott volt Szovátn. Eljártunk egymás kocsmáiba, figyeltük a baseszt [értsd: a zenét, az előadói stílust] és persze a csajokat. Ott ismertem meg a jövődöbéli feleségemet is, aki finn idegenvezető volt.

Ekkor már 1980-at írtunk. Kezdődtek a még cifrább idők...

Ha jól emlékszem, '80 őszén keresett meg bennünket Luca Marius, „Bubu”, aki előtte egy pár évet a *Metropol*-ban játszott, valamint sokat járt Attilával szervezni is. Kiderült, hogy ő ezután velünk szeretne dolgozni, előhozakodott egy időben és anyagiakban is konkrétan előkészített tervvel, a cájgba is hajlandó volt egy csinos összeget befektetni. Mindennek fejében persze ő akart lenni a zenekarvezető. Egy kis tanácskozás után beleegyeztünk. Nekem maradt a technikai része, Bubu szervezte a műsoros részt, és ő döntött minden másról. A névről is.

És most álljunk meg itt egy pillanatra.

Akkor már mindenki készült kimenni: Lacika az Egyesült Államokba, Joe Magyarországra, Bubu Kanadába (az ő szülei akkor már kint voltak), én pedig Finnországba. Attila is akkortájt készült Magyarországra. A papírjaink be voltak adva, tehát csak idő kérdése volt. Azt most nem akarom itt részletezni, hogy milyen kiskapukon keresztül, de sikerült ráhatnunk arra, hogy két éven belül elmehezzünk. Két év időnk maradt tehát. Börtönben éreztük magunkat, számoltuk a napokat...

Egyre ritkábban gondolkodom azokra az időkre. Még most is, amint e sorokat írom, visszatér a gyomromba az űr, az akkori tehetetlenség dühe...

Szóval: a *Metrock*-kal '81-ben ügyes tempóban összehoztunk jó pár turnét, egy tengerpartot, egy nagylemezt, éjszakánként pedig – trágában taposva – mindenféle kollektívák traktoraiból szereztük be a dieselolajat, az ONT-től bérelt autóbusznak. Különben több turné sem lett volna... Másolat vagy nem másolat, fanatikus vagy nem, de a műsort és a cájgot azért összehoztuk mi is rendesen. Egy városból, egy műfajból voltunk. Sőt: Bubu is, én is, a *Metropol*-ból „származtunk”. Az tehát nem csoda, ha a két banda

hangzása is, kinézete is hasonlított. Turnézni meg hová mentünk volna? Külföldre? (Nem is nagyon értem én a szerzőpáromnak azt a: „Sokszor lejárátták a rockzenét” ki-jelentését, de ez talán nem is lényeges.)



'82 nyarán a *Metrock*kal még lementünk a tengerre, de meglepetésünkre csak két hétig maradhattunk, mert a romániai turizmusnak hirtelen vége lett, mint a bot-nak. Nem volt kinek játszani! Azon a nyáron Eforián egyszerűen üresen álltak a szállodák...

Hihetetlen volt. (Ez volt tehát az a bizonyos süllyesztő, ahová a *Metrock* eltűnt '82 őszén... Elmentünk.)

Az is tény persze hogy a patinás *Metropol* ezekben a teljesen lehetetlen időkben is bírta még egy darabig, de aztán a többiek is elmentek. Sok-sok évig nem hallottam róluk. Aztán egyszer csak összejöttek, mert nagyon jó volt együtt lenni. Aztán egy pillanatnyi figyelmetlenség egy országúton... Akkor is összejöttünk, csendben búcsúztunk a mennydörgéstől... *Összejöttünk, mert barátok voltunk.*

Elszállt egy pár év, mire ismét találkoztunk. A *Metropol* szülővárosában ünnepelte a 30. születésnapját, azon a színpadon, ahol szinte minden szöveget ismerünk.

Összejöttünk, mert barátok maradtunk...

Apropó: A recept.

Még jó, hogy a *haverség* is szóba jött, mert ez a mai napig is folyton visszakacsintgat ránk a hangszalagokról, a fényképekről, az írásokból... Én úgy érzem, hogy ez a mi, immár 35 éve valószínűtlenül, mégis szívósan működő „receptünknek” talán legfontosabb része...

Bigus

Finnország, 2003. március 20.





MIKOR MÁR A FALNAK IS FÜLE VOLT



Másik keserű fejezet, amit a teljesség kedvéért szintén nem lehet kihagyni: a szekus kihallgatások, kivándorlások.

A hetvenes évek vége felé egyre jobban szorult a hurok. Elkecsperedett, ellehetetlenített emberek egyre-másra dobták be a törölközőt. Mindenkinék, aki elment, megvan erről a maga története. Diabolikus következetességgel szorított le a hatalom a perifériákra mindent és mindenkit, aki nem az érdekeit szolgálta.

Először csak cenzúráztak, aztán már előírták nem csak azt, hogy *mit szabad*, hanem egyenesen azt, hogy *mit kell*. Nem volt elég, hogy szobrok, festmények, versek, dalok csakis a fejedelmi párról szólhattak. Már lassan semmi másról nem volt szabad szólnia semminek. A képeslapok címdalain már nem jelenhettek meg sztárfotók, plakátokon, lemezborítókön nem lehetett más portré, kizárólag csak „dicső vezérünk” és neje. Barát a baráttal nem mert őszintén beszélni, mert ki tudja, hátha már azt is beszervezték.

De mi van akkor, ha a hivatásától megfosztott, félreállított alkotó ember nem érzi még elég öregnek magát ahhoz, hogy emlékekből éljen? Mi van akkor, ha valaki nem tud kiszolgáltatottan élni, úgy, hogy ne legyen beleszólása a saját sorsába? Hát amikor már nem csak beleszólása, de szólása sincs?

Az írók az asztalfióknak dolgoztak, de hogy dolgozhat az asztalfióknak egy színpadi művész? Hogy dolgozhat az asztalfióknak egy rockzenekar? A Westfried utca lassan „ravatalozóvá” változott. Egymás után jöttek búcsúzni. Egyre-másra húztuk ki a noteszből a neveket. Jöttek színészek, írók, zenészek, barátok, ismerősök. Jöttek kérvényt beadni, vízumot felvenni. Jártunk a repülőtérre, búcsúztatni. S közben szakadt meg szívünk. Jöttek a hírek, ki maradt kint, ki szökött meg, kit kaptak el a határon. Pezsgőt bontottunk, amikor valakinek sikerült. S közben szakadt meg szívünk. Mindenki arról beszélt, hogy itt az ideje kilógni. Mindenki terveket forgatott a fejében. Mindenki mérlegelte a lehetőségeit. S közben szakadt meg a szívünk. Mindenki ment, menekült, már az a szöveg járta, hogy aki utolsónak hagyja el az országot, majd oltsa le a villanyt!

Még 1977 nyarán a fiúk – az én bandám – engem is kész tények elé állított. Akkor a *Táltos RT* korszak volt, Márkus Jánossal és Adival, Kovács András-sal. (Várad–Vásárhely–Szentgyörgy–Bukarest négyszög...) A tengerparton filmeztünk két számot a magyar adásnak és kempingben laktunk. A fiúk bejöttek a sátramba s vészjtósló csendben letelepedtek. Kérdeztem, ki halt meg? Hogy meg kell valamit beszéljünk. Ők eldöntötték, hogy innen most már muszáj elmenni és már ki is dolgoztak egy tervet. A lényege az, hogy ki-kí a maga módján kiszökik, kiházasodik s aztán Magyarországon telepszünk le és ott újra alakulunk. Minden szép és jó, de én akkor még nem voltam készen



erre a lépésre. Úgy éreztem, hogy nekünk *akkor és ott* még dolgunk van. S amíg még lehet, addig csinálni kell.

Ebben a felállásban még csak akkor kezdtünk igazán összerázódni. János, aki már maga is látványos sikert aratott rendkívül szellemes, eredeti dalai-val, Kovács Adi, aki szintén erős egyéniség, eredeti alkotó volt, kiegészítette a mi kettőünket, mi pedig Karcsival kiegészítettük az övékét. Ezért voltunk „résztvénytársaság”. Még az áhított magyarországi turnét is sikerült megvalósítanunk '79-ben. Nagy kár, hogy pont ezt a korszakot nem örökölt meg lemez, de ennek már az volt a fő oka, hogy a fiúk tényleg gyakorlatba ültették a kiszökési terveket. Elsőnek János ment el, meg sem állt Bécsig. Utána Adi, egyenesen Amerikába. Neki olyan tökéletesen sikerült új életet kezdeni az új világban, hogy húsz év hasztalan próbálkozás után elindult, akár a Kis Herceg, új bolygót keresni. Hónapok múlva találták meg a maradványait az Arizona sivatagban. Adtunk még egy hegedűst az égi zenekarnak... Karcsi, aki pedig a legelszántabb volt, végül is a kivándorlás helyett a következő évben „műsort cserélt”: megnősült Szentgyörgyön. Már Ausztráliából írtam neki tíz évvel később, hogy Karcsi, aztán ne felejtse el leoltani a villanyt!

De az még messze van. A hetvenes évek végén a sok eltávozott emberke hatalmas űrt hagyott maga után. A *Metropol* olyan vákuum szippantotta bele a román rockvilágba, melyet a *Phoenix* legendás dobbantása és számos gyengébb idegzetű együttes lemorzsolódása kreált. A közönség hihetetlenül ki volt éhezve erre a műfajra, s egyre kevesebbet kapott belőle. Ott volt még néhány nagyon jó banda: a *Sfinx*, a *Progresiv*, a *Roșu și Negru*, *Semnal*. De a román együttesek nagy része ebben az időben átment progresszívbe, elvont, túlkomplikált muzsikát nyomtak. A közönség meg azt akarta, hogy valami felfogható, érthető, megjegyezhető zenét kapjon, amire együtt lehet ordítani, ugrálni, tapsolni, tombolni. Az agyonfegyelmezett, agyonirányított fiatalság ezeken a koncerteken rázta le jelképes láncait. S hogy mégis hogyan engedhették ezt meg? Szerintem a hatalom is ráértett, hogy kell egy szelep. S behunyta a fél szemét. És úgy tett, nem veszi észre az idegen hangzású neveket, az idegen hangzású zenét.

A *Metropol* valami isteni sugallatra – vagy mert végül is ez jött nekik a legtermészetesebben – a nagy újhullám közepette visszatért a szép tiszta, egyszerű, kemény rockhoz. És valódi színpadi látvánnyal párosította össze a zenei élményt. Egy valami azért mindig hiányzott a show-ból: a fiúk soha nem vertek szét egyetlen gitárt sem a hatás kedvéért a színpadon! (Aki valaha maga készítette a hangszerét, az megtanulja megbecsülni...) És jöttek a Palota-termi gálák, a Polivalens koncertek, a sportcsarnokok, az országos turnék. Jött '79-ben és '80-ban egy-egy román nyelvű nagylemez.

Ezt a korszakot újabb szólista, Traian Cosma neve fémjelzi, aki folkosként a Marcela Saftiu-kal alkotott duó tagjaként vált ismertté. A kolozsvári születésű műépítész Váradon kapott állást, ekkor csatlakozott a *Metropol*hoz.

Hadd idézzek itt ismét ennek a korszaknak az újság-krónikáiból. A hűséges Nagy L. Róbert írta a *Fáklya*-ban.



„Rock-gála a Palota-teremben

Minden előadóművész, együttes számára elismerést jelent a bukaresti Palota-teremben való fellépés. Március elején már alig lehetett jegyet kapni a kedd délutáni és esti Pop-gálára, amelyet a *Săptămîna* című lap szervezett a legjobb hazai folk-előadók és rockegyüttesek részvételével. Örömkre szolgál, hogy ott volt a *Metropol* is, mely a moldvai turnét megszakítva utazott a fővárosi fellépésre. Szerda reggel Virányi Attila, az együttes vezetője telefonon számolt be a nagysikerű gáláról:

– Több mint 6000 fiatal előtt játszottunk, szólóénekesünk ezúttal Traian Cosma nagyváradi műépítész volt. A műsort Petre Magdin, a televízió ifjúsági adásának, a Klub T-nek a szerkesztője vezette és rajtunk kívül fellépett még a bukaresti *Cromatic* és *Columna*, a Kolozsvár-Napoca-i *Semnal* és a craiovai *Basorelief*. A folkműsorban láthattuk Vali Steriant és együttesét, akik igen erősen rockosított folkot játszottak, valamint Adrian Antonescut. A jövő kedden újból megismétlik a gálát. Mi addig is folytatjuk a turnét. Április 6-án érkezünk Váradra és szeretnénk otthon is fellépni, ha lesz számunkra üres terem.”

Az országos top-listán első voltak már, s lám Váradon, még mindig az „üres termen” múlt, hogy felléphetnek-e.

A második román nyelvű – s összesen immár harmadik – nagylemezükről így írt akkoriban Horváth Karcsi.

„METROPOL 3 – Jellegzetes pop-együttes sors a *Metropolé*: alakulás, első sikerek, válságok, újjáalakulás, újabb nekifutás, újabb első sikerek, más jellegű válságok... Diákzenekarként 1968-ban alakult a *Metropol* Nagyváradon.

Csak ők tudnák elmesélni, milyen nélkülözések, kuporgatások árán jutottak el a gyufaszál-dugaszos, saját készítésű felszereléstől a tekintélyesnek tűnő, de valljuk be, európai mércével mérve még mindig amatőr szintű hang- és fényberendezéshez. Sok jó zenész fordult meg a *Metropol*-ban. Olyanok, akikből ma is talán a legjobb romániai magyar együttest lehetne összehozni: Elekes Csaba – szólógitár, Nagy Gábor – basszusgitár, Trifán László – ének és 12 húros gitár, Sárosi Endre – ének, orgona. (Ha valaki egyszer megírná a *Metropol*-sztorit, külön fejezetet érdemelne, hogy a fentiek miért hagyták el az együttest, annak ellenére, hogy pályafutásuk legszebb sikereit itt érték el...) A zenekarban Virányi Attila 1968, Ráduly Béla 1972, Orbán András 1976, Luca Marius 1979 óta tart ki hűen.

1977-es újabb nekifutásuk – melyben nagyon kevesen hittek – volt a legszerencsésebb. Szerencsés, mert ki gondolta volna, hogy a kemény rocknak a



70-es évek végén újból sikere lesz (ehhez a sikerhez persze hozzájárult a »folk« rossz emlékü műsorokon való lejáratása). Szerencsés, mert végül is kevés rockegyüttes maradt, az igény pedig olyan nagy volt, hogy »a meghívásoknak alig tudtak eleget tenni«. Szerencsés – s ez a legfontosabb –, mert a ’73-as Elekes-korszak után, amikor a jazz-rockkal próbálkozott az együttes, a ’78–79-es *Metropol* volt a legjobb. Ennek a korszaknak lett szép eredménye az Égig érhetne az ének című nagylemez, melyről a sajtó egyszerűen nem vett tudomást. 1979-ben jelent meg a Vouă című nagylemezük, melyet e sorok írója csak részletében ismer, mert a lemezhez egyszerűen nem lehetett hozzájutni, akkora közönségsikere volt.

Nem rég megjelent a zenekar második román nyelvű LP-je, a *Metropol 3*. Kemény rocklemez a javából. Hangzásban, ritmusvilágában, hangszer- és énekstílusban szigorúan a műfaj szabályait követi.

Az első dal az Elekes-korszakból átörökölt szerzemény, elvontabb, mint a többi; jó a gitárok válaszolatos játéka, a tömören előadott főmotívum; az ének-szólam gyenge, sok szükség nincs is rá, zenekari számnak is beválna. A második dalra kitűnően lehet táncolni, igazi sláger. Itt bizonyossá válik, ami már az első számban feltűnt: Ráduly Béla nagyszerű formában dobol; érdekes a befejezés. A harmadik kőkemény rock: tömbházlakásban szinte lehetetlen hallgatni, mert az ilyesmi csak teljes hangerővel élvezhető. A szöveg elég elcsépelet: *Illés, Tolcsay, LGT, Kodolányi János* (az énekes) már megénekelték, vagy éppen éneklik. Az első oldal újabb talpalávalóval zárul; a szövege ennek sem különösebben eredeti. A másik oldal egy Trifán-szerzeménnyel indul; jól kidolgozott ének-, dob-, basszus- és gitárszólókkal. Szellemes a befejezés. A hatodik szám, a Megtalált, talán a lemez legjobb dala. Údítóan hat a sok kemény rock után ez a széles ívű dallamokból álló szerzemény. Megfigyelhető, mennyire élvezi az egész csapat ezt a változatosságot. Kitűnő ötletnek bizonyult a zenekar kiegészítése N. Enache billentyűssel. Az utolsó szám címe Segítség, szintén hard-rock. A *Metropol 3* önmagában véve jó lemez. De ha összehasonlítjuk az együttes első nagylemezével, kitűnik, jóval kevesebb benne az eredeti ötlet, a meglepetés, a szellemes fordulat. Ezen a lemezen is megfigyelhető a régi *Metropol*-betegség: az együttesnek nem volt s most sincs a zenéjével egyenrangú szövegírója.”

Íródik immár a *Metropol*-könyv, Karcsi, de úgy látom, abba, hogy ki miért vált ki az együttesből, te sem mentél nagyon bele... Tagok jöttek-mentek az együttesben, de egyvalaki mindig stabilan maradt. Jelenléte olyan nagyot nyom a latba, hogy most már éppen ideje bemutatnunk.





DINOK ISTVÁN (MANÓ)

A háttérember! A hangosító! A látványkivitelező! A nyugalom és kiegyensúlyozottság megtestesítője.

Ő, aki a legnagyobb hangzavar kellős közepén is megőrizte higgadságát, akinek a sejtelmes mosolyától mindenféle művészishti nevetéssé, értelmetlenné vált. Egyik legrokonszenvesebb Metropol-tag. Beszélgetésünk Virányi Attila és Orbán András jelenlétében zajlott le. [Kérdező: Horváth Károly.]

Dinok István: Nagyváradon születtem, képzett számítógép-technikus vagyok, amin a hajdani számítógépek értendők, számlázó, könyvelőgépek. 1973-tól 1992-ig a Számítógépjavító Vállalatnál dolgoztam, ami akkoriban elég erős cég volt, az egész országra kiterjedt. 92-ben átigazoltam a Panoráma Kft-hez, mely irodatechnikával foglalkozott. 94-ben egy másik Kft-hez mentem, mely csak hangtechnikával foglalkozott. Pár éve Magyarországon élek.

Horváth Károly: Zenélni tanultál-e?

Dinok István: Sajnos nem. Engem már eleve technikusként vettek be a zenekarba 1968-ban, tehát a *Metropol* legelső fellépésén már ott voltam, ami a Csipkegyárban volt, egy bál alkalmával. A legnagyobb sikerünket a „Csavard fel a szőnyeget” c. *Hungária*-nótával arattuk.

Horváth Károly: Első pillanattól úgy képzeltem, hogy te állsz a keverőpult mögött?

Dinok István: Igen! Attila – akit a suliból ismertem – felkért, hogy lenne-e kedvem a *Metropol* technikusa lenni.

A főtechnikus azért Attila maradt, mert amit én a zenekarral kapcsolatos elektronikában tanultam, azt neki köszönhetem. Szakmailag ő mindig fölöttem állt. Összegezve: amit ő elképzelt, s amit ketten megvalósítottunk, azt én működtettem. Folyamatosan 1979-ig voltam tagja az együttesnek.

Virányi Attila: Újdonság volt a többi zenekarral szemben, hogy a *Metropol*nak stabil technikai gárdája volt. Ez a gárda olyan emberekből állt össze, akik magukénak érezték a *Metropol* nevet és szívvel-lélekkel dolgoztak a csoportért. „Manó” [*Dinok István beceneve*] volt a technikusok rendkívül szigorú és következetes főnöke. Ő teljes jogú tagként ugyanazt a gázsit kapta, mint a zenészek.

Dinok István: Akkor nekünk a gázsí nem sokat jelentett.

Virányi Attila: Mi akkor találtuk ki a részvényes játékot, ami azt jelentette, hogy a felszerelés (hangfalak, erősítők, mikrofonok) vásárlásába mindenki kötelezően bekapcsolódott, ugyanis ezt egy ember nem bírta volna ki, nekünk pedig „haladnunk kellett a korrall”. Szabályszerűen – de törvényen kívül – részvénytársaságot alapítottunk.

Dinok István: A P.A. (Public Adress) rendszer kialakulása is igényelte ezt a részvényformát, hisz mindenkinek a hangszere egy közös hangcuccban szólalt meg. A részvénybulinak másik nagy előnye az volt, hogy ezzel nemcsak a zenekar, hanem a tagok is külön-külön gyarapodtak anyagilag. Annyira, hogy amikor 79-ben én kivál-

tam a zenekarból, akkora összeget kaptam, hogy abból kifizethettem az előleget egy tömbházlakásra.



Horváth Károly: Nem okozott ez a részvényügy súrlódást a zenekarban?

Dinok István: Dehogynem! De ezt így kellett csinálni! Nem volt más megoldás.

Horváth Károly: Térjünk vissza egy kicsit a hangosító-pszichózishoz, ugyanis nagyon sok sérült lelkű emberrel találkoztam azok közül, akik ezt a műfajt művelték, mivel legtöbbször a színpadról sodródtak a keverők mögé, mert zenészként nem feleltek meg az elvárásoknak. Arra lennék kíváncsi, hogy rád miként hatottak a zenekar hatalmas sikerei, az ünneplések, anélkül, hogy reflektorfénybe kerültél volna?

Dinok István: Szerintem bármilyen alkotáshoz, legyen az akár egy rockkoncert, keltenek háttéremberek. És én ezt komolyan így gondoltam, hogy ők elől vannak, viszont szükségük van olyan emberekre, akik mögöttük dolgoznak. Én ebben a szerepben nagyon jól éreztem magam... Néha büntető italokat kellett fizetsek a füttyülésekért [*a hangosító berendezés begerjedése*], de ez csak egy móka volt, ami hangulatosabbá tette a koncertek utáni kikapcsolódást. Ami sajátos *Metropol*-szokás volt, az a minden koncertről készülő hangfelvétel. Előadások után ezeket a felvételeket meghallgattuk, kielemeztük, okultunk belőlük, vitatkoztunk is nagyokat. Sajnos senki se gondolt arra – lévén ezek „munkafelvételek” –, hogy ezekből egy párat félretegyünk, hogy az utókor is felmérhesse, milyen hangulat uralkodott egy *Metropol*-bulin.

Horváth Károly: Emlékszel-e még, hogy a '60-as évek végén milyen cuccokat kellett felpakolni a színpadra ahhoz, hogy a *Metropol* megszólaljon?

Dinok István: Hát, négy mikrofont, amiből a dobznak alig jutott. Az ősidőkben előfordult, hogy gitár, basszus, ének, egy – VEGA – hangszóróba érkeztek, amin végre megszólalt a basszus.

(Ez a „végre megszólalt a basszus” felkiáltás már második esetben fordult elő. Boros Zoltán is zengedezett már egy basszus-ódát. Megkockáztatnám azt az elméletet, hogy a beat-rock születése egybeesik a basszusgitár megszólalásával. Végre megremegnek az ablakok, a hallgató gyomra a torkába érkezik, a dobhártyák behorpadnak, micsoda érzések...)

Később már másfél tonnányi cuccot hordoztunk egyik előadásról a másikra. Ehhez emberek, az úgynevezett roadok kellettek, akiket én irányítottam és egy rendszer, ami napról-napra kellett működjön. Forradalmi lépés volt a vastag kábel megjelenése, ugyanis ennek köszönhetően én átköltözködtem a terem végébe, ahonnan lényegesen jobban lehetett a hangot irányítani; kiabáltam, ordibáltam a roadokkal, amikor kellett. Vége volt a koncertnek, a „művész urak” adogatták az autogramot, separtam le mindenkit a színpadról, mindent összepakoltunk, ott példás rend volt. Mire bepakoltunk, már kitudódott, hogy hol a vendéglő, kezdődhetett a pihenés, kikapcsolódás.

Horváth Károly: Nyugodt embernek ismerted magad?

Dinok István: Most?

Horváth Károly: Nem, általában!



Dinok István: Hát, általában se vagyok nyugodt, csak ez nem látszik meg rajtam.

Virányi Attila: Manó egy nagyon megbízható ember volt. Amíg ő volt a roadok főnöke, addig sokkal szorosabb fegyelem volt.

Orbán András: Nagyon igényes ember volt. Mindenre odafigyelt, ami miatt sokan nem kedvelték.

Dinok István: Az igényességemet sehol se szerették... Emlékszem, hogy az egyik koncertsorozaton aktív szereplője voltam az előadásnak, mert amikor a *Metropol*-lángot kitaláltuk, akkor Lacika hozzám jött le, a fáklyát én gyújtottam meg, s azzal futott fel a színpadra és gyújtotta meg a *Metropol* feliratot... nagyon sok érdekes hatást használtunk: a „fekete fényt” ami később a diszkókban terjedt el [*kékes fényt ad mindennek, ami fehér*], emulziót a mai napig alig látok a zenekaroknál: színes olajból vetítettünk fel képeket egy vászonra.

Horváth Károly: Mit jelentett neked a *Metropol*?

Dinok István: A *Metropol*? Menjünk bele ilyen mélyen?

Horváth Károly: Csak úgy érdemes.

Dinok István: A *Metropol* nekem nagyon sokat jelentett! 12 éves koromban elveszítettem Édesanyámat. Apám nem nősült meg utána... Nekem a *Metropol* menedékhely volt! Valószínűleg azért is csináltam ezt teljes bedobással. A zenekar megmentett attól, hogy esetleg elkallódjak, csavargóvá váljak. A *Metropol* volt minden. Képes voltam megszökni a munkahelyemről, csak hogy velük lehessenek. Nagyon sokat jelentett az Attila barátsága is, az Édesanyját nagyon szerettem...

A kérdező nem gondolta, hogy sebeket fog feltépni. Dinok teljesen elérzékenyült és vele együtt a többiek is. Osztjuk-szorozzuk a Metropolt, de azt az érzelmi töltést, azt az elszántságot, miért ne: fanatizmust, amivel – nagyon sokan a fiúk közül – hittek abban az egyletben, a társulás küldetésében már nehéz felidézni, nehéz újraélni. Dinoknak most „sikerült”.

Emlékszem, egy időben „forgott” körülöttünk egy végtelenül rokonszenves ember, Aradi Józsefnek hívták. Sokat kérdezősködött, érdeklődött a műfaj jelesebbjeinél, hogy ki, mit, miért, hogyan, meddig, kivel? Mi nem nagyon fogtuk fel, hogy szociológiai jelenségek vagyunk! „Mi csak muzsikálni akartunk”, ahogy azt Virányi már említette volt. Érdekes lenne hozzájutni a 70-es évek elején rólunk készült szociológiai hozzáálláshoz. Hogy látta akkor egy szociológus azt az elszántságot, amivel a Metropol átverekedte magát minden akadályon, mert lássuk be, hogy a közönségen kívül, jóformán mindenhol csak gáncsolták őket. „Farmerben, hosszú hajjal nem lehet építeni a szocializmust” – ez volt a hatalom meggyőződése. Az iga-zi rock pedig elképzelhetetlen jól szabott, öltönyös, fazonra vágott hajviseletű úriemberek előadásában. Milyen családi környezetből kerültek ki a rock-zenészek, mit jelentett számukra egy bandához, híres zenekarhoz tartozni, görcsöket, szorongásokat, frusztrációkat élhettek ki a színpadon... – Dinok esetében a színpad környékén? Nem szeretnék számomra ismeret-





len utakra tévedni, zenész vagyok, sok mindenhez nem értek és sok mindent nem értek. Talán valaki kedvet kap a Siculus generáció szociológiai „feldolgozásához” és akkor okosabbak lehetnénk... Talán.

Horváth Károly: A keverők mellől hogy láttad? Mi volt a *Metropol* titka?

Dinok István: A végeredmény, a közös munka, az előadás az összes kellékeivel: zene, fény, hang, látvány teljes összehangoltsága, az volt a *Metropol* titka. Ekkora látvánnyal járó show-t senki se csinált még akkor: égő *Metropol*-felirat volt, füst volt különböző színű lángokból, stroboszkóp, fekete fény, fényjáték – kezdetben csupán hat darab autófényszóróból, de mégiscsak az volt.

Horváth Károly: Mennyi volt eredeti ezekből az ötletekből?

Virányi Attila: Például a „Virágének” című szerzeményben a fordított porszívóból kifújt konfettik, amik a „fekete fény”-ben világítottak.

Orbán András: Kézi aktalyukasztóval gyártottuk, rengeteget. Előzőleg a papírokat befestettük foszforeszkáló festékkel, és ezért igen szépen világítottak. A porszívót jó magasra feltettük, hogy a „pihék” szép lassan hulljanak le. Szintén ezzel a festékkel kifestettük magunkat: arcot, kezét, sőt Béluci a dobverőket is, ami igen nagy hatást keltett a nagy sötétségben az UV-lámpák fényében. Ezeket a lámpákat Magyarországról hozattuk. Igen nagy találmány volt. A közönség első sorait is megvilágította, s az átlátszó női blúzok alól kiviláglottak a fehér melltartók. Ez nekünk roppantul tetszett. Valaki közülünk kitalálta, hogy „indiai bűdöskét” tegyünk kis tartókba a színpad elején több helyre, ami meggyújtva jó illatot árasztott a koncertteremben, ezáltal eggyel több érzékszervre hatottunk, sőt: még cukorkát is osztogattunk volna a bejáratnál, ha lett volna rá anyagi keret. Az égő *Metropol*-felirat is saját találmány volt: ez összehegesztett betűkből állt, ami azbeszttel volt betekerve. Ezt a roadok a színpad mögött belocsolták szesszel (ez főleg Rezsőkének a „roadok gyöngyszemének” – civil nevén Mátza Ferencnek a feladata volt) és sötétben behozták, majd a színpad elején elhelyezett két magas állványra rakták.

Horváth Károly: Volt ilyen program, hogy „gyerekek, holnap találkozunk, mert konfettit kell csinálni”?

Virányi Attila: Ilyen program nem volt, de koncertek utáni evészet, piálgatás közben lyukasztgattunk... Csapatmunka volt. Ma már szinte lehetetlen elképzelni. Egymásnak adtuk az ötleteket. Béluska kitalálta, hogy Trifán Laci berohan a „művészet lángjával” (égő fáklya) és meggyújtja a *Metropol*-feliratot.

Orbán András: Emlékszem Manó [*Dinok István beceneve, a szakállá miatt nevezte el valaki így, meg hogy mindig elemplámpával járt a koncertteremben, mint „a Fiúk a bányában”*], sokszor felszaladt egy öngyújtóért, vagy gyufáért, hogy a keverőnél meg tudja gyújtani a Lacika szeszbe áztatott fáklyáját. Én a szólómat az égő felirat alatt játszottam, míg Lacika fehér lepelben táncolt a stroboszkóp előtt. Ő nagyon ráérezett a strobó ritmusára, ugyanis csak egy bizonyos sebességnél érvényesült igazán az effektus. Miután Trifán kivált a bandából, Muki road [*Maurodoglu Victor*] vette át a strobótáncos szerepet. Léven színpadi felelős, csak magára húzta a lepedőt és már lejtette a strobótán-

cot széles mozdulatokkal. Ez nem is volt könnyű dolog, mert kicsi volt a hely elől a mikrofonállványok között és sötét is volt. A már említett fehér leplet Trifán Lacika varrta, és ha jól emlékszem, egy pókot varrt a közepére, flitterekből. Ez volt a csinálnád magad mozgalom. A „görögtűz”-höz való port „Jegenye” azaz Tivadar kotyvasztotta a „Sinteza” vegyikombinátban. Ugyancsak innen csempésztük ki a szárazjeget a füstgéphez. Sajnos Jegenye sincs már közöttünk, korai halálához talán az is hozzájárult, hogy évtizedekig dolgozott ebben a vegyiüzemben. Jó barát volt, elkötelezett *Metropol*-segítő volt a kezdetektől fogva, de erről többet tudnak azok a kollégáim akik az együttes alapító tagjai voltak az ősidőkben.



A már említett színes fények, effektusok, tűz és füst miatt gyakran bajba kerültünk mind Váradon, mind az ország más megyéiben, többek között ki is voltunk tiltva sokáig bizonyos megyékből.

Horváth Károly: Soha nem gondoltatok arra, hogy rendezőt kérjete fel a látványtervezésre?

Virányi Attila: Én abban az időben nem ismertem olyan embert, akiről úgy éreztem volna, hogy ilyen ügyben tanácsot adhatott volna. Amikor a Werther beindult, pont azon csodálkoztam Odzsánál, hogy annak ellenére, hogy a darab és a rendezése akkor újszerűnek tűnt, szerintem nem tudta igazából kihasználni az együttest. Sőt, inkább mi adtunk neki különböző ötleteket, azzal kapcsolatban, hogy miképpen helyezze el a zenekart a színpadon. Olyan típusú kapcsolatunk volt Odzsával, ami gyümölcsöző volt mind a két fél számára. Mi is nagyon sokat tanultunk tőle, de az az érzésem, hogy ő is sok mindent elfogadott tőlünk.

Orbán András: A koncertnek mi írtuk a forgatókönyvét. Mi voltunk a zeneszerzők, mi voltunk az alkotók, mi tudtuk csak igazán, hogy mit akarunk kifejezni a zenénkel, a színpadi technikával. Ehhez külsős nem tudott hozzászólni, mert abban az időben mi úttörői voltunk Romániában a rockzenének és a színpadi shownak. Zeneileg voltak nagy példaképeink a „vasfüggöny”-ön túlról, elvégre a Szabad Európa rádió magyar és román adása átszűrődött hozzánk is, de színpadi show elképzelést nem volt honnan tanuljunk, ugyanis a mi időnkben nem volt videó, és nem fogtunk nyugati tévécsatornákat sem, ahonnan inspirálódni tudtunk volna. Ezért vagyok büszke arra, hogy részese voltam a 60-as 70-es évek rock-történelmének kialakításában Romániában. Lehet, hogy nagyképűnek tűnik de mi „apostoli” munkát végeztünk a „rock zászlaja” alatt. Egy-egy jól sikerült moldovai, olténiai, vagy akár dobrudzsai koncert után, ahol nagy sikerünk volt, Bélucival kezdet fogtunk, gratuláltunk egymásnak a jó zenéléshez, valamint újfent megállapítottuk, hogy „itt is elültettük a kultúra magvait, legközelebb csak aratunk”. Ez így is volt, és Románia keleti részén, ahol semmilyen kulturális lehetőség nem volt a „Megéneklünk Románia” fesztiválok kivételével, bizony arattunk is, nem kis bosszúságára a román bandáknak, mármint együtteseknek. Velük ellentétben, a *Metropol* egyszerű, pár akkordos zenét játszott, ami érthető volt mindenki számára. Az volt az elméletünk, ami aztán be is igazolódott, hogy egyszerű nótákat kell írni, hogy azt az egyszerű asztalos vagy esztergályos is megértse. Felejthetetlen élmény



volt számomra, hogy a nagysikerű bukaresti sportcsarnokbeli koncert után, ahol tízezer ember tapsolt nekünk, és nem akart a színpadról leengedni, a kijáratnál hallom, amint egy nótánkat füttyöli valaki. Tehát első hallásra megjegyezték a nótát és a szöveget, ez a titka annak, hogy felkerültünk a slágerlisták élére Bukarestben és a többi nagyvárosban is, megelőzve ezzel nagy neveket a szakmában. Irigykedtek is a fővárosi bandák a vidéki, váradi bandára, de ezt sohasem mutatták ki. Sok közös koncertünk volt Bukarestben, az összes élvonalbeli bandával, és mindig megálltuk a helyünket, kitettünk magunkért. Ez azért is nagy szó, mert mi egy kisebbségi jelenség voltunk, olyan környezetben, ahol nem nézték jó szemmel a mi „dekadens, lázító, erkölcsromboló” akcióinkat. Már maga a megjelenésünk sem volt „szocialista erkölcsű”. Farmer és hosszú haj. Rengeteg munkát adtunk az elvtársaknak, úgy a cenzoroknak, mint a plakát-engedélyező elvtársaknak, de azért többnyire sikerült mindig az új plakát ki nyomása, amelyen hosszú hajjal vagyunk lefotózva. Hála Traian Cosmának és J. Ti vadarnak (annak idején a megyei tervezőiroda alkalmazottai) a *Metropol*nak voltak a legjobb plakátjai az országban, lopkodták is őket erősen. Egy méterszer hetven centis fotók voltak tulajdonképpen, amit a váradi nyomdában Cagan úr igazgatósága alatt nyomtak, nagyon jó minőségben, természetesen csak fehér-feketében. Meg merem kockáztatni még azt a kijelentést is, hogy egész Kelet-Európában nem voltak ilyen profi plakátok. Ezt azért merem így kijelenteni, mert láttam a hazánkba látogató magyar, keletnémet, bolgár, szovjet együtteseket. No, de térjek vissza a színpadra. Szóval a koncert ki volt dolgozva.

Ezt azoknak mondanám el, akik nem látták a *Metropol*: szóval, sötétben kezdtünk, az UV-lámpák csak a foszforeszkáló festéket világították meg, amivel ki voltunk festve. A kezdő számunk hangsúlyos leütésekor felvillantak a vakító fehér fényű „flash” lámpák, ugyanakkor a hangerő is sokkolta a közönséget. Emellett volt a többi fény- és füsteffektus. Minden nótának megvolt a fény- vagy hangeffektusa. Szólóknál a követőfény, lassú nótánál az emulzió-vetítés vagy diavetítés, konfettieső, lufieregetés. Gyors nótánál: strobók, szárazjégfüst, görögtűz, *Metropol*-felirat égetés. Nekünk volt először halogén színes fényünk, ami saját készítésű lámpatestből, televíziótól szerzett halogén izzókból, valamint a vasúttól szerzett színes hőálló üvegből állt. A nagy újdonság a Virányi által készített stroboszkóp, mely folytonosan villogó vakura hasonlított, csak sokkal erősebb fényerővel, melynek fénye szögletes mozdulatokra bontotta fel a folyamatos mozgást. Olyan érzése volt a nézőnek, mintha az egész színpad elmozdult volna jobbra vagy balra. A nagyágyunk a dobstrobó volt, ami azt jelentette, hogy minden dobznak megvolt a maga strobója és akkor villant, mikor Béluci ráütött valamelyik dobra. Sötétben fantasztikus látvány volt, amint a csillogó dobok árnyéka ugrált a háta mögött kifeszített fehér vetítővásznon (kb. 10 lepedőből varrtuk össze), betöltve az egész színpadot. Gyakran körbementem a koncertterem bejáratához, hogy meghallgassam a dobszólót és nézzem a látványt. Szerettem a hosszú dobszólókat, mert ez alatt volt idő elszívni egy cigit, és meghúzni a butykost. A színpadi roadoknál és nálam mindig volt egy kisüveg múzsa, úgyszintén Traian Cosmánál, azaz „Trajcsi bojár”-nál. Persze csak mértékkel ittunk, mert nagy volt a felelősség. Lévén, hogy profik voltunk, azaz

ebből éltünk, nem járathattuk le magunkat, se a közönség, se a szervezők előtt. A szervezők szerettek velünk dolgozni, mert látták a komolyságot, ahogy hozzáálltunk a dolgokhoz, és nem utolsósorban azért, mert telt házakat vonzottunk. Több helyen előfordult, hogy aki kiment a délutáni előadásról, megvette a belépőjegyet az esti előadásra.



Dinok István: Olyan is volt, nem egyszer, hogy a második részt teremfényben kellett lejátszani, mert a szervezők megijedtek a „játékainktól”.

Virányi Attila: Talán, ha akkor Demian Jóskát ismertük volna, ő partnerünk lett volna az örültségeinkben...

Orbán András: Hozzá tartozik még a színpadi látványhoz az öltözékünk is, azaz több fellépő ruhánk volt, amit koncerten váltogattunk. A műsor második részében inkább fehérben voltunk, mert az érvényesült a strobo mozgásnál. A cuccok nagy részét Trajcsi Bojár varrta, aki igen ügyesen varrt. Nadrágot, dzsekit is varrt nekünk, sok zsebeset, ahogy arra egy turnén szükség volt. Kinézetünk miatt gyakran néztek külföldinek, és rögtön valutát akartak tőlünk venni. Ennek a pénznemnek mi is nagyon örültünk volna, mert csak valutáért tudtunk annak idején hangszórókat beszerezni.

Dinok István: Visszatérve arra, hogy másfél tonna cucc volt, nagyon sokat jártunk vonattal, mert nem volt üzemanyag. Amikor Váradról elindultunk, a ládákat mi pakoltuk fel a vonatra, de csak akkor pakolhattuk fel a mi dolgainkat, miután az élesztőt feltettük. Tehát a sörgyár élesztőjét is velünk pakoltatták fel a vasutasok. Ha nem mentünk oda, lemaradtak a cuccaink. Édes sztori az volt, amikor a roadjainknak annyira jól ment, Zoli elintézte az állomásfőnökkel, hogy más vágányra húzzon be a vonat, mert ott esetleg könnyebb volt csomagolni.

Virányi Attila: Minden ilyen csomagfeladás óriási kaland volt. Levenni, feltenni. Tehertaxiba átpakolni.

Orbán András: A vége felé, a tehertaxisnak külön kannában kellett vigyünk a benzint, mert különben nem vállalta a szállításunkat. Akkoriban 15 litert kaptam a Dacia személyautómra egy hónapi fejadag gyanánt.

Dinok István: A legelső plakátragasztó enyvét Attilánál otthon főztük. Olyan bűdös lett a konyhában, hogy az édesanyja sokáig nem akart velünk szóba állni. Megfőtt az enyv 11-kor, éjjel volt az indulás, az egyiknél volt a plakát, másik kettő figyelte, hogy jön-e valaki az utcán, ha nem, akkor puff, fel a falra. Ez nagyon kockázatos vállalkozás volt, mert ez törvénytelen propagandának számított, amit elég szigorúan büntettek annak idején. Egy időben betiltották a *Metropol* nevet, akkor *Olimpic 4+1* szerepeltünk. Ők voltak a 4, én meg az 1. A *Metropol* név imperialista jellegűnek tűnt számukra.

Horváth Károly: Megfogalmaznátok, honnan volt az a fanatikus hit, amiért vállaltok minden veszélyt?

Dinok István: Szerintem ebbe nincs mit belemagyarázni. Úgy éreztük, hogy *ezt* kell és *így* kell csinálni. Ez egy elfoglaltság volt, egy hobbi, egy életforma. Nem akarok a zenészek nevében beszélni, de szerintem az ő esetükben is csak arról volt szó, hogy tudtak játszani valamilyen hangszeren és szerettek együttmuzsikálni. Nagyon szép évek voltak...



METROPOL GROUP



VIRÁNYI ATTILA
VIOLIN
DINOK ISTVÁN
DRUMS & VOICALS

ORBÁN ANDRÁS
VIOLIN
FARKAS ZOLTÁN
VIOLIN & BASS

TRIFAN LÁSZLÓ
VIOLIN & BASS



METROPOL[®]

group

hard rock





Szép évek voltak. Dinok is úgy emlékszik rájuk. S micsoda paradoxon: az előbb mondtam, milyen csúnya korszak volt és mégis, én is úgy emlékszem rá: szép évek voltak. S még mielőtt én is elkezdenék elérzékenyülni, meg a fiatalságról nosztalgiázni, hadd tegyem helyre a dolgokat: azért voltak szépek, mert tartalmas évek voltak. Mindennek ellenére. Vagy éppen azért. Mert mindennek ellenére igazi tartalommal, értékekkel kellett megtöltenünk. A nagy népszerűségnek ára volt. Aki népszerű, az befolyásos. Aki befolyásos, az veszélyes. Kezdődtek az egyre komolyabb meghurcoltatások. A kihallgatások, amik már feketén-fehéren éreztették: a hatalom nem viccelődik. Nem hiába mentek el már korábban olyan sokan. Meddig lehetett még ezt a macskaegegér játékot játszani? Először Bélát hívatta be a szeku, aztán sorra vette Bandit és Attilát is. Virányit már korábban menesztették a tévétől.



Virányi Attila: Voltak nekünk már kihallgatás-élményeink, amikor 1980-ban azért idéztek be – bennünket – a szekuritátéra, mert egyik váradi előadásunkon, valakik betörték a művelődési ház bejárati ajtaját. Gyakorlatilag azzal kezdték a beszélgetést, hogy tudjuk-e, hogy ki szervezte meg az ajtók betörését? Honnan tudjam? Válaszoltam én. A másik vád az volt ellenem, hogy valutát váltottam – egyszer! – egy Costinești-i szállodában. Közöltem velük, hogy nem tagadom, de azt is tudomásul kell vegyék, hogy másképp nem lehet hangszerekhez jutni.

Orbán András: Kedvenc témájuk az volt, hogy mit akarunk mi jelképezni a színes fényekkel (gond volt a színösszeállítással, mert ha véletlenül zöld keveredett a színek közé, az könnyen párosulhatott pirossal, fehér fény az mindig akadt, s akkor máris készen állt a magyarkodó, nacionalista megnyilvánulás vádja, ami párosult még az imperialista hangzású *Metropol* névvel).

Virányi Attila: Egyszer valóban összejött, hogy a füstök piros-fehér-zöldbe sikeredtek, Nagybányán, ha jól emlékszem. Hú, micsoda cirkusz lett belőle. Sokszor előfordult, hogy felrohantak a tűzoltók, gondolván, hogy tényleg kigyulladt a ház. Szerencsére ez sohasem fordult elő.

Vajda Tibor: Szerintetek miért vártak 1980-ig?

Orbán András: Szerintem összegyűlt egy csomó apróság és elérkezettnek érezték az időt, hogy lecsapjanak ránk.

Horváth Károly: Tapasztalatom szerint a hatalom félt mindenféle más népszerűségtől, ami nem a „házaspárt” illette. Abban a pillanatban, hogy a *Metropol* népszerűsége átlépte a megengedett kvótát, lecsaptak rájuk. „Bűnük” pedig volt elég, s ha nem, egyszerű volt kitalálni valamit.

Orbán András: Amikor Attila elment Magyarországra, volt egy átmeneti időszak, amikor Béluci Félix-fürdön *baselt* [*basel* – ez a cigány eredetű szó már rég létjogosultságot szerzett a szakmában, jelentése: zenél, muzsikál]. Noszogattott, hogy menjek én is. Nem nagy kedvvel, de beadtam egy kérvényt a turisztikai vállalatához, hogy engedélyezzék

az alkalmazásomat. Egyszer cseng a telefon. Hívtak a szekuritátéra, ahol rákérdeztek a kérvényemre és csak akkor akarták megadni az engedélyt, ha együttműködök a belügyi szervekkel. Én ezt megtagadtam, amire az eddig vigyorgó, kedves elvtárs elsápadt és megkérdezte, hogy miért tagadom meg kategorikusan az együttműködést? Nem írtam alá semmit, hazamentem, hónapokig vártam a levelet, de semmilyen választ nem kaptam soha, így nem is játszottam a Fürdőn... Felvillant az agyamban a dolog, hogy az a rengeteg zenekar, akik annakidején ott játszottak, mind alá kellett írják ezt a nyilatkozatot? Vagy csak a *Metropol* tagjaival volt problémájuk?



Horváth Károly: Az nem biztos! Elképzelhető, hogy ez a kérvény egy olyan eszköz volt, amin keresztül próbáltak megfogni!

Nagy Gábor: Én se írtam alá soha semmit, pedig évekig játszottam Félixen.

Nevek kezdenek felmerülni, akikről sejtették a fiúk, hogy besúgók voltak. Kegyetlen téma! Aki megérte és normálisan túlélte azokat az éveket, az tudja hányan estek ártatlanul a vád alá és hányról csak a végén – esetleg soha se – derült ki, hogy bedolgoztak. Bodor Pál mondogatta annak idején, hogy Romániában mindenki besúgó, annyi különbséggel, hogy vannak jóindulatú és vannak rosszindulatú besúgók. Voltak olyanok, akik kihasználták a besúgással járó előnyöket és ezzel szakmai karrierjüket egyengették, másokon átgázolva és voltak olyanok, akik ha kotyogtak, beszéltek is, csak ártatlan dolgokról...



Senki sem látta akkor még az alagút végét. Attila, Elvirával együtt, eldöntötte: számukra betelt a pohár. Magyarországi rokonok segítségével megszervezte mindkettőjük forma-házasságát. (Ki ne emlékezne erre a korszakara, amikor minden második erdélyi magyarországi férjet vagy feleséget keresett?) Elvirát az Attila unokatestvére vette feleségül, Attilát meg az unokatestvér menyasszonya férjül. Mentési akció volt ez a javából. 1981-ben utoljára csuktuk be magunk mögött a Westfried utcai lakás ajtaját. (Mert állam bácsi persze nyomban rátette a kezét, ahogy Elviráék beadták a papírjaikat.) Olyan volt ez az időszak, mint egy rossz álom. Úgy jöttünk-mentünk, mint ha valaki belénk nyomott volna egy nagy adag érzéstelenítőt. Én nem is merem belegondolni, hogy mit fogok kezdeni azzal a hatalmas nagy ürességgel, ami ezután következik.



Életem legnagyobb szerencséje, hogy akkor bukkant fel az életemben az, aki később a férjem lett, Demian József. Persze ez is tiszta abszurdum, mert ő is



váradi, ő is Bukarestben élt már, mikor én odakerültem, mégis 10 év kellett eltelen, míg találkoztunk. (Pedig, ha belegondolok milyen jól fogott volna nekünk is, meg a *Metropol*nak is, mint rendező...) A Westfried utca állt még egy darabig, dacolt az esztelen rombolással, de végül a mi házunkat is megtalálta a buldózer. Utolsó emlékem a környékről az, amikor 85-ben, eltávozásunk előestéjén, Jóskával még egyszer utoljára el akartunk menni megnézni a házat. Már nem volt út, amin odáig mehettünk volna. A Sfinta Vineri térig jutottunk el, ahol állt még az Electrecord lemezgyár stúdiója s vele szemközt a templom. Mögötte viszont már csak letarolt síkság és téglapor maradt. Épült már a világ legnagyobb elnöki palotája! A néhány még álló, szebb időket megért polgári házból az utcára pakolták ki későbbi összegyűjtésre a fürdőkádadak; üresen tátongtak kapualjak és ablakkeretek, s a házak előtt kis motyójukon, sorsukba beletörődve ültek a kilakoltatottak. Várták a teherautót, mely elviszi majd őket a számukra kijelölt panel-lakásokba. Ebben a „tájkép csata után”-i hangulatban, a szürkületben feltűnt egy fény a távolban. Egy villamos közeledett szépen kanyarogva régi sínein, a nagy semmiben. Bekanyarodott a nem létező utcasarkon, megállt a nem létező megállóban...

(FÜGGÖNY)

Itt ér véget a második felvonás. De az újabb gongütés előtt itt kell helyet adnom egy rövid intermezzónak. Eddig még nem szólalt meg a „csendestárs” drukkerünk, útítársunk, a lakótárs és barátnő, Schubert Elvira. Csendes társat mondtam, bár Elvirára ez a jelző illik a legkevésbé. Igaz, a *Phosphor*-szereplések lejártával végképp búcsút mondott a show-biznisznek, de a hangját épp elégszer hallatta. Elvira volt az, aki mindig egyetlen jól irányzott megjegyzéssel tudott kijózanítani, amikor valamelyikünknek kezdett a fejébe szállni a dicsőség. Csibészes humorával mindig helyre tette a hőzöngőket. Görögtüzes koncertek helyett ő csak háztűzet rendezett, mikor bekapcsolva felejtette a villanypárnáját. S autogram osztás helyett kamionsofőröket „térített el” a behavazott úton, hogy pár napi fűtőolajat szerezzen, mikor már a fagyhalál fenyegetett bennünket. S míg Attila muzsikált, jött-ment, turnézott, élvezte a népszerűséget, addig Elvira a művészi ambícióit abban élte ki, hogy szabott-varrt, ruhakölteményeket tervezett, anyagokat festett, no meg fotózott. Így sikerült valahogy kibírnia a kazángyári megpróbáltatásokat. Érezhette, hogy eljön még az ő ideje! S bölcsen kívárta. Pedig amikor áttelepédtek Magyarországra nem sokan hitték, hogy együtt maradnak Attilával. Hát vannak még meglepetések! Attila odaát az Interkoncert hangmérnöke lett. Olyanokkal dolgozott, mint az *LGT*, *KFT*, *Kati és a kerek pereg*, *Interfolk*, *100 Folk Celsius*, *Jazz Szuper Group*. Elvira művészi öltözékeket tervezgetett, amely elfoglaltságot egyszerűen csak „rongyikázásnak” nevezett el. De közben már készültek innen is továbblépni...

MEET POL





VIRÁNYI SCHUBERT ELVIRA CSAK 35 ÉV ÉS 20 PERC HÍRNÉV

35 éve a nagyváradi 3-as iskola dicső tanulója voltam, amely iskola arról volt híres, hogy ott játszott a *Glóbusz* együttes, benne Orbán Bandival. Az iskola másik híressége a *Phosphor* nevű leányzenekar volt, amit egy osztálytársam, bizonyos Józsa Erika nevű (akkor még) kislány alapított. Ennek a zenekarnak lettem én, Erika jóvoltából, a dobosa. Amiből következett, hogy csak most 35 éve a népművészeti iskolába kellett járjak Ecseri bácsihoz perkucióra, és ez előtt az iskola előtt, a Szent László téren ismerkedtem meg Elekes Csabával és Nagy Gabival, akik szintén oda jártak gitározni.

Csak 35 éve, hogy Dinok Pistivel a sustorgó Szabad Európán hallgattuk az alig hallható zenei műsort, hogy Orsós Zolival az URCC-klubba jártunk, ahol egy *LSD* (!!!) nevű banda játszott.

Annak is csak 35 éve, hogy Fischer Péter, váradi Ugu-Mugu titán leengedett egy hosszabbítókábelt a Teleki utcai lakásuk ablakán, és a temetkezési vállalat előtt (ami felett laktak) *Rolling Stones* lemezbemutatót tartott...

És annak is csak 35 éve, hogy a tölem balra, a második padban ülő, Virányi Attila nevezetű srác egy rockbandát alapított, amit úgy hívtak, hogy *Metropol*.

És csak 35 éve kíséri többé-kevésbé életemet ez a banda, a srácokkal éltem meg az első bulikat, barátságokat, koncerteket, ivászatokat, turnékat, röhögéseket, na és a Nagy Szerelmet, amit a Virányival 20 éve tartó házasságunk se tudott teljesen kiölni.

Ebben a kis együtt töltött időben volt egy, a zenetörténészek által még kellőképpen nem méltatott periódus, amikor is ÉN VOLTAM A *METROPOL* DOBOSA.

Ez 1970 hársfaillatú nyarára esett, amikor Tomory Pali, az akkori dobos, elment Nagy Bigával, egy tandem biciklin a tengerre, nyaralni. Így hát engem kért meg Attila, hogy a következő bulin ugorjak be Pali helyett. Össze is állt a zenekar, hogy egy szerdai napon két órakor a „Solidaritate” cipőgyár klubjában (amúgy törzshelyünkön) ajándékkoncertet adjon. Soha meg nem tudom, hogy ki (talán a Párt?) és milyen alkalmából büntette azt a 150 cipőgyári elvtársat és elvtársnőt, akiket műszak után betelretek a klubba, kultúreletet élni.

Ételhordóval, kötött szvetterrel, vinilintáskával az ölükben feszengetek szegények a székeken, reménytelenül óráikra pillogva, amikor MEGJELENT NEKIK A LEGENDÁS *METROPOL*! A gitároknál: Elekes Csaba és Virányi Attila, a billentyűknél: Gazdovics László és a doboknál: valami nagy mellű, akiről kiderült, hogy egy nő.

Indításnak meg is szólaltunk rendesen, csak úgy repkedtek az ételhordók és vinilintáskák, midőn közönségünk mindkét szabaddá tett kezével és szvetterével a füleit próbálta védeni.

A klub kétszáz kilós kultúrosa finoman ordítva felszólt a színpadra, hogy vennénk talán lejjebb azt a kurva hangerőt!

Mi ugyan lejjebb vettük, de hiába, a Csaba-féle torzító sound a legkisebb fokozaton is képes volt minden jobb érzésű embert az örületbe kergetni. Így hát, rendes gyerek lévén, úgy döntött, inkább nem is gitározik.



Virányival karonfogva mentek ki a színpadról, mert ha nincs szólógitár, basszus se kell. Végig a színpad kijáratánál álltak és röhögtek rajtunk, akik bennmaradtunk.

Hirtelen duóvá apadva, próbáltuk Gazdoviccsal a mundér becsületét és a kultúrát menteni, eljátszva az akkor oly divatos „O, Atlantis” című slágert. Már az angol eredeti, *Donovan* előadásában is egy nyúlós-nyálás, bégető nóta volt, Gazdovics kis sistergős orgonáján előadva pedig egyenesen rémálom. Én oly lepkefinoman doboltam, amennyire csak tőlem kitelt, amúgy is biztos haragudtak rám cipőkészítő nőtársaim, amiért nő létemre rockdobossá sülyedtem.

Gazdovics becsülettel eljátszotta volna a befogott fülű közönségnek a nyálnóta összes szakaszát, de szerencsére a 4,5 voltos laposelem kifogyott az orgonából, és egy utolsót nyisszenő akkord után kimenekültünk a színpadról... A közönségnek és nekem is örökkévalóságnak tűnő szereplésünk nem egészen húsz percig tartott.

Ezt az emlékezetes húsz percet követő 32 évben még megéltem egyet s mását a *Metropol*al, új dobosok jöttek, mentek, elköltöztek, disszidáltak, meghaltak, de sem ők, sem én nem vetettük fel soha többet az ötletet: HOGY TALÁN LEGYEK EGYSZER MEGINT A *METROPOL* DOBOSA!

Freiburg, 2002.



Attila 1982-ben még visszatért egy búcsúkoncert erejéig. Paradoxon, de még ekkor is új taggal gyarapodtak: Ducu-Bica Alex-szel. És ekkor lépett fel utoljára a *Metropol*al az alapító tag: Elekes Csaba. Csaba a főiskola után a temesvári színházhoz került zenei vezetőnek. A búcsúkoncert után megszakadt kapcsolata a többiekkel. 1986-ben rákban meghalt. 34 éves volt. Sohasem válósíthatta meg nagy álmát, hogy a 72-ben írt „Páncélváros” beatoratóriumát – melynek csak két dalát („Az üres tenyerek vagyona” és „Ha valakiben hinni lehetne”) adta elő a *Metropol* – egyszer szimfonikus zenekarral teljes egészében bemutassa.



Hogy mit csinált a *Metropol* Virányi távozása után? Hogyan élte túl az alapító tag, technikai tótumfaktum, főszervező elvesztését? Nehezen. Traumatikus korszak volt. Bandi és persze, ha még velünk lenne, Béla tudna regélni erről. Béluska ez idő tájt házasodott újra, miután Garda Annával való első házassága összeomlott. Feleségével, Judittal Váradon élt, itt született meg



lánya, Orsi. Béla hihetetlen lendülettel vágott bele, hogy az új *Metropol*ba élet leheljen. Hogy milyen sikeresen? Koncertek, tomboló közönség, még egy nagylemez fémjelzi ezt a korszakot. Orbán Bandi így emlékezik.



Orbán András: Ez már nem volt ugyanaz, mint a régi társakkal, de azért nyomultunk Bélucival, hogy tovább vigyük a rock zászlaját. Váradon, két turné között új számokat komponált a csapat, és ez szó szerint értendő. Mindig meghallgattuk egymás véleményét egy zeneszám alkotásánál, vagy szövegileg is voltak jó ötletek. Az igazi „tökös” nótákat még az eredeti Virányi–Orbán–Ráduly trió írta. A Trifán-szerzeményekhez nem kellett hozzányúlni (nem is engedte volna a szerző, főleg a szövegíró, Mátza Gyula) de miután Lacika kivált, az „utódjait” kordában kellett tartani. Ezalatt értem „Bubut” alias Luca Mariust, „Ducut”, alias Bica Alexandru, Stier Zoltán, A. G. Weinberger, Sorin Sfirlea, hogy csak a gitárosokat említsem, akik Trifán után megfordultak a zenekarban. Emellett jöttek Virányi utódai is: Goldenthal András, Lippai Zoltán és Iordănescu-Fogarassy Ildikó, mint a basszusgitár képviselői és húrszagatói (főleg Lippai, aki igen tehetséges és képzett zenész volt, de hiába, mert a kocsmák jobban érdekelték, mint a zenélés, így hamar meg kellett válnunk tőle is). Nekem jutott a feladat, mint megmaradt gitárosnak a „Nagy *Metropol*ból”, hogy az új gitárosokat betanítsam a nótákra, valamint a színpadi dolgokra. A legjobban Ildikó olvadt bele a bandába és több mint öt évig nyúzta a bőgőhúrokat a Rickenbacker basszusgitárján. Amellett, hogy mutató volt a színpadon, stabil, komoly zenésztárs volt, aki szívvel lélekkel-egybeolvadt a *Metropol*-jelenséggel. Nem is beszélve arról, hogy ő volt közöttünk a legjobb nő, nem is beszélve arról, mikor kaszárnnyákban adtunk koncertet. Ekkor adtuk Neki „a katonák büszkesége” címet. Képzeljünk el többszáz katonát egy kaszárnnya kultúrtermében, ahol a színpadon megjelenik egy szőke basszusgitáros nő minni borszoknyában és hosszú csizmában. Igazán mutató volt, mi civil kollégák is ropant meg voltunk elégedve vele.

Félixen, a Poenița vendéglőben mentek a próbák, ahol Béluciék baseltek. Ott állt össze az új lemez anyaga is, a „Din nou împreună.” Csak aztán a szövegekkel volt egy kis baj, visszadobta a cenzúra. Ekkor megkerestük Mircea Floriant, a közismert folkzenészt, akit különben jól ismertünk és megkértük, hogy segítsen. Ő aztán átírta, meg újraírta a szövegeket, segített a felvételen is. (Mire a lemez megjelent, már ő is külföldön volt!) Negrescu apó, a lemezgyár hangmérnöke is nagyon sokat segített, szeretete a *Metropol*t, mindig nagyon jóindulatú volt velünk. A lemezborítóra pedig Boros Zoli írta az ajánlást, akinek szintén nem fogjuk tudni soha megköszönni a segítségét és barátságát.

Az utolsó nyáron, 1987-ben négy és fél hónapig játszottunk a tengerparton. A felállítás: Béla dob/ének, Călin Chilian ének/perkució, Kovács Péterke billentyűk, Weinberger Attila gitár, Fogarassy Ildikó basszus és én gitár. A Félix-fürdői műsor volt az első részben, aztán jött a *Metropol*-show minden kellékével, ruhákkal, fényekkel. Akkor Florin Lupancu és Gabriel Andrieș volt a hang-keverőpultnál, Farkas Zoli és Mavrodoglu Victor kezelte a fényeket. Kocka volt a biztonsági őr, aki végig ott

ült a színpadon, hogy ne rohangáljon fel a közönség. Készült akkor egy filmfelvétel is rólunk egy hajóroncsban, ami még meg is van, szerencsére. Az Ildikó férjének – aki rendező, színházigazgató volt – a filmes barátai készítették. Különben Ildikót a férje messzemenően támogatta a velünk zenélésben. Velünk is maradt az utolsó koncertig, ami a váradi színházban zajlott le, mielőtt kivándoroltam Magyarországra.



Ekkor szűnt meg a *Metropol*, mint pódiumzenekar Romániában.

Később Béluci újraélesztette a *Metropol*t, Budapesten, ahova engem is hívott, de nem volt kedvem újrakezdeni, 50-100 embernek játszani, miután Romániában, egy sokkal nagyobb országban felértünk a csúcsra, és stadionokban, valamint sportcsarnokokban arattunk hatalmas sikereket. Béluci, akinek mindene volt a zene, a színpad, a dob, Magyarországon is mindent elkövetett, hogy zenélhessen, az új *Metropol*, vagy a *Transexpres* bandában. Párszor szállítottam őket a kisteherautómmal, de keserű szájjal maradtam, látván azt a maroknyi embert a koncertjükön, akik alig tapsoltak és távol állt minden az általam is megszokott sikertől.

Bélucit ez nem érdekelte, ugyanúgy énekelt és dobolt tíz embernek is, mint tízezernek. Nem tudott megenni zene nélkül.



Tény, hogy a *Metropol* újra talpra állt. 83-ban Nagy L. Róbert így foglalta össze a történeteket a „Turnén a Metropol” című cikkében *Fáklyában*:



„Tavaly olyan hírek terjedtek el a nagyváradi *Metropol* együttesről, hogy a személyi változások miatt feloszlik az immár tizenöt éve a hazai könnyűzene élvonalában szereplő banda. Szerencsére ez nem következett be, hanem újabb taggal, az egykori *Garabonciá*sból már jól ismert Iordănescu-Fogarassy Ildikóval bővült az együttes. Vele léptek fel november elején a Rîmnicu-Vilceán megrendezett országos rock-fesztiválon, ahol meghívottként szerepeltek és a szervezőbizottság díszoklevelét kapták tizenöt éves tevékenységük elismeréseként. Jelenleg a nagyváradi Felsőoktatási Intézet keretében működnek, november végén egyhónapos turnéra indulnak Szatmár, Bihar, Arad, Temes és Hunyad megyébe. Elkészült újabb, negyedik nagylemezük anyaga és valószínűleg még ebben az évben felveszik az Electrecord stúdiójában. Bemutatásra vár két televíziós show-műsoruk is. A *Din nou împreună* című szerzeményükkel jelenleg a *Săptămîna* heti toplistájának második helyén állnak. Népszerűségük továbbra is töretlen, havonként sok száz rajongójuk levele gyűl össze postafiókjukban, autogramot, fényképet, lemezeket kérnek.”

A ROMÁNIAI

XENYEN ATTILAI: Az erőtől szagl. válságot kaptunk, hogy objektív okok miatt nem jöhettek.

Gondolom nem vagyunk kényszerhelyzetben, de üzenetet nagyon várunk. Egyébként ez a plakátot 1,500 Ft-ban készítették. Azonban előkészületek költsége is megfigyelendő. Egyébként nagyon örülök, hogy Romániában, Budapesten is meg kellett járunk.

Hét együtt másfél volt a megjelenés.

Fálinékné László

79. aug. 20.



METROPOL EGYÜTTES (HARD ROCK)

KONCERTJE

'79. JÚLI. 26. (csüt.) 18^h kor
NYÍREGYHÁZÁN
A SPORTCSARNOKBAN

JEGYEK ÁRA: 40 Ft

ELŐVÉTELBE KAPÉKATÓ A VÁROSI
MŰVELŐDÉSI KÖZPONTBAN T: 11-806
ÉS A STADION PÉNZTÁRAINÁL

METROPOL GROUP



VTRÁNYI ATTILA bass & voc.
LAKA MARIUS gtr. twelve strings & voc.
ORBÁN ANDRÉ leader gtr. & voc.
RÁDULY BELA drums, perc. & voc.

DISCOGRAPHY

EDB 0009 E775 Sixtus 72
 STH EDC 10525 E774 single
 EDB 06540 E776 Caravana muzicului
 STH EDB 04401 E777 Simetria in zbor
 STC 0031 E778 cassette
 STH EDB 06526 E779 Vocea
 STH EDB 04659 E780 Caravana muzicului



De hogy mi volt az újabb siker hátterében, arra (ismét) Boros Zoli érzett rá. Késérő számvetés az, ami tőle az *Utunkban* megjelent.

60 | 61

„Mit lehet írni a *Metropol*ról ekkora terjedelemben? Az útról, amely egy nagyvárad pincéből, ahol a hűsítő ládák között próbáltak, végül is elvezetett a fővárosi Polivalens terem több ezres közönségének a tombolásáig: Met-ro-pol! Met-ro-pol! – nem engedvén a műsoron következő sztárfolkosnak, hogy megszólaljon, mielőtt a fiúk még egy és még egy ráadást nem játszottak. Csak ők tudják, mivel volt kikövezve ez az út, amíg a stúdiók, lemezgyár, a koncertiroda kapuja megnyílt, míg a sikerlistán felfelé nem kúsztak a *Metropol* számok, s míg elég volt kiírni a nevüket a plakátra, és tódult a közönség a hangversenyre. A fiúk »játszottak – és nyertek«. Megnyerték a jogot ahhoz, hogy »róhassák a poros utat«, várostól városig, még akkor is, ha a »kocsi defektet« kapott, ha nehéz is volt »húzni, húzni, egyre húzni«, bízni abban, hogy »égig érhetne az ének, ha jönnétek és énekelnétek«, még akkor is, ha egyre üzent utánuk »az otthon, a régi táj«, mert »földre dönthetne a bánat, ha hinnétek a ködnek, a sötét mocsárnak«.

Játszani kell, énekelni kell minden áron, még akkor is, ha az egyszer elért országos népszerűséget hihetetlenül nehéz megtartani vagy még tovább fokozni. Akkor is, ha barátok elhagynak, ha mindent előlről kell kezdeni, ha úgy tűnik is néha, hogy már fáraszt. A gitárt, dobverőt, mikrofont nem lehet letenni, amíg ki nem esik a kezünkből, amíg van mit mondanunk.

Tizenöt éve szól a gitár és zörög a dob a *Metropol*-koncerteken, az első plakát foszlányai még dacolnak az idővel egy Körös-parti ház falán, de az első tagok rég tisztos polgári foglalkozást űznek. Orbán András és Ráduly Béla azonban töretlen energiával és hittel viszi tovább a tüzet, még a két alaptag, Virányi Attila és Trifán László kilépését is túlélte az együttes, a mostani basszusgitáros, Iordănescu-Fogarassy Ildikó (ex-*Garbonciás*) érces, soul-os hangja új színt hozott, Traian Cosma pedig folk-country dalaival hangulatosan egészíti ki műsoraikat. A híressé vált *Metropol*-sound, a kemény, sallangmentes, egyszerűségében is hatásos nehéz-rock (hard-rock, heavy-metal) melynek első hazai képviselői voltak, Ildikó énekével gazdagodva tovább él, tovább »száll a dal mely mindent felkavar...«

Hadd idézze itt ezt a korszakot az akkori, újabb tagok visszaemlékezése.



IORDĂNESCU-FOGARASSY ILDIKÓ

Sokáig tartott, amíg elhatároztam, hogy írok egy pár sort a *Metropol*ról, egyrészt azért, mert arról az időszakról írni nekem annyit jelent, mintha egy régen beforrt sebet újra felnyitnék, másrészt pedig azért, mert nem látom az értelmét olyasmiről írni,

GRUPUL METROPOL





ami számomra oly sokat jelentett, mást pedig lehet, hogy egyáltalán nem is érdekel. Akkor meg minek írok? Végül mégis meggyőztek, hogy nem hiábavaló, és érdemes megírni egy könyvben mindenkinek az élményeit, hogy megszülethessen A *Metropol*-sztori. Hát ezért.

Nem is tudom, pontosan miről kellene írnom vagy beszámolnom, mert az utolsó turnénk óta (1987) már 15 év telt el és persze erősen kell koncentrálnom, hogy azt az időszakot vissza tudjam idézni. Megpróbálom. Mi jut eszembe a *Metropol*ról?

Először is nagyon izgultam, amikor a csapatba kerültem 1982-ben, miután Lippai Zoli, egy kitűnő váradi basszusgitáros kilépett a *Metropol*ból. Izgultam, hogy megfelel-e nekik vagy sem? Az, hogy én Temesváron laktam, nem jelentett akadályt. Ha jól emlékszem, az egy hétig tartó próbák után rögtön indultunk is egy három hetes moldvai turnéra.

Ezen az első turnén a nagy izgalmak ellenére elég jól összeforrt a csapat, még most is azt hiszem, hogy ez volt a leghangulatósabb turnénk; irtó jól éreztük magunkat, rengeteget vicceltünk, néha könnycsordulásig kacagtunk, hogy már a hasunk is belefájdult, sokat zenéltünk, egyszóval jól megvoltunk egymással. Az út vonattal Váradtól Pașcani-ig kb. 18 órát tartott, de ez az idő úgy elrepült a sok tréfával, hogy egy csepp fáradtságot sem éreztem. E turné alatt sok mindent tudtam meg a *Metropol*ról, elmesélték nekem a régi „szép idők” turnéit, ki hol szeretett a legjobban játszani, megmutatták nekem az „Úz völgyét”, amely Virányi kedvenc helye volt, és nagyon megszerettették velem Moldvát. A moldvai turnékon mindig különösen nagy sikerünk volt, mert oda kevés rock- vagy hard-rock együttes jutott el azokban az időkben, úgyhogy a fiatalság nagyon „ki volt ránk éhezve”, ha szabad így fogalmaznom.

Tehát az első említett turné után már biztosan tudtam, hogy megtaláltam a helyemet a csapatban és hogy befogadtak, mint együttes-tagot, és úgy éreztem, mindegyikük szeretettel vesz körül és vigyáz rám, kezdve a zenészektől, a hangtechnikai alkalmazottakig, vagy a „ródok”-ig, úgy éreztem ők is örülnek, hogy együtt vagyunk. Elneveztek Lujzinak, és mindenki így hívott a csapatban. Néha elkényeztettek, ami nagyon jól esett. Hat éven át keresztül-kasul turnéztunk az országban, az egyedüli város ahol nem zenéltem az Iași (Jászvásár) volt, ahol folyton kifogásolták, ahogy ez már akkoriban szokás volt, hogy a zenészek hosszú hajat viselnek, túl hangosan zenélnek és megbolondítják az ifjúságot. Elég hangulatos koncerteket tartottunk: ami igaz, az igaz, a zene jó erős volt, a vérünkben lüktetett, jó fényberendezésünk is volt, ugráltunk is lelkesen Bandikával a stroboszkóp villanásaiban, Béluci pedig olyan dobszólókat „kevert le”, amíg mindenki úgy belemelegedett, hogy már nem is akartak leengedni a színpadról. Néha Muki és Zoli, a két road igen határozottan kellett közbelépjen, hogy rend legyen a koncert végéig. Hát kb. ezek voltak az élményeim: együtt zenéltünk, ettünk-ittunk, utaztunk hat éven keresztül.

Azután elérkezett az 1987-es év, amikor négy és fél hónapig zenéltünk a Fekete-tenger partján, Costinești-en, amely akkoriban a fiatalság központja volt nyáron. Akkor már tudtuk, hogy Bandi és Béla is kivándorlási terveket szövögetnek, Magyarországra, mivelhogy megelégtették a román kommunista rezsimet és a kilátástalanságot. Volt

még egy utolsó erdélyi turnénk, ahol – mintegy rossz előjel gyanánt – az utolsó koncertünk után, december 23-án (másnap a Szentestét ünnepelte mindenki a családjában), ellopták az öltözőmből a nyakláncokat, amelyeket minden koncerten hordtam. Közöttük volt a nagymamámtól kapott ezüstitánc is, amelyet szerettem volna én is majd egyszer továbbadni a leányomnak. Emlékszem, hogy emiatt a bosszúság miatt is nagyon keserűnek éreztem a turné befejezését, de tudtam azt is, hogy a fiúk már nagyon várják a letelepedési engedélyt (legalábbis Bandika).



Nem sokára elmentek Magyarországra és vége lett. Én pedig elhatároztam, hogy eljött az ideje annak, hogy abbahagyjam a színpadon a zenélést (már nem is voltam olyan fiatal), és ehhez az elhatározásomhoz a mai napig is hű maradtam. Még búcsúkoncertekre, vagy emlékkoncertekre se mentem többé, és a Rickenbaker basszusgitáromat is eladtam két évvel később. Zenével azonban most is foglalkozom: színházaknak írok zenét, különböző előadásokra. Eddig 27 színházi darabnak írtam a zenéjét, itthon Romániában (Temesváron, Aradon, Marosvásárhelyen, Bukarestben, Craiován és Piatra Neamți-on), Franciaországban (Marseille-ben), Olaszországban a híres milánói „Piccolo” Színházban, a volt Jugoszláviában, és egyes előadást amelynek én írtam a zenéjét bemutattak Svájcban meg Skóciában a „Tramway” színházban.

A *Metropol*-ról maradt egy csomó fényképem, egy nagylemezem, néhány újságcikk, egy TV-film emléke, amelyet Petre Magdin, egykori zenei szerkesztő készített, de sohasem mutattak be a képernyőn, mert a cenzúra nem engedélyezte. Azon kívül rengeteg emléket, élményt őriztem meg, amelyeket sohasem fogok tudni úgy elmesélni (szívvel-lélekkel), ahogyan átéltem őket. Mondhatom, hogy ezek voltak életem legszebb éveit, és ott, a végén, lezárult az a kor, amelyet fiatalságnak hívunk. Az enyémnek is vége lett.

Azóta néhányan már eltávoztak az élők sorából, de bennem mindig úgy fog élni az emléküket, amilyenek voltak körülöttem hat éven keresztül. Örülök, hogy VOLTAK!

Hát ennyit tudtam írni a *Metropol*-ról, de biztos akad olyan is, aki több időt töltött az együttesben (15-20 évet) és talán többet tudna mesélni róluk, mint én...

A. G. = ÉJDZSI



Weinberger! (Évekig a Metropol másodgitárosa volt. Ő lett a legnagyobb sztár, azok közül akik a zenekarban megfordultak. Valóságos megasztár. Van tartása, megjelenése, tud nyilatkozni. Magabiztos, ugyanakkor érzékeny ember. Ő a mister Bluesman.)

Nekem Várad egy kiindulópont volt. Én nem kértem, hogy Váradon szülessek. A híres Arany János utcában jöttem a világra, 1965-ben. De nekem a város már nagyon korán szűk cipőnek bizonyult. El kellett menjek onnan, most már Bukarest is szűknek tűnik, sőt már a világ is az... Augusztus 30-án, a legjobb jegyben, a szűz jegyében születtem. Az álmaim, nem minden esetben egyeznek meg a valósággal. Azon dolgozom, hogy kortárs legyek saját magammal. Van egy fogadalmam: megismerni önmagammat,



megismerni a családomat, ugyanis ők elpusztultak. Nem tudom honnan vagyok, nem tudom honnan jöttem. Szaknyelven úgy fogalmazhatnék, hogy másodgenerációs holocaust-traumában szenvedek... Ezek mellett van egy zenekarom is, ami inkább project, mint zenekar. A neve az, hogy *Weinberger Blues Machine*. Sok és sokféle ember megfordult a csapatban, ami eleinte zavart, majd később rájöttem, hogy ezzel a jövőmenéssel gazdagodik a társulat patrimoniuma. A mostani csapatom csupa fiatalból áll, olyan emberekből, akik még tiszták, még nem korrumpáltak, nem dörzsöltek. Számukra én nem főnök, hanem motiváció, akarat vagyok. Én nem tartom magam blues-zenésznek. A blues: az nem egy zene, az a 20. század folklórja, életérzése.

Tudatosan készültem arra, hogy bekerüljek a romániai show-bussinesbe. Ehhez Váradon a legkézenfekvőbb megoldásnak az tűnt, hogy tagja legyek, az országosan híres *Metropol Group*nak. 1985-ben elmentem Béluskához Félix-fürdőre, mert akkor épp ott játszottak és elmondtam, hogy szerintem én jobb gitáros vagyok, mint az akkori szólógitáros és mutatóba lejátszottam az ő szólóit, persze színesebben, érdekesebben, majd odaadtam a telefonszámomat. Nemsokára felhívtak, hogy menjek egy szilveszteri buliba játszani, honorárium nélkül, de a borralalóbból majd adnak valamit.

Így kerültem be a bandába. „Trajcsi Cosmával” alakítottunk egy külön zenekart, amivel megnyertünk egy pár fesztivált Romániában.

Elsősorban azért, mert Trajcsi varrta az ingeket a zsűritagoknak... Béluska volt a dobosunk, mert jobb dobos nem volt a környéken. Aztán 1986-ban Béluska meg Bandika javasolták, hogy csatlakozzam a nagyzenekarhoz. Erre már 76 óta áhítoztam, mert tudtam, hogy híres akarok lenni. Ez addig fajult, hogy kilencedikes koromban beálltam a *Metropol*-roadok közé cuccokat cipelni, plakátokat ragasztani. Amikor megkérdeztem Mukitól, a roadok vezetőjétől, hogyan lehet a zenekarba bekerülni, azt mondta, hogy: legyen felszerelésem! Elkezdtem hajtani, hogy legyen felszerelésem. Minden nyáron dolgoztam építkezésen, konzervgyárban azért, hogy méltó legyek a *Metropol* elvárásainak. 86-tól 88-ig voltam a zenekar tagja. Akkor engem egy tengerparti sorozat után páros lábbal kirúgtak.

Hogy miért? Szerintem, mert nem hallgattam *Iron Maident*, hanem *Pat Mathneyt* és nem voltam hajlandó a szólókat kivenni egy az egyben. A kirúgatóssal az egész zenekar egyetértett: „Lujzi mami”, Bandika, Béluska. Nekem a *Metropol* nagyon jó iskola volt, hogy megtanuljam, mi a szervezés, mi a színpad szeretete, tisztelete, de igazából nem tartottam magamat törzstagnak. Talán azért is, mert tudtam, hogy én, a saját magam útját kell járjam, nekem már több kellett, mint az, hogy másodgitáros legyek egy zenekarban. Ezzel együtt megtanultam, hogy mire kell figyelni, mire kell vigyázni – rengeteg svindli ember van ebben a szakmában! –, kivel érdemes barátkozni. Béluska ebben nagyon jó szakember volt.

A *Metropol*-ban való muzsikálás, számomra nem volt kínszenvedés, bár a zenekar zenéje lényegesen egyszerűbb volt, mint pl. a mostani *W. B. M.*-é. Nekem profi igényeim voltak.

Egy profi zenészt nem érdekli, hogy 68, vagy éppen 2 akkordot használ az a zenekar, ahol játszik. Azt a kettőt úgy kell megjátszani, hogy azt fogja meg rendesen, hogy

az szolgálja a zenét... Talán emberileg is volt egy kis különbség köztünk. Más generációhoz tartoztam, mások voltak az álmaim, a perspektíváim. Zenészként Ildikóval értettem meg magam a legjobban. Jó zenész volt Bandika is, megbízható, megfontolt ember benyomását keltette. Ő volt a szürke eminenciás, aki a csavarhúzóval a zsebében, bármikor, bármit megjavított. Béluska volt a showman, úgy a színpadon, mint azon kívül. Mindenkiel kezet fogott, mindenkihez volt egy kedves szava. Ő egy nagy játékos volt. Engem ott Ildikón kívül nem értett meg senki. Én voltam a jazz-madár, a csodabogár. Sokan megkérdik, hogy miért élek még mindig Romániában? Arra azt szoktam válaszolni, hogy én már rég elmentem. Lassan már alig van fontossága annak, hogy hol van a címed. Én egy kényelmes és lusta ember vagyok! A szabadság pedig nem érdek, mert nincs mit kezdjek vele, ismerem a saját korlátaimat, s ami azon túl van, az már nem izgat. Én sehol nem érzem otthon magam. Bukarestben bérek egy garzont, de az nekem nem az *otthonom*. Várad a szülővárosom, de az *nem otthon*. Úgy tervezem, hogy 38 évesen megnősülök s akkor elkezdem a váramat építeni. 17 éves koromban jöttem rá, hogy zsidó vagyok, amikor édesanyámnak egyik unokatestvére felvilágosított. Anyámat 8 éves korában a Teleki utcában egy pincében bűjtatták egy farakás mögött 6 hónapig...



Jó lenne most *Metropol*-sztorikat mondani. Talán azt, hogy mindig engem tettek a legrosszabb szobákba, én kaptam a legkisebb gázsit (*hatalmas kacagás*), tréfából az én kábelemet tették a Lujza erősítőjébe: Béluskának összekötöttük a botjait, leragasztottuk a cintányérokat „nem jött ki a fusz”...

Én büszke vagyok, hogy *Metropol*-tag lehettem. Tőlük tanultam tartást, ami sokkal többet ér és jelent, mint az öntudat. Béluci olyan tartással volt zenész, mintha legalább is a francia lovagrend tagja lenne. Egyszer összekülönböztünk, mert fotózásra nem akartam beöltözni bőrcuccba, nem akartam magamra tűzdelni a biztosítótűket. Erre Béluci kijelentette, hogy „Éjdzsi, magából sosem lesz sztár, maga nem tud viselkedni.” (*Újabb hatalmas kacagás*)

Visszatérve a kirúgásomra – egy koncert után történt Costinești-en, a Forum szálló mögötti szabadtéri színpadon. S a közönség nem azt kiabálta, hogy *Metropol*, hanem azt, hogy A. G. (*Éjdzsi*). A többiek be voltak pörkölődve ezen a pimaszságon, s akkor másnap kirúgtak, mondván, hogy őstől majd jön Sorin Sfârlea, aki egy nagyon rendes, kellemes ember, de tucatzenész volt, aki jól beilleszkedett a zenekarba. Ettől függetlenül én akkor is úgy éreztem, hogy én vagyok a nyerő. Párhuzamosan a *Metropol*lal én már alakítottam egy zenekart, a *Transylvanian Blues Company*t, dzsessz-zenészekkel, Harry Tavitiannal többek között. Én a küldetésemet a *Metropol*ban befejeztem, utána nekem már mindegy volt. Engem Attila Gyulának hívnak s Béluska, hogy rövidítsen és angolosítson, A. G. lettem. Aztán A. G. Big Foot nevet is kaptam, merthogy 48-as lábam van. Egyszer voltunk Craiován s egy megyei KISZ-titkár elhívott bennünket, hogy vagánykodjon, mutasson be a barátainak s amikor hozzám ért, úgy mutatott be, hogy „ĂGILICĂ BIGFUTEANU”.

A moldvai turnékról mindig cipeltük haza a krumplit, mert olcsóbb volt, mint Váradon... A legkisebb gázi ellenére jól kerestem: Édesanyámmal bevezettük a me-



leg vizet, fát vettünk s ez nagyon fontos volt... Én nem is akartam több gázsit. Felfogtam, hogy én vagyok a Benjámin, én vagyok a kisfiú, s tanulni, ellopni a mesterséget, az a dolgom.

A mostani fiatalok már nem nagyon emlékeznek a *Metropol*ra, talán azért is, mert Romániában sose volt olyan zenekar, mely köré a közönség identitást építhetett volna. Ott a zenekarok nem mozgattak meg tömegeket, mint Magyarországon az *Illés*, *Omega* vagy az *LGT*. Talán azért is, mert a dalszövegek nem hordoztak, a cenzúra miatt nem hordozhattak bújtatott vagy nyílt üzenetet. Annak idején nagyon sokat jelentett nekem a Werther előadás, amit – ha jól emlékszem – 6-szor láttam, Zalai Gyulával a főszerepben. Imádtam azt a darabot. A sztorira már nem emlékszem, de a „dübögés”, ami a színpadnál beáradt, az magával ragadott. Anyám – máig se tudom miért –, de állandóan vitt. Ráértett ő arra, hogy ebből a gyerekből nem lesz mérnök, talán a Werthernek is szerepe volt abban, hogy eddig 12 színdarabhoz írtam zenét: Az esőhozó ember, az Yvonne, a Burgundi hercegnő, Ezek a szomorú angyalok. Körülbelül ennyi!

A kazettán, amire a beszélgetés került, aláfestő zene is van, a Weinberger Blues Machine legújabb felvételei szűrődtek át a szomszédból, mivel a találkozó a budapesti Yellow Stúdióban volt. Ott készült az új lemez, 99 márciusában. Budapesten olcsóbb, mint Bukarestben... Sok zárójel nem került az írott szövegbe, mert a „riporter” úgy érzi, hogy Éjdzsi minden mondata magától értetődő, kommentátorra nem szorul. Hogy mégis lett utólagos kommentár, azért van, mert a magnó leállta után mondta el barátunk szerényen, hogy tulajdonában van Bill Clintonnak egy köszönőlevele, melyet az elnök akkor írt, amikor alkalma volt élőben meghallgatni Mr. Bluesmant és zenekarát. Most az egyszer Ráduly Béla melléfogott? Mégis sztár lett Éjdzsi?

KOVÁCS PÉTER (PÉTERKE)

Kovács Péter: Ha úgy vesszük, én egyidős – harminc éves vagyok – a *Metropol*al. 1968. augusztus 29-én születtem Nagyváradon. Színészcsaládban nevelkedtem, édesapám váradi bábszínész volt, rendezett és darabokat is írt, gyermekek számára. A kullisszák mögött nevelkedtem. 5 éves korom óta zongorázom és világletemben arra készültem, hogy zenész legyek. Klasszikus zenén nevelkedtem, zenei líceumban érettségiztem. Közben találkoztam a könnyűzenével, ami megnehezítette az életemet, mert a komolyzene kötöttségével és szabályaival szemben a könnyűzene viszonylagos szabadsága nagy hatással volt rám. Ezt a tanárok nem nézték különösen jó szemmel.

A *Metropol*ba úgy kerültem be, hogy egy hétfő délután összefutottam Bélucival. Ismertük egymást már rég, kicsi a kör, Váradon a művészvilág nagyon összetartozó volt, és rám kérdezett, hogy miket csinállok. Mondtam, hogy éppen semmit. Nem volna



ETROPA





kedvem... s én közbevágtam, mielőtt a mondatot befejezte volna, hogy *de!* Én addig mindenféle amatőr zenekarban játszottam és minden vágyam az volt, hogy egy profi zenekarba bekerülhessek. A Sors akarta így, hogy Bélucival találkozok. Azonnal ki is vitt Félix-fürdőre és kipróbáltak. Nem tagadom, csupa görcs voltam! Béluci ezt észrevette és próbált engem felszabadítani, tanácsokat adott: „Ezt próbáld ki, azt próbáld ki!” A „vizsga” egyébként abból állt, hogy mennyire ismerem fel a harmóniákat. Ő egyébként – utólag bevallotta, azért kért fel engem, bár lényegesen fiatalabb voltam mint Ők, mert a nagy gyakorlattal rendelkező öreg rókák rutinból oldották meg ezeket a feladatokat...

Horváth Károly: Megfertőződtek...

Kovács Péter: ... tőlem pedig azt várta, hogy új, friss dolgokkal állok elő. Amivel megnyertem őt, az volt, hogy nagyon jól tudunk kommunikálni, együtt tudunk gondolkodni és ez – szerintem – létkérdés az együttzenélésben. Tetszett neki, hogy rettenetesen akarok. Kiderült, hogy mindenféle adminisztrációs furcsaságok miatt nem tudnak fizetni, de én mondtam, hogy engem a pénz nem érdekel: én a *Metropol*-ban akarok játszani! Elkezdtük a mindennapi muzsikálást, én egyre jobban kezdtem belejönni, már szólókat is énekeltem a zongora mellől.

Horváth Károly: Kik voltak akkor a zenekarban?

Kovács Péter: A. G. Weinberger, Béluci, Călin Chilian és én voltam a billentyűs. Bandi bácsinak gondja volt a szekuritátéval és nem jöhetett. A Goldenthal Bandi basszusgitározott eleinte. A koncertváltozatba úgy kerültem bele, hogy látták, elég használható vagyok, beilleszkedek a Metropol-feelingbe, ami szerintem rendkívül lojális volt, hangszert béreltek nekem, elfogadták, hogy csóró vagyok... Csináltunk egy lemezt, abban már én szintiztem [*játszottam a szintetizátoron*], azután lementünk a tengerpartra, Costinești-re játszani, ez 87-ben volt. Vallom, hogy életem egyik nagy időszaka volt az az öt hónap, amit a *Metropol*-al a tengerparton töltöttem. Halhatatlannak éreztük magunkat. Fantasztikus volt látni, hogy a *Metropol*-bulikra, nap mint nap összegyűlt kétezer ember. Itt Béla, Bandi, „Lujzi mami”, azaz Iordănescu-Fogarassy Ildikó, Călin, „A. G.” és én játszottunk. Nagyon jó kis banda volt és rendkívül jó bulikat csináltunk. A közönségsiker azért is volt meglepő, mert akkoriban sok jó zenekar játszott a tengeren: *Holograf*, *Compact* stb.

Horváth Károly: Anyagilag megérte a tengerparton játszani?

Kovács Péter: Az akkori időkben jó pénznek számított az, amit ott megkerestünk. Külföldi rokonaim segítségével megvettem életem első komolyabb hangszerét, így véglegesen bekerültem a *Metropol*-körforgásba. Turnékra mentünk, fesztiválokon léptünk fel, elképzelheted milyen lehetett ezt 19 évesen megélni, nagy élménynek számított, a romániai specifikus nehézségek ellenére is.

Horváth Károly: A különbség ellenére nem voltak gondjaitok?

Kovács Péter: Nem! Sőt, Béluci kimondottan élvezte, hogy apáskodhat fölöttem, hogy irányíthat, nevelgethet, amiért én nagyon hálás voltam. A *Metropol* körül állandóan pezsgett az élet és annak ellenére, hogy nagyon sok gond volt – fűtetlen kultúrházak, a szállodákban nem volt fűtés, víz, a szekuritáté számtalanszor úgy akadályozta

meg a fellépésünket, hogy áramszünetet rendelt el abban a körzetben, ahol a koncertjeink lettek volna – a társaság tolt a szekeret előre. A *Metropol*nak volt ideje élni is. Talán visszatetsző amit mondok, jobb sorsunk volt, mint azoknak a nyugati sztároknak, akik percre kiszámítottan éltek és úgy járkák a világot, hogy szállodákon és koncerttermeken kívül semmit se látnak. Akkor az emberi tényezők sokkal fontosabbak voltak. A *Metropol* nagyon jó időszakban élt Romániában. Elmentünk a Székelyföldre turnézni és minden alkalommal teltházas koncertjeink voltak. Nem hiszem, hogy ez ma összejönne bárkinek is. Annak idején amit csináltunk kuriózum volt, akkor nem volt nehéz legendává válni.

Horváth Károly: A mostani eszeddel, felkészültségeddel milyennek látod a *Metro-polt*? Zeneileg.

Kovács Péter: Profi zenekar volt! A professzionalizmus alatt én nem csak azt értem, hogy valaki tízezer hangot fog le egy másodperc alatt, hanem az életformája, a viselkedése, a profi pontosan tudja, hogy mit kell gitározni, mit kell doboljon, nem tesz hozzá sokkal többet, mint amit elvárnak tőle és ami a legfontosabb: fegyelmezett. Teljesen tisztában voltak a képességeikkel és a korlátaikkal. Mai fogalmakkal élve – s ez újszerű volt a romániai piacon – nagyon értettek a marketinghez! Ha újra kéne kezdenem, akár a mai felkészültségemmel is, akkor is velük kezdeném el a pályafutásomat, mert a *Rolling Stones* se az, ami, mert nagyon jó hangszerek lennének, hanem mert iszonyatosan jó alkotógárda, jó közösség és egészséges a gondolkodásmódjuk. Furcsa, hogy 30 éves a *Metropol* együttes – szerintem mostanra ért be.

Tehát amikor 95-ben itt Tinnyén nekiálltunk az „In Memoriam Ráduly Béla” lemezt felvenni, azt vettem észre, hogy a tagokban, az idő folyamán letisztult minden. A szív ugyanúgy dobog, ugyanaz a fűtés van, mint évekkel ezelőtt, de bölcsebb lett a dolog: a hangszerelés kifinomultabbá vált, tisztábbak lettek a harmóniák, a mondanivaló ugyanúgy él. Tehát Trifán Laci szövegei fölött nem múlt el az idő. Érvényesek ma is. Megadatott számomra, hogy az elmúlt években a legnagyobb magyar sztárok-kal dolgozhattam, s ennek ellenére, ha szó van róla, hogy kellene egy *Metropol*-bulit csinálni, akkor nagyon szívesen jövök! Mert a már említett *Metropol*-feelinget, nem tapasztalom sehol.

AZ UTOLSÓ RÁDIÓINTERJÚ RÁDULY BÉLÁVAL

(Riporter: Zilahi Csaba)

Riporter: Szevasztok! Amint az előző Rockpanorámában ígértem, ma a hazai rockzene egyik kiemelkedő egyéniségére, mondhatni alapítójára emlékezünk. Emlékeznünk kell, mert a hazai magyar rockzene legnépszerűbb együttesének, a legendás *Metropol*-nak énekese és dobosa, Ráduly Béla már nincs az élők sorában. Utoljára az elmúlt év októberében találkoztam vele Budapesten, mikor egy hosszabb interjút készítettem a pályafutásáról. Ezt az interjút fogjuk meghallgatni a következő félórán.



In *memoriam*
Ráduly Béla



METROPOL **GROUP**
și invitații

DATA: 21 IANUARIE 1996 • SALA TEATRULUI DE STAT ORADEA

Riporter: Tudom, hogy nem lesz könnyű kérdés, már csak azért sem, mert erről rengeteget lehetne beszélgetni, mégis azt kérdezném tőled, melyek lennének szerinted a zenekar legfontosabb mérföldkövei romániai pályafutásod során, mondjuk a megalakulástól kezdve?



Ráduly Béla: Így most visszatekintve, elég nehéz, de egy kronológiai sorrend megvan, mert én elkezdtem egy albumot készíteni, ami már a negyedik kötetbe vastagszik, tehát a *Metropol* együttes kis története, történelme már megvan, az első szerződéstől, újságcikkeken, fotókon keresztül a mai napig, tehát a magyarországi tevékenységig bezárólag. Ha a történetünkre visszagondolok, akkor az egyik legfontosabb mérföldkő az 1973-as Siculus táncdalfesztivál volt. Óriási dolog volt ez a fesztivál, és nagyon sajnálom, hogy már nincs. Kezdtett tradícióvá válni, és ha jól belegondolok, az a generáció, amely akkor indult, egy új irányzatot teremtett meg, az eddigi szokványos táncdalénekléssel szemben. Azután jött az első nagylemez, az első komoly lélegzetű *Metropol*-film, ami, ha jól emlékszem, 1977-ben került a képernyőre. Egy óra tizenöt perces film volt. Meg is jegyezte valaki, aki nagyon sokat tett a zenekarért, hogy a *Metropol* együttes a mennyekbe ment ezen a filmen keresztül. Volt még egy említésre méltó mérföldkő az együttes életében, amikor részt vett Ulrich Plenzdorf: „Az ifjú Werther újabb szenvedései” című darab nagyváradi előadásában. Ez egy átértékelt, mai korba áttevődő sztori, amit annak idején Goethe megírt, és mi csináltunk belőle egy rockoperát. Nevezhetném így, hogy rockopera, az első és utolsó ilyen próbálkozás az erdélyi színjátszás történetében. Aztán voltak nagylemezek, amelyek minden együttes életében egy-egy fontos stáció.

Riporter: Hihetetlen, hogy egy magyar zenekarnak Romániában, a hetvenes években sikerült 4 nagylemezt kiadnia és ilyen pályafutást befutnia.

Ráduly Béla: Hát ezen én is nagyon sokat elgondolkodom, mert kemény politikai viszonyok között létezni és azt a műfajt játszani, amit játszottunk, az egy nagyon kemény dolog. És mégis játszottunk és mégis éltünk. Ennek több összetevője van: egy, a borzasztóan nagy ambíció az iránt a műfaj iránt, amit csináltunk, megpróbáltunk mindig olyan erővel és átható tenniakarással színpadra lépni, hogy mindig mondjunk valamit, és maradandó legyen a közönségnek, és újra visszavárjanak, tehát legyen alkalom arra, hogy igenis fel kell lépni, és igenis tovább kell adni azt, amit én érzek. A másik dolog: voltak emberek, akik segítettek, akik tisztán láttak. Tisztán látták azt, hogy ez a műfaj az a műfaj, amit promoválni kell, úgy szövegében, mint zenében, és hiába próbálkoznak keresztbe tenni hozzá nem értő emberek, végül is a tiszta, őszinte művészetnek nem lehet gátat vetni. Mai napig is köszönettel tartozunk Boros Zoltánnak, aki nemcsak kitűnő szakember, hanem barát is volt. Olyan barát, aki a nehéz pillanatokban mellénk állt és próbált segíteni rajtunk, hogy továbbléphessünk. A második vagy harmadik lemez után nyilvánvalóvá vált, hogy nem készíthetünk több magyar felvételt. Mondták, hogy ez így egyelőre elég, ha tovább akarunk lépni és dolgozni, akkor csak románul jelenhet meg lemezünk. Azzal indokolták akkor, hogy újra kiadták a „fehér albumot”, szerintem a legjobb lemezünk, hangzásában legalábbis – Fredi Negrescu készítette –, s akkor most egy ideig nincs értelme új magyar lemezt kiadni, csináljunk



egy újat, románul. Mi pedig csináltunk, mert megfosztani a publikumot attól, ami akkor – nem nagyképűséggel mondom – életritmust adott annak a fiatalnak, aki szerette a zenénket. És szinte várta, hogy 3-6 hónaponként újdonságot halljon tőlünk...

Riporter: Akkor az első, magyar nyelvű lemez után, már csak románul jelenhettek meg a lemezeitek?

Ráduly Béla: Így van, és hozzáfűzném, hogy nagyon nagy sikerrel.

Riporter: Koncerteken?

Ráduly Béla: A koncertek, azok úgy oszlottak meg, hogy mindig tudtuk, hogy a magyarok milyen arányban vannak a nézőtéren. Úgy hangzottak el általában a nóták, vagy fele-fele arányban, vagy abban az arányban oszlott el a nóta, ahogy a magyarok helyet foglaltak a nézőtéren, vagy pedig két szöveggel énekeltünk. Kezdtem románul, befejeztem magyarul, visszatértem a refrénre magyarul, tehát igyekeztem mindenkinek örömet szerezni, mert aki oda eljött, az biztosan azért jött, hogy engem meghallgasson, mert szeretett engem, tehát szatiszfakciót kellett neki adnom. Mikor azt mondom, hogy adnom, akkor az együttes nevében beszélek.

Riporter: Hogy milyen cenzúra volt akkoriban, azt mindenki tudja, vagy nagyjából sejti. Hogy sikerült nektek ezt a cenzúrát túlélnetek, kijátszanotok?

Ráduly Béla: Elég sok problémánk volt a szövegek miatt! Az volt az érdekes, hogy a cenzúra emberei nem ismerték, mi az allegória. Szövegírásban az allegória óriási fegyver, amivel olyan dolgokat lehet megfogalmazni, amiket konkrétan megfogalmazva betiltottak volna. „Sok mindent kéne tenni még, hiszen van még időnk, indulj hát, kezd el, mindig jó kedvvel, van még erőd. Vágtatni bátran, telve vággyal, van még időd, szemben a széllel, mindig jó kedvvel, Uram adj erőt!” Hát az, hogy szemben a széllel, az lehet a tengeren egy vitorlás hajóban, lehet az utcán esőben villamos után rohanva, de lehet éppen *azzal* a széllel szemben, ami akkor volt, és ahhoz, Uram, adj erőt!

Riporter: Béla, körülbelül mikorra tehető, amikor ti Romániában befejeztétek a zenélést? Volt-e valami utolsó nagy koncert?

Ráduly Béla: Ezt is pontosan tudom: az együttes utolsó koncertje 1987. december 30-án volt, amikor 20 év után, Romániában hivatalosan megszüntette az aktivitását. A búcsú oka az volt, hogy akkor én már a családommal útra készen voltam Magyarországra, Orbán Bandi szintén, és olyanok voltak már a körülmények, amit nem kell különösebben ecsetelni, hogy már tarthatatlan volt az együttes fennállása és a léte.

Riporter: Mi történt veled, miután elhagytad Romániát?

Ráduly Béla: Hát, miután elhagytam Romániát a családommal, akkor egy nehéz időszak következett, ami kb. 2 évig tartott! Két bőrröndből talpra állni, az nem semmi. Néztam a pesti utcák plakátjait, hallgattam a zenéket a rádióban, és jött, hogy megörüljek, hogy én nem muzsikálhatok, nincs bandám, és egyáltalán, mi lesz? Otthon, amikor eladtam a hangszeremet, szétszedtem darabokra, megpucoltam, újra összeraktam, ami úgy 2-3 hétig tartott. Amikor befejeztem a munkát, elsrattam a múltamat. Azt, amit annyi évig csináltam szívvel és lélekkel. Két év után találkoztam egy volt kollégámmal, aki gitározott, Szász Feri. Ő már két éve Magyarországon volt. Kicsit össze-

rázódott, családirag, anyagilag is. Beszélgettünk arról, hogy nem lehetne-e valamit csinálni, na de hát nem volt semmink! Keresgeltünk, basszusgitáros után kutattunk. Találtunk egy pesti gyereket, aki azelőtt egy újhullámos zenekarban játszott, a Kresz Gyuri, akinek megtetszett az ötlet, hogy rockot játsszunk, de hát hol próbáljunk? Akkoriban indult be a nagy privatizáció, és minden pincéből stúdiót csináltak és kiadták. Így találtunk mi is, napi 800 forintért egy pincehelyiséget, ami tojástartókkal kibélelt akármi volt. De a 800 forint akkor nekünk soknak bizonyult, eljöttünk. Aztán egyszer csak megjelent a segítség: valaki meghallotta a nótákat, ott abban a stúdióban és azt mondta: „Gyerekek, ez kurva jó!” Az illető egyik vezető embere volt a József Attila művháznak, és felajánlotta, hogy ott próbálhatunk. Azóta is ott vagyunk, ott készült el a lemezanyag, ott készültünk fel a bulira, ott készültünk fel a Táncdalfesztiválra.

Riporter: Van még egy zenekar, amelyik szintén Erdélyből települt át Budapestre, és tudomásom szerint te abban a zenekarban is közreműködsz.

Ráduly Béla: Igen, ez egy kolozsvári zenekar, úgy hívják, hogy *TranseXpress*. Én már 2 éve itt voltam Budapesten, amikor egy véletlen folytán találkoztam Totu Rareş-sal, akit én Romániából ismertem jól, nekik akkor éppen dobos kellett, és én néhány stúdiófelvételen játszottam nekik az anyagot, az elején csak mint besegítő, később állandósult a tagságom. Szerencsére nincs vita azért, mert én még a *Metropol* is „csinálom”, megértették, hogy ez nekem szívügyem. Egyeztetjük a próbákat, mind a kettőt nagyon szépen lehet csinálni, a Rareş-sal másféle zenét játszunk, míg a *Metropol* megmaradt a régi vonalon, a kemény rock világában, addig a *TranseXpress*-szel egy rythm and blues-osabb, úgynevezett texas bluest játszunk, a Geronimoban van állandó helyünk, sokat lépünk fel Sopronban, van klubunk.

Riporter: Ráduly Béla 1994. december 30-án, a *TranseXpress*-szel Budapestről Sopronba indult koncertezni. A koncertre azonban nem került sor, többet Övele soha nem kerülhet sor, mert egy országúti árokfutó örökre elnémította, halálra gázolta. Énekét az égbe vitte, pedig sokkal nagyobb szükség lett volna rá itt, a földön.





AMIKOR MENNYDÖRÖG

1994 novemberében újra összejött Székelyudvarhelyen a nagy csapat. A magyar adás 25. évfordulóját ünnepeltük, s ott voltak a tévések mellett negyedszázadnyi adás szereplői is: siculusosok, táncházasok, színészek, komoly- és „komolytalan” zenészek. Egy előadás, tévéadás erejéig feléledt a régi hangulat. Újra próba hangjai szűrődtek ki az öltözőkből, mint hajdanvolt siculusok idején. Készült a fellépésre Csíky Ibolya, Márkus, Breuerék, Deák Endréék, Elekes Emőkéék, Bokor Ildikó, a *Táltos*. A *Metropol* is próbált, csak úgy „szárazon”, mert a kölcsön-felszerelés még nem érkezett meg. (Mint később kiderült, a próba is hiába volt, a „cálg” lekészte az előadást, a *Metropol* végül is kénytelen volt szalagról bejátszott playback-re tátozni.) Sorra csendültek fel az ismert nóták, kiestek, elpárologtak az életünkben a kihagyott évek. Elemi erővel hatott ez a találkozás. Amikor a Werther-dalokra került sor, Béla, a kemény, bőrdzsekis rocker kirohant az öltözőből, hogy jól kisírja magát. Aztán, mint egykor, az előadás után a szállodában hajnalig folyt az éneklés. Áradt a zene és a szó mindenikből. A folytatásról születtek elképzelések, s mire a hófúvásos erdélyi utakon ki-ki elindult a közelebbi-távolabbi „haza” felé, koncertek, turnék, lemezek tervei voltak a poggyászbán.

Ott, Udvarhelyen tudatosodott újra bennünk, hogy új életet kezdeni könnyű – a régit nehéz abbahagyni! Tudatosodott az is, hogy immár visszavonhatatlanul részévé váltunk egymás életének.

De Bélának tudtán és szándékán kívül része volt már abban a kulturális sokkban is, ami Ausztráliába érkezésemkor ért. A bécsi üzletek élelmiszerektől roskadozó polcainak látványán még csak túltettem magam valahogy. De amikor Sydneyben először mentem be egy nagy, fényes, nyugati zeneüzletbe s megláttam a gitárokat és a dobfelszereléseket, úgy elkezdtek potyogni a könnyeim, mint a záporosó. Felvillant előttem az a sepsiszentgyörgyi közös turné, mikor szerelés közben egyszer leültem a Béla dobjaihoz s a régi *Phosphoros* dobos-tudományomat elővéve, ütögetni kezdtem. Béla rá nem jellemző komolysággal kezdte magyarázni, hogy mit hogyan. *A dobnak úgy kell szólni, hogy mennydörögjön*, mondta. S előadta, hogy ő milyen dobra vágyik. Pontosan leírta, hogy melyik együttesnél látta azt a Ludwig dobot, aminek átlátszó műanyagból van az oldala, látszik a másik oldalon a mozgó pedál, s hogy mennyivel jobb a plasztik a bőrnél, ami magába szívja a nedvességet s megpuhul, s állandóan újra kell feszíteni. Ahogy beleélte magát az ábrándba, valósággal átszellemült az arca. Nem tudom hány évbe telt, míg Béla végre valami rendesebb dobfelszereléshez jutott, annyi bizonyos, hogy sokáig püfölte még a jó román kutyaöbrt. S amint ott a sydneyi zeneboltban megláttam a mesebeli Ludwigot száz és száz mesésnél mesésebb, csillogónál csillogóbb dobfelszerelés szomszédságában, utolért a nagy-nagy igazságtalanság érzése.



Mivel érdemlik ki ezek a zöldfülű srácok, akik itt püfölik, próbálgatják ezeket a jobbnál jobb hangszereket, s mit vétettünk mi, akiknek ebből sohasem jutott? Szegény kölykök el nem tudták képzelni, miért fakad sírva a dobolásuk hallatán ez az egyébként teljesen normálisnak tűnő asszony! Én meg csak néztem, s Béla nevében is megsimogattam azt a Ludwigot.

Kompromisszumokból mindnyájunknak kijutott bőven. A hátracsatolt hajtincsek, a kilúgozott dalszövegek, a kiadhatóvá szelídített dalok ott vannak a lemezeken, tévéfelvételeken. Jól tettük, vagy rosszul? Megérte, vagy nem? Vállaljuk-e ma is, vagy megtagadjuk azokat a cenzúrázott darabokat? Mai napig rossz érzéssel emlékszem vissza arra, amikor a Siculus-lemezre rákerülődő *Metropol*-dalt visszadobta a cenzúra. Mi az, hogy „hagyjatok, hogy szeressetek”? Hát ki nem hagyja Ráduly elvtársat szeretni? S különben is, miért kell úgy ordítani? Mennyit osztottuk-szoroztuk, hogy most mi legyen! Végül is az Electrecord stúdiójában Bokor Ildikóval és Popa Rodicával hármásban alkottunk női vokált, mely a Béluska templomi szopránna szelídített szólójára ráénekelte éteri hangon, hogy „szeretem az életet”. Hol állt ez az eredetitől, ami még a szentgyörgyi színház sofőrjének is a kedvence volt azon a bizonyos turnén! Mindig kérdezte, mikor éneklí már Béla azt, hogy „hagyjatok, hogy reszeljék!”

Azon a turnén énekeltek együtt valamennyien azt a grand fináléban, hogy „Menjünk világgá”. S el is mentünk.

Udvarhelyen, két évtizeddel korábbi első sikereink színhelyén elénekeltem az erre az alkalomra írott „Beatnemzedék” című dalomat. Utána sorra jöttek oda hozzám a szereplők, hogy abban a dalban úgy érzik, ők is benne vannak. Bélára különösen nagy hatást gyakorolt. Elmondatta velem a szöveget újra meg újra. Végül le is íratta velem.

*Mi lettünk volna az a bizonyos beatnemzedék:
az ötvenes években felcseperedtünk,
a hatvanas években zenélni kezdtünk,
a hetvenes években felnőtté lettünk,
a nyolcvanas években világgá mentünk.*

Abból a siculusos beatnemzedékből valójában csak ők voltak az igazi beatek. Talán, mert ők merték a leghangosabban kiáltani azt, hogy „hagyjatok, hogy szeressetek!” Talán mert a kezdeti kompromisszumokat későbbi lázadásaikkal volt bátorságuk megváltani. Talán mert azt mondták ki, amit mások vagy nem mertek, vagy nem tudtak megfelelő formában kimondani.

Hihetetlen leírnom azt, hogy 35 esztendő, már csak azért is, mert ez az én három és fél évtizedem is volt. És mert a *Metropol*hoz valahogy olyan nagyon nem illik a nosztalgizálás meg a múltba nézés. Azért mégis fájó a megismétel-



hetetlen. Az, hogy Csaba, Béla, Babrik Jóska, Kovács Adi is már az örök zene-
karban játszik.

Ahogy nézegetem itt a megsárgult újságkivágásokat, olyan mintha egy másik
életben történt volna. Egy másik életben, ami olyan képességekkel ruházott
fel bennünket, hogy egészen másképpen lássuk ezt a mostanit. Megtanított
bennünket meglátni a negyedik dimenziót. Mert magunk körül mindent
úgy nézünk, hogy benne van az az előző életünk is. Benne van Nagyvárads és
Udvarhely, a Westfried utca, a Sfinta Vineri, a stúdió felé kanyargó villamos
a rászuszakolt nagybőgővel, gitárokkal, s a benzingőzös zötyögő buszok a tur-
nékon, s a fűtetlen öltözők, s a füstös, de piszkosul hideg kultúrházak, a nagy-
kabátos közönséggel. Az évtizedekkel későbbi, a világ túlsó oldalán újra kö-
zösen tett felfedező utunkban is benne van a Siculus utáni autóstoppolás, a
két kis góbé a korondi országúton, akik gyanakodva mustrálgatnak bennün-
ket: Te, ezek nudisták! Mire a másik oktatóan: Dehogyan, túúristák! Ben-
ne vannak az öröme, a kéte, a félelmek és bátorságok. Ott vannak anél-
kül, hogy akarnánk, anélkül, hogy tudomást vennénk róluk. S ebben a sajá-
tos akusztikájú belső világban másképpen szólnak a hangok, s a visszhangok.
És bármennyire is szentül betartom azt az évekkkel ezelőtti fogadalmat, hogy
csakis előre nézni, nem tehetek róla: én ma is mindig a Béluska dobjait hal-
lom, valahányszor zeng az ég, valahányszor mennydörög.







Epilógus

Hol vannak most?

A *Metropol*-sztori harmadik felvonására Székelyudvarhelyen lehullt függöny. De amíg zúg a taps, a fiúk szívesen adtak, s adnak még néhány ráadást.

Új-Zélandról indul ez a könyv, ugyanoda térünk vissza – nem csak a szimmetria kedvéért – az epilógusban.

Visszatérünk azért is, mert ott, a világnak e legtávolabbi pontján, ahonnan már térkép a táj, s az idő is összezsugorodni látszik, elkészítettük a leltárt.

Az égi zenekar tagjai

Babrik Jóska, Elekes Csaba, Kovács Adi és Ráduly Béla. Farkas Zoltán, „a pisztolyszemű világosító” már nekik szervezi az égi roadokat.

Vajda Tibor, az alapító tag, aki elsőnek hagyta el az országot, 1992-ben visszatelepedett Kanadából Magyarországra, ahol angol–francia tanár lett.

Tomory Pál szintén Magyarországon él, nő, betegnyugdíjas.

Nagy Gábor, alias Biga, a nyolcvanas évek elején kivándorolt Finnországba. Egy darabig a vendéglátóiparban dolgozott, mint hajó-zenész. Később festő-lakkozó céget indított be Kaarjában, ahol most is él. Nőtlen, tavaly a magyar vitézi rend vitézzé avatta.

Orsós Zoltán, 1988-ban telepedett át második feleségével, Marával Magyarországra. Első házasságából van egy főiskolás lánya. Évek óta főleg Yemenben tartózkodik, ahol a MOL geológusaként olajat keres. (Jövőbe látott volna azzal a karavános nótával a Siculuson?)

Orbán András, az „örök” Bandika, Budapesten él, önhibáján kívül még mindig nőtlen és a Lysys Light & PA cég műszerésze.

Trifán László, az egyedüli *Metropol*-tag, aki Váradon maradt. A bábszínháznál díszlettervező, a Tibor Ernő galéria oszlopos tagja, nő, kislánya most érettségizik. Szabad idejében fest és zenél.

Luca Marius, alias Bubu nő, gyermekes és „örök vén rocker”-ként zenél keresztül-kasul Kanadában.

Ducu-Bica Alex, nő, gyermekes, az 1982-es koncert után kivándorolt Amerikába. Los Angelesben él, ahol rendőrként dolgozik. Szabad idejében stúdiózenészként tevékenykedik.



Weinberger Attila, „Erdély blues-királya” ingázik Románia és Amerika között, néha Clintonnal jam-sessionözik.

Iordănescu-Fogarassy Ildikó, férjezett, gyermekes, Temesváron él és színházi zenészként dolgozik.

Kovács Péter, Budapesten él, egy gyermek boldog apja és stúdiózenészként dolgozik olyanokkal, mint Presser Gábor, Fenyő Mikós, ugyanakkor a Jeff Porcaro Band tagja.

Traian Cosma, alias Trajcsi bojár, 1988-ban hagyta el Romániát. Feleségével, Enikővel és lányával, Annamáriával Ausztráliában, Melbourne-ben él, ahol műépítészként dolgozik.

A technikai gárda, a roadok, akik nélkül nem lett volna show

Dinok István, Manó 1997 óta Budapesten él. Nő, van két fia. Műszerészként dolgozik.

Lupancu Florin, (*Sofronică*) feleségével és lányával Moldovában él, színpadtechnikai cég tulajdonosaként.

Mátza Ferenc, az „örökös road” (Rezsőke) Váradon él, nő.

Mavrodglu Viktor, Muki road Váradon maradt, Farkas Zoltán özvegyét vette feleségül.

Barna Péter, az „úri road” szintén Váradon él magánzóként, néha újabb hangsugárzó csodákkal lepi meg a környezetét.

Mátza Gyula, a szövegíró Váradon él, festőművész felesége és tehetséges fia van, amúgy ő is festőművész lett.

Felfalusi Péter – aki a kezdetektől kísérte és segítette a *Metropolt* – kalandos körülmények között, két kislányával és első feleségével a zöldhatáron keresztül menekült Magyarországra, jelenleg második feleségével Finnországban telepedett le és a Nagy Gábor (Bigus) cégénél dolgozik.



A Virányiak – számukra Magyarország után úgy folytatódott a történet, hogy továbbmentek Németországba. 1983 óta (ez már kimondottan zseniális, de 20 éve egy helyen!) élnek Freiburgban. Végül is 1983-ban házasodtak meg Elvirával (lehet, hogy elhamarkodták...?) és Attila 1984-óta a freiburgi Zeneakadémia hangmérnöke. Két fiuk van: Mátyás és István. Elvira textilművész és az Eva Galerie művészeti menedzsere. De ő még most is azt mondja, hogy csak „rongyikázik”.

Na és a többiek, a Metropol holdudvarából?

Boros Zoltán, családjával Bukarestben él. 2002-ben, három évtizednyi eredményes munkája elismeréséül, botrányos körülmények között kényszernyugdíjazták a televíziótól.

Márkus-Barbarossa János, Bécs, Tinnye és Erdély között ingázik. Nemzetközileg elismert hangszer-szakértő lett. Emellett költő, irodalomszervező, életművész. Felesége, Lujza meghalt. Van két nagy fia, s a mostani házasságából egy egészen kis lánya.

Horváth Károly, végül is 1988-ban telepedett át Magyarországra. Több sikertelen házasság után Lőrincz Zsuzsannában találta meg az igazit. Kisfiuk, Mózes 4 éves. A *Táltos* (Nemes Gyurival és Gáspár Álmossal) folyamatos szereplése 1984-ban ért véget Erdélyben. Karcsival 1989-ben találkoztunk ismét, amikor egy hónapig turnéztunk Ausztráliában. Az utóbbi években színházi zenészként dolgozik, jelenleg a veszprémi színház zenei vezetője.

Ami *engem* illet: Jóskával nekünk is van két fiunk. A nagyobbik már megtalálta az utat hazafelé: most éppen Budapesten tanul. A munkát Ausztráliában ott folytattuk, ahol otthon abbahagytuk. Jóska manapság eljövendő Oscar-díjasokat nevel a film-főiskolán.

Amint felszállt velünk a gép a felkelő nap partjairól, ment ki-ki vissza a maga hétköznapijaiba: építgetni tovább a hidakat a *volt* és a *lesz*, az *ott* és az *itt* között, melyeken lassan, de biztosan egyre inkább kétirányú már a forgalom.

Sydney, 2003 áprilisában



MET
Page 1000



RO



POL



A KÉPEK JEGYZÉKE

1. Az első, „levakarhatatlan” plakát, 1968.11.29. (a fotó 1978-ban készült)
2. 1970 – Koncert az árvízkárosultak javára (Elekes Csaba, Tomory Pál, Gazdovics László és Virányi Attila)
3. és 4. 1998 – Tinnye, Márkus János „Kossuth-ház”-a (a Horváth Károly vezette interjú résztvevői: Boros Zoltán, Vajda Tibor, Tomory Pál, Nagy Gábor, Felfalussi Péter, Orbán András, Márkus János és Virányi Attila)
5. A Metropol Group a Püspökfürdői temetőben
6. A „világhírű szerzőpáros”: Nagy Gábor és Virányi Attila
7. A Metropol Group 1971-ben. Helyszín: Macskadomb (Nagy Gábor, Virányi Attila, Tomory Pál, Elekes Csaba, Orsós Zoltán és a kecske)
8. A Metropol Group 1972-ben és a Vox Humana (Kiss Anna és Lestyán Andrea)
9. és 10. A Metropol Group 1971-ben. Mária-lak alias „Tomory Villa”
11. Metropol Group „cálg”-szállítókocsi
12. A Vacoustic keverőpult építése
13. A Phosphor együttes 1969-ban (Józsa Erika, Schubert Elvira, Szilágyi Júlia és Dénes Éva)
14. Siculus Klub, 1971
15. A Concorde együttes 1971-ben (Józsa Erika és Horváth Károly)
16. A Metropol Group a szögesdrót mögött
17. Generál próba
18. és 19. Metropol Group, 1971
20. Tévéfelvétel, Siculus 1971
21. Elekes Csaba, Felfalussi Péter, Tomory Pál, Józsa Erika, Schubert Elvira és Virányi Attila
22. és 23. Ráduly Béla – a showman
24. RTV – a „nagyanyós” felvétel
25. Virányi Attila és Elekes Csaba. Sepsiszentgyörgyi Színház, 1972
26. Metropol Group, 1972
27. Siculus, 1972
28. A Metropol Group 1973-ban és Sárossi Endre
29. Delphin Show, 1973
30. Virányi Attila, Orbán András és Ráduly Béla
31. Boros Zoltán és a Metropol Group
32. A Metropol Group és a Vox Humana
33. Trifán László, Ráduly Béla és Bigus (Nagy Gábor)
34. Trifán László és Mátza Gyula
35. Electrecord, 1978. A „fehér album” felvétele
36. Az „Égig érhetne az ének...” CD borítója
37. Electrecord, 1978
38. és 39. Sala Polivalentă, Bukarest, 1979

40. Babrik Jóska
41. Táltos RT, 1977 (Józsa Erika, Horváth Károly, Márkus János és Kovács Adi)
42. Metropol Group, 1976
43. A Metropol Group és a roadok: Orbán András, Mátza Ferencz (Rezső), Trifán László, Dinok István (Manó), Farkas Zoltán, X.X. és Virányi Attila
44. Orbán András (Bandika)
45. A Metropol Group, a cájg és a mecénás-úri road: Barna Péter, alias Braun Sound
46. „Égig érhetne az ének...” plakát, 1977
47. Metropol Group, Villidár – fotó
48. Open Air, Félix fürdő
49. A Metropol Group és Luca Marius (Bubu)
50. A Metropol Group trió
51. A „Vouă” LP hátlapja
52. Az „öregék”. 1979. június 22.
53. A Metropol Group és Manó – Dinok István
54. A roadok és főnökük: Mavrodglu Viktor (Muki), Farkas Z. és Manó – Dinok István
55. Metropol Group, 1982
56. Metropol Group, 1977. Costinești (a „Vouă” LP címoldala)
57. Metropol Group, Weiss plakát
58. 15 éves a Metropol Group – plakát
59. Schubert Elvira, a „hatezerhét-száznyolcvanhat csöcsű Szörny”
60. Nyíregyházi plakát, egy soha meg nem tartott koncert plakátja
61. Hard Rock plakát, 1980
62. A Metropol Group és Iordănescu-Fogarassy Ildikó – plakát
63. Napfogyatkozás
64. In memoriam Ráduly Béla, 1996
- 65., 66. és 67. TVR – Backflash, Székelyudvarhely, 1994
68. Metropol Group karikatúra



MEDIUM Kiadó, Sepsiszentgyörgy,
2003 • A Kiadó irodalmi tanácsosa
dr. Zsigmond Győző • Könyvterv és
tipográfia Kopacz Attila • Borító
Demján József • Tördelés és
képfeldolgozás a Cova Design Studio
munkája • Munkatársak Módi István-
Hunor, Vasiliu Anikó • Nyomtatta és
kötötte a Cova-print Nyomda, Sepsis-
zentgyörgy • ISBN 973-8444-08-x